VREME

14. DECEMBAR 1996. GODINA VII BROJ 321 CENA 8 DIN

"NIKO NE SME DA VAS BIJE"

VREME international

Austria ..... ATS 35	Switzerland . CHF 4.80	Denmark ..... DKK 19	Cyprus .... DRH 940	Hrvatska .....
Netherlands . NLG 5.50	Sweden ..... SEK 32	Italy ..... LIT 5600	Luxembourg ... LFR 100	Slovenija .....
Germany ... DEM 4.50	Belgium ..... BEF 100	France ..... FRF 17	Makedonija ... DEN 70	

Acid Lite - The Swatch that glows in the dark

Swiss made

swatch Loomi

Generalni distributer za Jugoslaviju **AGROCOM**,
Ivana Milutinovića 84/II, 11000 Beograd, tel: 011-433-517; 430-782; Fax: 459-355

VREME No321

MILOŠ BIČANSKI

Tema Vremena: Buna u Srbiji

Treća nedelja otpora: Odbrojavanje na ulicama Beograda **Milošević ovih dana:** Tužan je i pali cigaretu na cigaretu, kaže Keti Marton **Pravosuđe:** Protiv gusara koji brane presto **Fotoreportaža:** Studenti u akciji **Niš:** "Vreme" otkriva tehnologiju krađe **Ekskluzivno:** Aleksandar Tijanić, recitator u novogodišnjem TV programu **Bogdan Tirnanić:** "Čini mi se da će ovo završiti krvoprolićem" **Univerzitet:** Sto godina bune **Lik i delo:** rektor Dragutin Veličković

strane 6 - 28

Dosije: Intelektualci i pobuna

Za "Vreme" govore i pišu: Mirjana Miočinović, Branko Baletić, Jovan Ćirilov, Dušan Kovačević, Milena Dravić, Svetislav Basara, Dragan Bjelogrlić, Predrag Palavestra, Vladimir Arsenijević, Branislav Lečić, Svetozar Cvetković, Predrag Čudić, Srđan Gojković Gile, Zoran Kostić Cane... *strane 28 - 41*

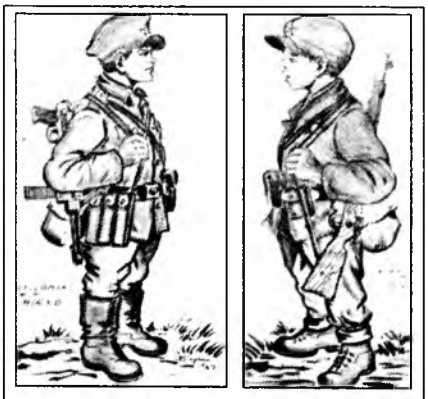

In memoriam: Buin iz senke

Odlazak Mirka i Slavka: Kako u dobrom stripu već biva, junaci su potisnuli u senku svog tvorca Desimira Žižovića Buina, neobičnu ljudsku figuru i doajena srpskog stripa *strana 48*

Intervju: Predrag Peđa Mijatović

Golovi za Andreja: "Prešao sam u madridski 'Real' da bih postao najbolji fudbaler Evrope", kaže za "Vreme" čovek čijoj se dobroj igri Jugosloveni nadaju, a Španci je se plaše *strana 59*

Politika

Otpor: Treća nedelja 6
Socijalisti: Vreme za reciklažu 10
TV: Tijanićeva deklamacija 11
Tirnanić: Strah od krvoprolića 13
Pravda: Gusari brane presto 14
Brutalnost: Slučaj Bulatović 18
Niš: Nedelja bez Mileta 19
Niš (2): Tehnologija lopovluka 20
Čačak: Spremni za vlast 22
Profesori: Protiv linča i uvreda 24
Univerzitet: Sto godina buna 25

Dosije

Uvodnik: Moralni delikti 29
Pozorište: Spuštene zavese 30
Intervju: Dragan Bjelogrlić 33
Intervju: Predrag Palavestra 36
Intervju: Svetislav Basara 37
Bioskopi: Dan solidarnosti 38
Rok: Masa sve guta 39
Idu dani: Srbija se vraća kući 40

Svet

SAD: Vešti visoko lete 44
Rusija: Jeljcin i ostavka 46

Kultura

Strip: Buin iz senke 48
Selin: Na kraju veka 49

Život

Intervju: Peđa Mijatović 59
Na licu mesta: Las Vegas 62

4 Nedelja
16 Duh Vremena
27 Lik i delo
42 Ljudi i vreme
45 O njima se govori
47 Meridijani
50 Scena
64 Pošta
66 Vreme uživanja

NASLOVNA STRANA: BEOGRAD, DECEMBAR '96.
FOTOGRAFIJA: DRAŠKO GAGOVIĆ

Brzina

Pošto su Srbi, tobože, izgradili brze pruge, sada smo prešli na brze puteve. Istina, postoji i drugo obrazloženje napadnih tv slika na kojima Miloševiću nešto objašnjavaju i pred njim povlače prutićem po šarenim putnim kartama. To čaršijsko objašnjenje svodi se na vic: pokazuju Slobi kako da najbrže pobegne iz zemlje!

Ozbiljniji pristup temi pokazaće da je to pokazivanje u funkciji Miloševićevog ostanka ne samo u zemlji već i na vlasti. Golu politiku ovde su uvek pratili i zamašni investicioni ciklusi koje su režimski propagandisti dobošarili narodu: od zajma za preporod Srbije, pa do ovog novog čuda - brzih puteva. Mučno je već postalo trošiti reči na prikazivanje ovih besprimernih telalenja neke bolje budućnosti, jer valjda je svima postalo očigledno da takve budućnosti nema, mada zadržavam pravo da iz ove generalizacije izuzmem neke hipotetičke građane Srbije koji bi u ta čuda mogli i da poveruju, pod sledećim uslovima: da gledaju isključivo program državne televizije, što je realno, i da uopšte ne izlaze iz kuća, što je već nerealno.

Ali, poenta propagande koja se vodi i nije u tome da se stvori privid kako se u nas gradi, kako nam teku med i mleko, kako će nam koliko sutra biti bolje, već prosto u tome da se pokaže moć. Sila koja izvire iz puke činjenice da se neko slika na televiziji dvadeset minuta, moćna je sila sve i da taj samo vrti palčeve, a kamoli da kobajagi donosi državne odluke. Kao što je nekad ikona na zidu opominjala na bogobojažljivost, tako i ove moderne slike služe uterivanju straha, reda i discipline. Ne veruje Milošević u brzu izgradnju tih brzih puteva više nego što ja verujem, a još se više slažemo u neverici da je to čudo moguće napraviti od dodatne globe od 50 para po litru benzina. U njegovu racionalnost ne treba sumnjati, pobogu čovek je ipak bankar, i tu činjenicu ne valja zaboraviti samo zbog njegove sklonosti da izdaje čekove bez pokrića. On zna gde leži moć. Kad je bilo ono u Pragu, komunisti su se odlično držali, sve dok nije poslušnost otkazala ekipa televizijskih tehničara, a onda je vlast pala, a Česi su počeli da grade i brze pruge i brze puteve.

D.Ž.

IVANA BREZOVAC

Srbija u Pragu

Prskalicama na ambasadu

Na poziv nevladine organizacije "Pokret građanske solidarnosti i tolerancije" (HOST), u petak 6.12. ispred zgrade jugoslovenske ambasade u Pragu održane su demonstracije "solidarnosti sa zahtevima srpske opozicije". Ispred dvesta demonstranata i nekoliko desetina policajaca (što uniformisanih, što u civilu), pročitan je, uz muzičku temu iz "Kose", proglas-peticija u kome se, između ostalog, "zahteva od Ustavnih činilaca SRJ i Republike Srbije odustajanje od nasilnih sredstava pri rešavanju situacije u Srbiji". Upućen je i poziv predsedniku Srbije Slobodanu Miloševiću da "javno istupi i garantuje da će situacija biti rešena demokratskim sredstvima, a naročito da neće biti upotrebljena represija...".

Sve vreme su, u znak podrške srpskim demonstracijama, paljene prskalice. Sve je proteklo bez ikakvih incidenata, s tim što su organizatori zamolili prisutne Jugoslovene da ne bacaju jaja na ambasadu. Slični protesti bili su i u Londonu, Njujorku... M. Ć.

Specijalni rat

Operacija "Leptir"

Možete li da zamislite studentski pokret koji krišom ističe plakate: "Hoćemo nastavu", "Da *zajedno* padnemo godinu", "Zašto nas gurate u politiku", "Ja sam sa vama, Voren Zimerman, samofinansirajući student, podržavam okupljene studente na Platou, samofinansiram studente Beogradskog univerziteta u njihovoj iskrenoj želji da urade šta im ja kažem" i slično, pa onda dovedu TV ekipu RTS da snimi kako studenti koji demonstriraju te plakate deru i iste večeri ih cinkare preko TV dnevnika u 19:30? Takav studenstki pokret zove se "Nezavisni studentski pokret" (NSP) i sastoji se od njih troje i pokušava da tridesetak hiljada studenata Beogradskog univerziteta ukloni sa ulice pretnjama da neće položiti godinu, jer neće dobiti potrebne potpise. Barem su tako rekli (tih troje) u sredu, 11. decembra, na konferenciji za štampu u Savezu studenata Beograda. Istini za volju, svojim zahtevima (vraćanje na nastavu i depolitizacija Univerziteta) dodali su i zahtev za još jednim ispitnim rokom. Onih tridesetak hiljada "izmanipulisanih" studenata strašno su se potresli: prodefilovali su Balkanskom ulicom u punom broju i odzviždali im odgovor. Na konferenciji za štampu ono troje odbilo je da odgovara na pitanja novinara. Tako se — izgleda — završava ta tužna epizoda.

Druga epizoda ovog musavog i aljkavog specijalnog rata nešto je smešnija, mada podjednako nezgrapna i nevešta. Pre barem pet dana počele su na državnoj televiziji da se reklamiraju novine pod naslovom "Fleš"; reklame su najavljivale turboskandalozne članke tipa "Vukova kokainska veza", "Mudžahedini bacaju jaja na Beograd" i slično. Bilo je odmah jasno da je reč o akciji "novinama na novine". List se konačno pojavio na kioscima u utorak, sa datumom 10. decembar i sa različitom naslovnom stranom od one na TV reklami (tamo je i datum bio drugi: 5. decembar). Iste večeri su na TV dnevniku bili slavodobitno čitani delovi tekstova iz

"Fleša", čija glava (crvena, podvučena crnim) neodoljivo podseća na "Večernje novosti".

Šta piše u "Flešu"? Malo veštiji pokušaj specijalnog rata zaslužio bi detaljniju analizu; naš narod, međutim, kaže da od govana pite ne biva.

U "Flešu", naime, piše da se "ostvaruje plan CIA" po kome "albanska mafija finansira demonstracije" u Beogradu i Srbiji: "Albanska mafija je u Americi najmoćniji rasturač droge na tom području", pa se "od tih para kupuju jaja za beogradske demonstrante...". Jaja na određene zgrade u Beogradu, kaže "Fleš", bacaju "prekodrinski studenti"; neko mora da je strašno ponosan na tu propagandnu suptilnost. "Fleš" napada Vojislava Šešelja, a brani patrijarha Pavla. List "Fleš" izdaje nešto što se zove "Leptir" (bez adrese i broja telefona), štampa režimska "Borba", a potpisuje nekoliko lica koja ranije nisu bila poznata u novinarskom zanatu. Imaju i horoskop, koji savetuje: "Čuvajte glasne žice".

Dezinformacije treba, međutim, primenjivati vešto i nadahnuto da bi donele plodove. Ove dve operacije "NSP" i "Leptir", kao i svakodnevni napori RTS i režimske štampe, pokazuju da režim ne uspeva da pronađe više nikoga od ozbiljnih stručnjaka iz te oblasti. M. V.

Radio

Od kada su prošle nedelje ponovo uključeni predajnici Radija B92 i Radio Indeksa, te dve radio-stanice još nisu imale kontakata sa RTS oko regulisanja svog statusa. Radio Indeks bio je isključen, pa uključen bez obrazloženja; Radio B92 bio je isključen, pa uključen "kad se osušio koaksijalni kabl" i to je bilo sve.

Klintonova poruka

Američki predsednik Bil Klinton kritikovao je predsednika Srbije Slobodana Miloševića zbog poništavanja lokalnih izbora: "Ti izbori treba da budu priznati, glas naroda treba da se čuje, a ljudska, politička i građanska prava ljudi treba poštovati", dodao je Klinton, odgovarajući na novinarsko pitanje da li ima poruku za Miloševića.

Američki predsednik je to izjavio nakon što je u Beloj kući imenovao Evelin Liberman za direktora radija "Glas Amerike." Po Klintonovim rečima "ni mi, niti bilo ko drugi ne želi da se meša u unutrašnje događaje u Srbiji, ali naše simpatije su uvek sa slobodnim ljudima koji se bore da izraze svoju slobodu i koji žele da bude poštovan integritet njihovih izbora".

Izdavač : NP „VREME" d.o.o. Beograd, Mišarska 12-14 poštanski fah 257
UPRAVNI ODBOR: Stojan Cerović (predsednik), Boris Popović i Dragoljub Žarković
V. D. DIREKTORA: Dragoljub Žarković **FINANSIJSKI DIREKTOR:** Danijela Vesić

NEDELJNIK „VREME" Beograd, Mišarska 12-14
GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Dragoljub Žarković
ZAMENIK GLAVNOG UREDNIKA: Veselin Simonović
DIREKTOR: Vojislav Milošević
SEKRETARIJAT: Elena Krstanović (sekretar redakcije)

REDAKCIJA: Dejan Anastasijević, Slobodanka Ast, Velizar Brajović, Stojan Cerović, Aleksandar Ćirić, Sonja Ćirić, Draško Gagović, Zmagoslav Herman, Branka Kaljević, Uroš Komlenović, Predrag Koraksić, Slobodan Kostić (kultura), Goranka Matić (urednik fotografije), Milan Milošević, Roksanda Ninčić, Teofil Pančić, Dušan Reljić, Ljiljana Smajlović, Seška Stanojlović (svet), Nenad Stefanović, Hari Štajner, Filip Švarm, Dragan Todorović, Miloš Vasić, Svetlana Vasović - Mekina, Perica Vučinić, Ljubomir Živkov
DOKUMENTACIJA: Dragoslav Grujić, Jelena Mrđa (foto)

DESK Grafički centar: Boris Dimitrov, Ivan Hrašovec (urednik), Saša Marković, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, **Daktilografi:** Nada Đorđević, Vera Mirković; **Lektori:** Stanislava Mijić, Ljiljana Simić; **Korektori:** Dragica Jokić, Ivana Milanović

VREME MARKETING: Goran Kosanović (direktor), Vanda Kučera, Milena Zdravković

NEWS DIGEST AGENCY: Duška Anastasijević **PRODAJA I PRETPLATA:** Nikola Ćulafić, Saša Janevski, Tatjana Jovanović **RAČUNOVODSTVO:** Mirjana Janković; Rukopisi se ne vraćaju.
Telefoni: 344-254, 334-774, 346-936. **Telefaks:** 338-662
E-mail: redakcija@vreme.opennet.org **WWW:** http://www.beograd.com/vreme

"VREME INTERNATIONAL" Zeitschriftenverlags Ges.m.b.H., Neudeggergasse 1-3/22, 11080 Wien, Austria, **USSIN:** ATU 37757904 **Manager:** Vesna Vavić;
Telefon: (431) 408-9652, **Fax:** (431) 407-5947 **E-mail:** vremeint@ping.at (Beč)

ABV Media Group: Dobrila Borojević, Ivan Mrđen (direktor), (Njegoševa 7/1. Telefon: 337-173)
"VREME KNJIGE": Predrag Marković (urednik), Milan Pajević, Milka Vukmirica (Gospodar Jovanova 34, Telefoni: 631-556, 631-646, Telefaks: 628-889),
PRIPREMA: Grafički centar "VREME"; **ŠTAMPA:** PS GRMEČ - PRIVREDNI PREGLED, Beograd, Maršala Birjuzova 3 **OBRADA TIRAŽA:** Data Press
YU ISSN 0353-8028. List je mišljenjem Sekretarijata za informacije Srbije, broj 413-01-32/91-01 od 04.02.1991. godine, svrstan u tarifni broj 8. stav 1. tačka 1. alineja 10. za čiji promet se plaća osnovni porez po stopi od 7 %.

PRETPLATA... PRETPLATA... PRETPLATA... PRETPLATA... PRETPLATA

	Beograd (kurirom)	Jugoslavija (pošta)	Evropske zemlje (površinska pošta)	Vanevropske zemlje (avionska pošta)
6 meseci	200 din	190 din	105 DEM	185 DEM
12 meseci	400 din	380 din	210 DEM	370 DEM

Uplata pretplate u dinarima, za Jugoslaviju, u korist **N.P. "Vreme" - Beograd**, žiro račun: **40804-603-7-31530**. Potvrdu o uplati poslati na adresu **N.P. "VREME", Mišarska 12-14, p.fah 257, 11000 Beograd**. Uplata u zemlji za inostranstvo, po odobrenju NBJ, naplaćuje se u redakciji u efektivnom stranom novcu. Pretplatu u inostranstvu izvršiti na račun broj: **611 378 704 Bank-Austria Wien, BLZ 20151**. Cena pretplate za inostranstvo u drugim valutama preračunava se po dnevnom kursu. Šestomesečna pretplata podrazumeva 26 brojeva, a godišnja 52 broja. Ukoliko je uplaćen veći ili manji iznos od navedenog, obračunaće se dužina trajanja pretplate shodno uplati. Pretplata za evropske zemlje avionom jednaka je pretplati za vanevropske zemlje. Cenovnik važi od 16.11.1996. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate. **Informacije u vezi sa pretplatom radnim danom od 10-16h: Beograd 334-774 / Beč 43 1 408 96 52.**

NE OKREĆITE STRANU
dok ne pročitate...

... da zbog obilja događaja opet izostaju neke stalne rubrike u listu, a da na 65. stranici ovog broja čitalac može da pronađe kupon za pretplatu s popustom od 20 odsto, povodom predstojećih novogodišnje - božićnih praznika

Treća nedelja otpora

Duga igra živaca

Ovde se rađa suvereni građanin, a ne novi vođa. Ne bi trebalo da nova vlast otera staru, nego da jedna vlast zaustavi drugu u njenoj samovolji i obesti

"Oni misle da idu dalje, a mi mislimo da ih treba zaustaviti..."

Suštinu tronedeljnih uličnih zbivanja u desetak srpskih gradova najbolje definiše upravo taj transparent sa beogradskih studentskih demonstracija zapažen početkom ove nedelje: "Oni misle da idu dalje, a mi mislimo da ih treba zaustaviti." Igra živaca u okviru do sada najmasovnijeg i najdužeg građanskog protesta u Srbiji trajala je u i trenutku kada se ovaj tekst završava (sreda 11. decembar, uveče).

Bilo je u kratkoj novijoj istoriji borbi za parlamentarizam u Srbiji žešćih sukoba vlasti i opozicije (9. marta 1991), bilo je i dužih (odbrana uhapšenih Vuka i Danice Drašković trajala je 36 dana u junu i julu 1993), ali nikada građanska neposlušnost nije u tom obimu i u tom intenzitetu zahvatila toliki deo Srbije i nikada moto demonstracija nije bio tako fokusiran na nekoliko ključnih reči koje oličavaju građanske revolucije — pravda, sloboda, pravo i volja građanina.

Učesnici sebe nazivaju jednostavno "šetačima". Ide čovek sredinom ulice, u grupi, s bedžom na kome piše: "Šetač, 17. 11. '96". Karakter te "šetnje" zvanično je etiketiran kao "profašistička aktivnost". Na to su ljudi počeli da izvode decu na kojima piše: "Ja sam mali, fašistoidni, izmanipulisani šetač!".

Od početka ove nedelje delatnost demonstranata je iz nekih razloga kvalifikovana kao "komunistička". Za "komunizam" su optuženi Vuk Drašković (zbog rečenice u kojoj se govori da u ovom protestu radnici mogu izgubiti samo lance, što je Marksova rečenica od pre 150 godina), zatim sudija Ustavnog suda Slobodan Vučetić (s konfuznim objašnjenjem komentatora Brčinove "levičarske 'Borbe'") i na kraju Zoran Đinđić (zbog dobre organizovanosti njegovih pristalica, koje je uočio i s predratnim komunističkim demonstrantima uporedio šef beogradskih socijalista B. Ivković). To menjanje propagandne boje političke etikete mora da je znak neke koncepcijske propagandne šizofrenije. Ili aparat ne zna šta misli dvor, ili dvor ne zna šta da misli o tom pobunjenom bučnom građanstvu. Udaraljke, doboši, bubnjevi, činele, šerpe, tepsije, avani, čegrtaljke, plastične trube, lutke, jedan zmaj koji izranja iz studentske mase, zvučnici na prozorima, psi koji s gazdama laju na miliciju (u utorak je jedan pušteni avlijaner uveseljavao demonstrante glasno lajući tik uz nogu čuvara savezne skupštine koji se nije pomerio), pištaljke...

FOTOGRAFIJE: MILOŠ BIĆANSKI

PORUKA SA KROVA: Beograd, Ulica Lole Ribara

Jednom, ne tako davno, u Karakasu u toku jedne revolucije koja je srušila diktaturu u Venecueli, kako piše istoričar gradova Luis Mamford, presudnu ulogu odigrale su automobilske sirene. To trubljenje je, piše Mamford, postajalo sve glasnije, kako se iz raznih delova grada slivalo prema palati, i izazivalo stravu u srcu vlastodrška.

Već tri nedelje režim se nada da će se protesti izduvati, a ljudi izvikati i vratiti kući. U sredu se broj zadržao na uobičajenom nivou, uz simbolično prisustvo radnika iz Kragujevca i uz pominjanje jednog pukovnika koji je, navodno, javno poručio da je Milošević pogazio Ustav.

Vladajući aparat računa na činjenicu da su u stabilnim zemljama demonstracije nepopularne u građanstvu koje u njima ne učestvuje. Jedno istraživanje u Americi pokazuje da javno mnjenje od "nekonvencionalnog političkog ponašanja" odobrava samo potpisivanje peticija (58 odsto podrške, 7 odsto neslaganja), da učešće u zakonitim demonstracijama odobrava 14 a negira 24 odsto, da blokiranje saobraćaja ne odobrava 90 odsto, a uništavanje imovine osuđuje 98 odsto populacije. U tom pravcu i ide propaganda protiv protesta od 17. novembra naovamo. Državna televizija, umesto pokrivanja događaja, iz dana u dan anketira starije ljude koji se ne slažu s protestom.

Ovo, međutim, nije mirna i prosperitetna zemlja u kojoj se osuđuje nekonvencionalno političko ponašanje, pošto je prostor za konvencionalno političko ponašanje sistematskim merama vlasti ograničen ili

KARNEVALSKA ATMOSFERA: Beograd, 11.decembar

uništen. Vođe ovih demonstracija odgajeni su u duhu '68, jedne pobune koja je obeležila stil Beograda. Oni znaju da je učešće u ovakvim "revolucijama" nešto erotično, što ostavlja pečat na čitave generacije. Sanjajući praško proleće, oni računaju da i ovde mora raditi osećanje koje je srušilo istočne despotije osamdesetih u Berlinu i Pragu. Jedna mala studentska parola glasi: "Bohemia!".

DOČEK NOVE 1997: Vođe opozicije se nadaju da tek dolazi karnevalsko vreme zimskog solsticija — dve nove godine, stara i nova, pravoslavni Božić, od koga je niko drugi do ova vlast načinila javni umesto porodičnog praznika, i Sveti Nikola — i da će njihov protest još potrajati i da će se proširiti i na radnike. Vođe demonstracija govore o sto ili o dvesta hiljada prisutnih, vlast ponavlja kako je demonstranata sve manje i manje. Protesti zahvataju veliki broj tačaka, u interpretaciji Vuka Draškovića, Golubac zove Pažarevac tražeći policijsku pomoć, jer "Golubac šeta", a ovi kažu da ne mogu nikako, jer i "Požarevac šeta!".

Protest nose građanske pristalice opozicije i taj proces se nije pretvorio u generalni štrajk niti u blokirajuću građansku neposlušnost. Masa ljudi na ulicama glavnih gradova malo je za revoluciju, a mnogo za koncentracioni logor. Ni jedna ni druga strana ne može izvući zaključak ni da je pobedila ni da je poražena.

Treba, međutim, imati u vidu i činjenicu da je u Maršu slobode, 3. avgusta 1963. kod Linkolnovog memorijala, kada je Martin Luter King rekao istorijsku rečenicu: "I have a dream!" učestvovala samo "šačica" od 200.000 ljudi. Ponekad tok događaja ne određuje broj demonstranata nego težina postavljenog pitanja.

Drugim rečima, obim i intenzitet javnih protesta toliko je veliki i zahvata tako vitalne delove zemlje i tako dugo traje da bi svaka ozbiljna vlast započela ozbiljne pregovore radi umirivanja nezadovoljstva. Pre ili kasnije mora doći do pregovora i razrešenja konflikta i što pre ti pregovori počnu — biće bolje.

Miloševiću, međutim, ne odgovara da ozbiljno pregovara dok je protest u usponu.

IGRA STRPLJENJA: Vesna Pešić definiše taktiku opozicije: "Mi čekamo i odbrojavamo!". Zoran Đinđić na pitanje: "Koliko ćete izdržati?" ponavlja: "Dan više nego Milošević!", i najavljuje doček nove 1997. na ulicama Beograda. Sledeće večeri se ispravlja, rekavši da je mislio na doček Srpske nove godine 14. januara. Vuk Drašković jedne večeri kaže slušaocima: "Mi imamo strategiju za razne situacije. Scenario pod a, b, v, g...". Masa shvata šifru i nastavlja: "... d, đ, e, ž, z...", sve do "š!". U suštini, taktika je improvizacija, a događaj teče kao reka u delti.

Opozicija zaključuje da je, pre svega, čeka proba izdržljivosti i da će teško od Miloševića izboriti suštinske ustupke, i pored činjenice da njemu stižu međunarodne poruke da će, ako misli da vlada Srbijom kao nereformisanom despotijom, naneti zla svom narodu. Opozicija zato, kao Đinđić u utorak (10), javno odbija poruke za nagodbu po kojoj bi bili ponovo održani izbori u gradovima u kojima je Milošević izgubio. Đinđić sažima poruku u rečenicu koja govori da nema pogađanja, već da je u igri budućnost Srbije. Dan pre toga iz njegove izjave dalo se zaključiti da bi se moglo pregovarati za okruglim stolom vlasti i opozicije, a to znači da vlast mora da dâ samo suštinske ustupke. U utorak (10), poslanici koalicije "Zajedno" nisu verifikovali svoje mandate, što znači da novokonstituisana Skupština SRJ, koja bi trebalo da izabere vladu za značajne reforme društva počinje svoj rad kao krnja institucija, bez bazičnog konsenzusa neophodnog za značajne unutarpolitičke odluke. Pretnja vraćanjem svih mandata ostala je na stolu i to možda još predstavlja adut opozicije.

U trenutku kada ovaj tekst nastaje (sreda 11. decembar), stvar još izgleda nerešeno. Niko ne zna tačno šta bi ni kuda će stvari krenuti.

Masa pulsira više u zavisnosti od meteoroloških uslova i po svom ćefu, nego od vesti iz izbornih komisija i sudova, taktike vođa i držanja uticajnih institucija.

Na poziv studenata da ih podrži, patrijarh srpski se nećka i šalje poruke da mora biti izvan politike. Pre toga prima dr Vojislava Šešelja, kao onomad Mirjanu Marković. To je, na svojevrstan način, dobro — studentski pokreti u Beogradu u tradiciji su sekularni.

UMETNOST HISTERIJE: Ne bi se to stanje na ulicama moglo nazvati ni kolektivnim pijanstvom, već se mora tražiti neka druga reč za to stanje kolektivnog pražnjenja. Građani Srbije već tri nedelje leče svoju ranjenu, napaćenu dušu. "Izvinite", pita jedan američki kolega, "a da li reč 'duša' ima isto mistično značenje koje kod Rusa ima duša?" Izgleda da nema. U ovoj duši ima još i malo "pustog turskog", sada i malo soula, smeha obešenog, malo rumbe i malo sambe.

Na početku kolone, studenti svaki dan nose jedno od objašnjenja u obliku lepo išarane parole: "Umetnost histerije". Na drugim mestima u ovom listu čitalac će videti kako to izgleda u drugim gradovima, u Beogradu se opet pokazalo kako su

PORUKA TELEVIZIJI: U Takovskoj ulici

mirne ulične demonstracije, pogotovu kad u njima učestvuju studenti, možda najbolji izraz beogradskog gorkog šeretluka. "Živela deca naših roditelja!", "Ja sam mali izmanipulisani fašista koji ima pravo da jede!", "Ne ruši se vlast jajima, nego mudima!". Vuk Drašković sa govornice: "Kad krenemo sutra mirno, gandijevski, sa cvećem...." Glas prisutnog građanina: "Jebaćemo im majku!".

Dolaze li suze na kraju tog oslobađajućeg smeha? U trenutku kada se u utorak 12. oktobra kolona studenata zaustavila pred ulazom u Ustavni sud Srbije u Nemanjinoj ulici u Beogradu, da bi preko svog predstavnika u odsustvu sudija ostavila nekoliko plavih knjižica sa tekstom Ustava, iz dimnjaka zgrade u kojoj je smeštena ova institucija iz nekih razloga pokuljao je dim, kao kad u Vatikanu kardinali posle dugog većanja izaberu papu. Čitalac već, naravno, zna da se u tom trenutku nije desilo ništa nalik izboru pape. Samo je istekao još jedan rok u kome su savezni sud i javni tužilac (inače smešteni u drugim zgradama) odbili inicijative za preispitivanje sudskih odluka i politički spor koji dugoročno odlučuje o karakteru vlasti u Srbiji sada se vrti oko (opet studentske) parole "Imperatore e nudo!".

Sa stanovišta vlasti, to je možda lakomislena odluka, pošto nezadovoljni nisu dobili šlagvort da se časno povuku. Dalje odlučuje goli sukob političkih volja — jedna je volja građana iz urbanih delova Srbije da dovedu u pitanje, omalovaže i ismeju poredak zasnovan na nesmenjivoj vlasti; druga je volja u svetu izolovane i kod kuće prezrene vlasti da se, oslonjena na lojalnu ćutljivu većinu iz gradskih zaleđa i malih varošica, na medijsku manipulaciju i prozirnu laž, na ekonomsku dominaciju i na golu silu, održi u svojoj nedodirljivosti i svojeglavosti.

Okolni svet predoseća da se u Srbiji događa nešto specijalno, što im liči na rušenje Berlinskog zida, i sa veoma visokih adresa režimu stižu zahtevi da uvaži protest svojih građana i da se sporazume s opozicijom. Mnogobrojni izveštači ipak se, uglavnom, raspituju da li su ti opozicionari nacionalisti i da li su vođe opozicije spremne "to deliver" šta treba po Dejtonskom ugovoru. U suštini, ovaj događaj menja sliku Srbije u očima zapadnog javnog mnjenja, a ovde smanjuje količinu negativnih raspoloženja prema zapadnim zemljama, u meri u kojoj stiže javna podrška demokratskim snagama. Socijalisti, komunisti i radikali nesrećni su zbog toga. Milošević izgleda još pokušava da slaže strance da to u Beogradu prikriveni "karadžićevci" hoće da ga sruše.

KRPLJENJE MREŽE: Stranci koji su se našli u Beogradu izgleda ne shvataju sasvim da to nije sada na dnevnom redu, mada dobro razumeju kad Đinđić obnavlja retoriku Francuske revolucije. Opet, odmah pitaju kakvo značenje ima to da je u listu "Demokratija", koja je pozajmila stranice pobunjenim novinarima "Blica", na naslovnoj strani baš laki pisac Moma Kapor (zapazili ga negde kod Karadžića) i "anti-anifašista", gđa Isidora Bjelica. Zuje kamere. Sevaju blicevi. Bujni događaj teče u svim svojim sitnim kontroverzama.

Greške na sve strane. Usred studentskog protesta zbog policijskog nasilja, u ponedeljak, iz gradskog SUP-a izlazi neko jako nervozan u civilu, gura se, saplete se o nekog kamermana, da bi potom pred dvadesetak novinara, prilično pomračeno i bez svesti o javnom ugledu svoje službe, uz krvave psovke vikao u pravcu kamermana kako ga je zapamtio i kako će ga sačekati, kad-tad. Sutradan objavljuju objašnjenja za vađenje kako prebijeni nije student, kako se tvrdi (kao da je mesara dozvoljeno prebiti).

Nije baš najjasnije da li je vlast baš uplašena ovakvim razvojem događaja, ali da nema odgovor, prilično je jasno.

Tek što smo izgradili Zelenovićeve brze pruge Srbije iz 1992. i Minićeve iz 1995, tek što smo se prošetali Beopolisom, na vrhuncu "švedskog standarda" obećanog 1990, pošto je uspeo Zajam za preporod Srbije, pošto konačno prokopasmo i taj kanal Morava — Vardar, ovih dana iz jedne dedinjske vile krenusmo u izgradnju autoputa ka moru kroz crnogorski krš, zajedno s produbljivanjem Jadranskog mora, radi prosperiteta luke Bar.

Režim će teško vratiti optimizam i zakrpiti mrežu koja na momente izgleda kao da se polako, kopču po kopču, cepa, kao da lojalnost izvršilaca nije baš velika i da pravu krizu, ako nastupi, režim ne može preživeti. Vidljiv je napor da se zaposleni u velikim preduzećima zadrže van protesta, uporište se traži u Žagubici, što izgleda smešno. Kad krene Žagubica, Beograđani ima da se ponovo presele preko Save i Dunava, u Neoplantu.

Prošle nedelje ta vlast je bila krenula u zatvaranje poslednjih slobodnih elektronskih medija, ali se beogradski elektronski David Radio B 92 oteo Golijatu.

Neposredno posle toga, ministar informacija u vladi Srbije novinar Aleksandar Tijanić obznanio je svoju ranije podnetu ostavku, koja, po njegovom tumačenju, nema veze s aktuelnim događajima. A onda se u sredu (11. decembar) sa Bogoljubom Karićem dogovorio oko odlaska iz BK Telekoma, da ne bi "privlačio gromove" na tu televiziju. U "Politici" se četrdesetak

Mapa pobune

Beograd, proslava izborne pobede pretvorila se 21. novembra u protestnu šetnju više desetina hiljada Beograđana. Od tada se na ulicama i trgovima grada „šeta" u pojedinim danima više od 100.000 građana. Paralelno sa protestima koalicije „Zajedno" traje i protest studenata od 22. novembra, u kome učestvuje između dvadeset i trideset hiljada akademskih građana.

Niš, proslava pobede (18. novembra) pretvorena je u protest. Na prvom mitingu protestovalo je 35.000 Nišlija zbog pokušaja prekrajanja izbora i od tog dana između 10 i 30 hiljada pristalica koalicije „Zajedno" svakodnevno protestuje. Studenti univerziteta počeli su da protestuju 22. novembra, i njihov protest traje do daljeg.

Kraljevo, protesti su počeli štrajkom glađu članova Izborne komisije i demonstracijama oko 3000 građana, traju svakodnevno od 19. novembra, a učestvuje oko 5000 ljudi, a najviše ih je bilo 30.000.

Kragujevac, prvi protestni miting održan je 22. novembra pred nekoliko hiljada građana, a 28. su i studenti objavili štrajk. Pristalice Koalicije su 7. decembra proslavile pobedu i nastavile proteste u znak solidarnosti i nepristajanja na izbornu krađu vlasti. Svakog dana u gradu protestuje nekoliko desetina hiljada građana.

Jagodina, 19. novembra nekoliko hiljada ljudi protestuje protiv „sporosti" izborne komisije; posle objave rezultata drugog kruga protesti postaju masovniji i na njima učestvuje od 10 do 30 hiljada građana.

Prokuplje, više od hiljadu demonstranata svakodnevno protestuje od 17. novembra.

Čačak, ubedljiva pobeda izvela je građane na pobedničko slavlje, koje je 29. novembra, posle zabrane rada Radio-stanici „Ozon", preraslo u petodnevni protest oko sedam hiljada Čačana.

Gornji Milanovac, miting solidarnosti sa pokradenim građanima održan je 22. novembra.

Užice, oko 5000 građana protestovalo je 23. novembra protiv prekrajanja izbora, a sutradan je na ulicama bilo nekoliko stotina građana koji su protestovali protiv odluke suda.

Pirot, odbornici kojima je osporen mandat stupili su u štrajk glađu 20. novembra, a posle dva dana ispred skupštine opštine demonstriralo je nekoliko stotina ljudi, demonstracije su trajale do 25. novembra, da bi posle nedelju dana bile nastavljene, i od tada traju svaki dan, uz učešće nekoliko hiljada ljudi.

Valjevo, dva mitinga solidarnosti sa pokradenim građanima održana su 20. novembra i 10. decembra.

Leskovac, demonstracije građana počelo je, 4. decembra, nekoliko stotina pristalica Koalicije, a sutradan je na ulicama bilo 2000 građana, i od tada se svakodnevno oko 5000 Leskovčana šeta gradom.

Novi Sad, 3. decembra nekoliko hiljada studenata počelo je protestne šetnje gradom. Njihov protest traje do danas.

Loznica, 8. decembra oko 3000 građana protestovalo je gradom.

Veliko Gradište, 9. decembra protestovalo je oko 500 građana.

Smederevska Palanka, protestni miting održan 23. novembra.

Podgorica, nekoliko hiljada građana protestovalo je na četiri mitinga, u znak solidarnosti sa protestima srpske opozicije. ■

IZVOR PODATAKA: „NAŠA BORBA", „BETA", „BLIC", „DNEVNI TELEGRAF", ZAKLJUČNO S 10. DECEMBROM '96.

DOKUMENTACIONI CENTAR „VREME"

novinara, a onda još dvanaest njih, distanciralo od uređivačke politike, a tu kuću (i novinarstvo, nadajmo se, ipak privremeno?), s crnim bojaznima, napustio je Bogdan Tirnanić, izuzetno i raskošno novinarsko pero (politika i ostalo na stranu). Novinari su protestovali i u novosadskom "Dnevniku". Mada su državni mediji upregnuti u propagandu, koja očigledno protivreči stvarnosti, pitanje slobode medija i političke ravnopravnosti opet je otvoreno, kao i nekoliko puta do sada u proteklih šest godina. Vlast se za sada uzdržava od obimnije upotrebe sile, u skladu s policijskim pravilom: "što više efekata sa što manje sile". Savezni ministar policije u javnoj izjavi kaže da je situacija stabilna, a saobraćaj otežan. To znači da milicija neće masovno tući. Samo ponekoga, pojedinačno. U nižim ešalonima činovništva ipak šuškaju kako im izgleda da se neka umirujuća odluka sprema i da ipak nema šale kad se narod buni. Vlast koja je ustoličena vaninstitucionalnim događanjem naroda, a održavana izborima u vanrednim i ratnim okolnostima, uz sistematsko osujećivanje opozicije, sada insistira da se deluje "u okviru institucija".

Ovo je, možda, kvalitativno nova situacija. "Događanje naroda" funkcionisalo je kao pogon za proizvodnju vođe, a ovo je proces demonstriranja sistema zasnovan om na vođi. Ovde se, međutim, rađa suvereni građanin, a ne novi vođa. Ne bi trebalo da nova vlast otera staru, nego da jedna vlast zaustavi drugu u njenoj samovolji i obesti.

Ako, nekim slučajem, ovaj režim bude ipak primoran na popuštanje pred protestima građanstva, moraće, na primer, da pređe preko leša ovakvog pravosuđa, koje bi onda moralo sistematski da počne da obnavlja svoj ugled i autoritet. Po svoj prilici, u ovoj igri dobici će biti indirektni. U sredu uveče, 22. dana protesta, Đinđić govori: "Nas je sve ovde okupila velika misija — da svi postanemo punoletni". ■

MILAN MILOŠEVIĆ

Socijalisti "posle pobede"

Čekajući reciklažu

Zašto Miomira Minića zovu "valjevski Holbruk"

Milošević primio građevinare bez Branislava Ivkovića, nadležnog ministra

Mirku Marjanoviću zamera se petljanje oko cene struje

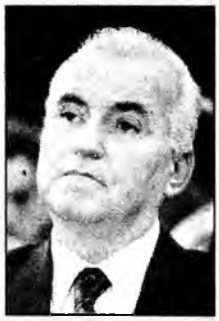

Šta će Čović na Vračaru, umesto da "odrađuje" Zemun

"Tužan je i pali cigaretu na cigaretu", Keti Marton o Slobodanu Miloševiću

Zbog JUL-a i socijalisti glasali za Vojislava Šešelja

Miomir Minić upravo izabrani predsednik Veća građana Savezne skupštine svakako je čovek na čijem će ličnom primeru moći ubuduće da uče mnogi od posrnulih socijalista zbog čijih je propusta vladajuća partija morala da lokalne izbore dobija preko svojih sudova i komisija, odnosno tek posle trećeg ili četvrtog brojanja. Nekada gensek SPS-a, Minić je u jednom trenutku takođe počeo da posrće i bio sklonjen na sporedan partijski kolosek — da brine o državnoj železnici. Pojavljivao se tek s vremena na vreme kada je javnosti trebalo pokazati da Srbija u budućnost ide "brzim prugama". U žargonu vladajuće partije to je zapravo značilo da Minić spada u kadrove "na reciklaži", one koji su i dalje u nekom rezervnom, šefovom kadrovskom špilu i nisu baš sasvim zaboravljeni, ali i od kojih se očekuje da povratak na veliku scenu dobro odrade.

Između dva izborna kruga Minić je prošpartao čitav valjevski kraj, okupljao sve direktore lokalnih preduzeća i sve one koji su blizu državne kase, "zavrtao" im ruke i uši i objašnjavao da bez pobede socijalista neće biti ni sunca ni vode. O parama i poslu da se i ne govori. Gde god je Minić (zvani "valjevski Holbruk") prošao, opozicija je na kraju izgubila. Čak i u sredinama (Ljig, na primer), u kojima se posle prvog kruga činilo da je poraz socijalista neminovan. Posle toga, bilo je sasvim jasno da je sa "reciklažom" gotovo i da će se Minić ubrzo sa "brzih pruga" pomeriti na nešto mnogo konkretnije. A da će na kadrovsku "reciklažu" posle ovih izbora krenuti mnogi koji se do juče nisu skidali sa TV ekrana.

KARANTIN: Ako se prihvati davno izrečena teza po kojoj su Miloševiću saradnici samo "sredstva", a ne i "tvorci politike", onda bi se moglo reći da je na proteklim izborima tih "sredstava" potrošeno više nego ikada ranije. Čak toliko da se u SPS-u polušapatom pominje kako bi partiji na proleće prijao jedan vanredni kongres. Onaj redovni, održan početkom marta ove godine, ionako je bio posvećen ulasku u 21. vek. Na vanrednom koji se pominje polušapatom, svakako bi se govorilo o tome kako ostati na vlasti u ovih nekoliko godina do početka 21. veka, s obzirom da već dogodine predstoje novi izbori.

Trenutno, kako tvrde izvori "Vremena" iz SPS-a, u ovoj partiji vlada prilična nervoza i veliko iščekivanje. S vrha je stigla naredba da se normalno nastavi sa radom kao da se ništa nije dogodilo, ali u praksi to nije baš tako lako sprovesti. Oni koji su posle izbora označeni kao krivci za neuspeh u velikim gradovima spremaju se da "kleče na kukuruzu" i nisu previše agilni jer ne znaju šta će dalje. Neki su, poput legendarnog Mileta Ilića, već naterani da se povuku sa obrazloženjem da žele da na miru uživaju u "časnoj i velikoj pobedi" do koje su došli ponekad čak i uz kik-boksere. Ostali kao da ne veruju previše u pobedu ostvarenu preko suda i strepe da bi sve to moglo da važi samo privremeno. Svi zajedno čekaju da udari sneg i temperatura padne ispod nule, kada bi, po prilično rasprostranjenom mišljenju u vladajućoj partiji, demonstracije mogle da prestanu same od sebe. Računa se i na to da će uskoro Božić da bi kamere CNN-a i svih ostalih velikih TV stanica, takođe mogle da se vrate kućama, i da nestanu sa beogradskih ulica. Čeka se, naravno, i to da (kao i uvek u sličnim situacijama), Milošević javno ili tajno, učini nešto što bi donelo preokret i usmerilo pažnju na sasvim drugu stranu.

Prvi "tajni" pokušaj nije bio previše uspešan. Prošle subote, više od 2,5 sata predsednik Srbije je razgovarao za Keti Marton, predsednicom svetske organizacije za zaštitu novinara. Tom prilikom je obećao da neće više dirati medije i, po tvrđenju gospođe Marton (beogradska televizija ništa nije tvrdila jer nije ni primetila boravak supruge Ričarda Holbruka u Beogradu), cepao i zatim potpisivao neke papire o slobodi medija. U razgovoru s novinarima gđa Marton je iznela utisak kako Milošević deluje prilično tužno. I, kako je rekla, pali cigaretu za cigaretom.

Ni prvo javno pojavljivanje Miloševića posle izborne prevare nije bilo baš sasvim uspešno, niti je donelo onaj očekivani preokret. Predsednik Srbije primio je delegaciju direktora vodećih građevinskih preduzeća, koja će se angažovati na izgradnji transjugoslovenskog autoputa, i najavio velike radne pobede i brzo približavanje Evropi, koja je upravo tih dana poručivala da će nas zbog izbornih prevara i krađa još poduže držati u karantinu, što znači i podalje od kasa i kredita. Pozvani direktori su (što iskreno, što usiljeno) odglumili sreću i javno se obradovali ovim novim srpskim "Potemkinovim selima". Samo za održavanje postojećih autoputeva Srbiji je, međutim, potrebno godišnje oko 700 miliona dinara, dok je za izgradnju autoputeva koje je Milošević najavio kao gotovu stvar potrebno između 8 i 10 milijardi dolara.

Ostaće, ipak, upamćeno da je i ovoga puta, u kritičnom trenutku po SPS i Miloševića lično, važnu ulogu odigrao Milutin Mrkonjić Mrka, čovek koji uvek kada je gusto razapinje mape i projekte za "idemo dalje". U decembru 1992. godine, kada je Milan Panić prilično ozbiljno ugrožavao Miloševića u predsedničkoj trci, u samom finišu predizborne kampanje Mrkonjić je u CIP-u, gde je tada bio direktor, razapeo projekat pruge Miloševac-Bijeljina. Ova pruga je bila predizborni poklon Srbije prekodrinskoj braći, na čemu su se Karadžić i čitavo rukovodstvo RS pred TV kamerama zahvaljivali predsedniku Srbije. Milošević je tada pobedio na izborima u dobroj meri i zbog imidža čoveka koji jedini brine o prekodrinskim Srbima, a Mrka je ubrzo spakovao projekte za prugu, čija izgradnja nikada više nije pomenuta. Ovoga puta, u kriznom momentu raspakovani su projekti autoputeva. "Večernje novosti" su najavile svetlu budućnost više nego simboličnim naslovom "Brže putem, nego prugom". Znači li to da se od tzv. brzih pruga na brzinu odustalo?

Na promociji ovog novog velikog projekta, preko koga se, takođe simbolično, poručivalo kako ono što se zbiva na beogradskim ulicama nikoga u vlasti previše ne brine, bilo je upadljivo odsustvo srpskog ministra građevinarstva i predsednika beogradskih socijalista dr Branislava Ivkovića. O Ivkovićevom nepojavljivanju postoje, inače, dve verzije: po prvoj — nije bio pozvan, po drugoj — i dalje ne sme na oči Miloševiću, koji je njega i gradonačelnika Nebojšu Čovića stavio na prvo mesto liste odgovornih za izborne neuspehe. Oni koji pažljivije prate RTS (što odavno spada u nehumanu upotrebu mozga) tvrde da je prilikom susreta Miloševića i građevinara kamerman up-

Ona svira, On deklamuje

Radio-televizija Srbije priprema i ove godine uobičajeni novogodišnji program. U jednoj od sekvenci trebalo je da učestvuju najuspešniji ministri - Nada Popović-Perišić i Aleskandar Tijanić. I to kao duet! Gospođa Perišić za klavirom, a gospodin Tijanić pored, odeven kao princ. U međuvremenu je predstava ozbiljno uzdrmana ostavkom Aleksandra Tijanića (u tekstu scenarija piše "savezni ministar informacija"!), pa je još neizvesno ko će "uskočiti" u ovu rolu. Reditelju verovatno nije teško da nađe zamenu, jer ima i drugih uspešnih ministara.

Prema ne sasvim pouzdanim informacijama o autorima, tekst scenarija je delo VukaRšumovića, dok je songove pisao LjubivojeRšumović.

4. SEKVENCA

OTAMNJENJE

Nada Popović Perišić sedi za klavirom.
Aleksandar Tijanić stoji pored klavira, odeven kao princ.

DRAŠKO GAGOVIĆ

Nada počinje da svira.

VODITELJ: Imam izuzetnu čast da vam predstavim duet uspešnih ministara! Gospođa Nada Popović Perišić, ministar kulture Srbije, za klavirom! Aleksandar Tijanić, savezni ministar informacija, solista! U čemu je tajna njihovog uspeha?

NADA: /Jedna rečenica!/ /Recimo: Ništa bez kulture!/

TIJANIĆ: /Jedna rečenica!/ /Recimo: Istina nema alternativu./

/MUZIKA/

TIJANIĆ: /Deklamuje/
PESMO MOJA
PREKO SVETA POŽURI,
PONESI ISTINU,
ČESTO STIDLJIVU I NEMU,
O TOME KAKO
SPAS LEŽI U KULTURI,
I SLOBODNOM
INFORMATIVNOM SISTEMU!

MUZIKO, PROSPI
AKORDE, POPUT BURE!
PORUŠI ZIDOVE,
PODIGNI TEŠKE RAMPE!
ISTINU NA SUNCE,
NEMA VIŠE CENZURE!
KLIKNIMO SLOŽNO:
ŽIVELA SLOBODA ŠTAMPE!

PREDRAG MITIĆ DT

BIĆE POSLA ZA MILICIJU: Vukašin Jokanović

adljivo zaobilazio prisutnog srpskog premijera Mirka Marjanovića.

U analizama izbornog neuspeha u velikim gradovima pomenuto je i Marjanovićevo ime. Zamereno mu je da je njegova vlada između dva kruga previše petljala oko cene struje i slala građanima visoke račune, što se moglo učiniti i posle izbora. Pominjane su i zakasnele penzije. Srpskom premijeru je zato nagoveštено da bi mogao uskoro "otići na novu dužnost", a od žešće kritike poštedelo ga je navodno narušeno zdravlje. U negativnom svetlu pomenut je čak i predsednik SRJ Zoran Lilić, kome je zamereno da se šetao po Pirotu, lomio pogaču i rukovao se sa građanima kao da je usred predsedničke kampanje, umesto da "radi za partiju". A šta se posle njegove šetnje Pirotom dogodilo u drugom krugu, dobro je poznato.

OBJAŠNJENJA: U kadrovske kartone Čovića i Ivkovića upisano je neuporedivo više "negativnih karakteristika". Zamereno im je da su pre izbora previše energije trošili na lične promocije i slikanje po raznim televizijama. Posle prvog kruga Milošević im je lično poručio da zavrnu rukave i ne slave unapred pobedu u Beogradu. "Umesto da 'rmbaju' na terenu kao Minić, oni su se uljuljkivali u uverenju da tako 'lepi' i 'pametni' ne mogu da izgube Beograd", kaže u razgovoru za "Vreme" jedan funkcioner SPS-a. "Čović je, na primer, između dva kruga obilazio Vračar na kome nismo imali nikakve šanse, umesto da više radi u Zemunu i drugim opštinama gde su šanse bile sasvim realne. I posle izbora, obojica su predugo razmišljala kako im se dogodilo da izgube Beograd, a trebalo je odmah da izađu sa nekoliko pripremljenih varijanti za novonastalu situaciju".

Ivković je izgleda pre Čovića stao na noge i počeo da se preračunava. Nekoliko dana posle objavljivanja rezultata i gotovo komemorativne atmosfere koja je vladala u beogradskom SPS-u, iznenada je jedne večeri sazvao partijski generalštab i proglasio mobilno stanje, objasnivši da postoje "zakonske mogućnosti" da se izbori u glavnom gradu ipak dobiju. Tako nešto indirektno potvrđuje u novinskim intervjuima i predsednik Nove demokratije Dušan Mihajlović koji kaže: "I do nas su stigle informacije da je rukovodstvo SPS-a Beograda ocenilo da ima zakonskih mogućnosti za poništavanje velikog broja mandata, pre svega koalicije 'Zajedno', i time za dobijanje šanse da se u trećem izbornom krugu njihov poraz pretvori u pobedu". Mihajlović je ovo izgovorio pokušavajući da opravda samog Slobodana Miloševića od ovakvih nečasnih radnji, jer je, tobože, sve učinjeno bez njegovog znanja i na inicijativu lokalnih rukovodstava. Po tome ispada da su niži funkcioneri SPS-a kvaritelji predsednikovog inače anđeoskog karaktera. "Očito se radi o tome da je onaj ko je izgubio (a nije izgubio Milošević nego rukovodstvo SPS-a Beograda) pokušao da, natežući zakonsku proceduru, dobije šansu da u trećem krugu ispravi rezultate", objašnjava Dušan Mihajlović.

Krajem prošle nedelje, predsednik Nove demokratije je kao osobu koja je predsedniku Srbije "servirala lažne podatake" pomenuo Goricu Gajević, genseka SPS-a. U samom SPS-u ima onih koji tvrde da je tako nešto veoma moguće i da mnogi funkcioneri "čuvaju sebe tako što predsedniku saopštavaju samo ono što njima odgovara". Drugi, opet, tvrde da sve to liči na priču o "naivnoj sobarici" i ističu da je Gajevićka igrač suviše "malog formata" da bi bila u stanju da prevari tobože naivnog Miloševića. I jedni i drugi se pri tom slažu da je Gajevićka takođe viđena za "reciklažu" i da nije dorasla situaciji.

Što se Beograda tiče, za sada je sasvim sigurno da Nebojša Čović više neće biti gradonačelnik. Na pitanje čime će se Čović ubuduće baviti, naš sagovornik kaže: "Ima on sasvim dovoljno funkcija. Kada ujutru izađe iz kuće ionako ne zna na koju će stranu prvo da krene." Dosadašnji gradonačelnik Beograda za sada ne daje nikakve izjave i ostavlja utisak čoveka koji se zbog svega što se dogodilo sa izborima u Beogradu možda donekle i kaje. U danima kada se verovalo da je sve izgubljeno, među socijalistima se moglo čuti i likovanje da Đinđić, na primer, neće umeti da vodi grad kao što je do sada činio Čović. Tih dana se takođe moglo čuti kako je samo Čović znao da telefonira "onom Jakšiću iz pošte" i kaže: "Pusti mi sto miliona za GSB, vratiću ti kasnije". Čović je sada pušten niz vodu i za njim će verovatno i mnogi gradski funkcioneri i SPS kadrovi koji se nisu dovoljno pokazali. U skladu sa Miloševićevim principima vođenja kadrovske politike, niko neće ostati bez posla, već bi se pre moglo reći da će "zglajzati na novu funkciju". Prema zaslugama, a posle će se već videti ko je zaslužio da se ponovo približi vrhu.

JULSKA GROZNICA: Niži partijski funkcioneri na nivou grada zameraju, inače, gradskom i partijskom vrhu da se oko Beograda previše čeka i da se pripreme za saziv nove Gradske skupštine moraju maksimalno ubrzati. U nekim analizama postavljeno je i pitanje — zašto se, kada su izbori već masovno poništavani, to nije činilo i u Zemunu, nego je ova značajna beogradska opština prepuštena Šešelju bez "sudske borbe". Po svemu sudeći, neko je procenio da je Šešelja bolje čuvati kao mogućeg saveznika u Gradskoj skupštini, što se sada smatra velikom greškom. Uspeh Šešelja u Zemunu povezuje se i sa jednom internom partijskom analizom, koja je uoči izbora pokazala da znatan broj simpatizera SPS-a nije previše oduševljen povezivanjem sa JUL-om. Oko 18 odsto ispitanika bilo je protiv udruživanja sa JUL-om, dok je petnaestak odsto njih reklo da će radije glasati za Šešeljeve radikale, ukoliko dođe do koalicionog povezivanja s organizacijom Mire Marković. Dobro obavešteni Šešelj ovih dana zato uporno ponavlja kako JUL najviše radi za njegove radikale.

JUL je, po svemu sudeći, i najveća briga za većinu socijalista, posebno za one koji rukovode partijom na opštinskom nivou. Po njima, Drašković i Đinđić iza sebe još nemaju "kritičnu masu" demonstranata i uskoro će ih sa ulice oterati zima i sneg, tako da na kraju neće baš mnogo

profitirati. Do narednih izbora je još dosta i svašta može da se dogodi, pogotovo u opštinama u kojima će opozicija biti na vlasti. Socijaliste ne brinu mnogo ni studenti, za koje većina njih zaista veruje da su "izmanipulisani" i da ne predstavljaju ozbiljnu snagu. Pri tome se u priličnoj meri računa i na srpski mentalitet i logiku provincije po kojoj se studenti uglavnom smatraju "džabalebarošima", onima koji žive "na tuđoj grbači", a uz to su najčešće i "lepo obučeni". RTS zato svake večeri, uz redovne "pljuvke" demonstracija ima i ponekog "uglednog" zemljoradnika, domaćina, koji se čudi i krsti kako to "mangupi u Beogradu lupaju ono što smo svi mi gradili". "Prosečnog" funkcionera SPS-a ne brinu previše ni pritisci iz sveta, jer se veruje da Milošević održava tajne susrete s mnogim diplomatama, prima i šalje poruke i drži stvari pod kontrolom zato što "svet bez njega ne može". Narod (onaj van opsega slušanosti Radija B92) ionako ne zna šta se u svetu govori o izborima u Srbiji i kakve poruke ovih dana stižu u Beograd. Na espeesovskim koordinacijama pominju se i one tajne poruke u kojima se Miloševiću navodno kaže: "malo ćemo da galamimo, ali nas, u stvari, baš briga šta radite, samo nemojte toliko očigledno". Osim u vrhovima partije, svest da je ovde prvi put ozbiljnije počela da puca nomenklatura u sudstvu i obrazovanju, da glas dižu i pojedini oficiri, očigledno ne postoji. Veruje se da jak sistem kontrole sve to može da neutrališe i da vlast, i pored veoma neprijatne situacije (ruka u tuđem džepu), još nije ugrožena.

SENKA: Ostaje, dakle, još JUL, od koga se najviše strahuje i čiji se apetiti zaustavljaju uvek mnogo dalje od realne snage ove političke organizacije. U Saveznoj skupštini JUL je od 64 poslanička mesta, koja su pripali levoj koaliciji, uzeo za sebe 20, koliko ima i vladajuća partija Crne Gore DPS. U internim dogovorima oko podele funkcija Crnogorci su se zbog ovakvog statusa JUL-a žestoko ljutili i, navodno, zahtevali da im u budućoj vladi pripadne polovina ministarskih mesta. A SPS-u su ostavili da se namiruje sa sopstvenim alama.

Kada govori da se JUL samo šlepuje uz socijaliste, što sve više zbunjuje članstvo i izaziva gundanje, jedan od sagovornika "Vremena" pominje i primer opštine Voždovac. Tamo je jedan od opštinskih čelnika usred svog mandata iz SPS-a prešao u JUL, ne bi li se približio Glavnom odboru ove organizacije. Na proteklim izborima, kao kandidat JUL-a za opštinu Voždovac jedva je skupio tridesetak glasova i, naravno, propao. Na izborima za Gradsku skupštinu, gde su SPS i JUL nastupali zajedno, prilično superiorno je ušao u drugi krug. Šta je bilo posle i nije toliko važno, jer je kasnije brojao sud. Ovakvi i slični primeri sve više ubeđuju "prosečnog socijalistu" da je Bidža, lider SPS-a u Svilajncu, povukao pravi potez kada je zabranio da mu iko uđe u njegov partijski zabran. Bidža je zbog toga, u međuvremenu, postao i istinski junak SPS-a, jedan od prvih koji nije pristao da bubašvabu naziva slavujem.

"Em sa njima ništa nismo dobili, em oni misle kako su samo oni levica, dok smo mi nešto drugo. Milošević će posle ovih izbora nekako izaći na kraj sa Vašingtonom, ali siguran sam da će mu neuporedivo teže biti sa Mirinom partijom", kaže sagovornik "Vremena".

Trenutna atmosfera u SPS-u u priličnoj meri odgovara i predizbornom sloganu partije "idemo dalje", s tim što bi se ovome moglo dodati i "dok se drugačije ne naredi". Članstvo i nije baš previše sigurno hoće li šef na kraju narediti nešto drugo i pod pritiscima se odreći pobede posle koje nije bilo previše radosti i posle koje ostaje ozbiljna moralna senka na svima njima. ■

NENAD LJ. STEFANOVIĆ

Odgovor Bogdana Tirnanića

Kraj u krvoproliću

U situaciji koja preti građanskim ratom, grozim se penzionerske hrabrosti

Redakciji "Vremena" upućen je odgovor Bogdana Tirnanića Branku Vučićeviću, uredniku (u ostavci) časopisa "Nju moment", čije smo pismo objavili u prošlom broju "Vremena".

Gospodine Vučićeviću,

uz veliki napor (?), dobio sam Tvoje pismo upućeno mojoj malenkosti, koje je, u međuvremenu, mada privatnog karaktera, distribuirano na druge adrese. Možda je to bio cilj Tvoje epistole, ali smatram da je takav postupak prilično nepošten. Iz nekoliko razloga. Pre svega zato što si Ti bio svih ovih godina faktički urednik "Nju momenta", uspevajući da, uz moju podršku, brojeve tog časopisa "formulišeš" onako kako si želeo. Ne vidim u tome ništa loše, kao što ne shvatam šta se oko toga promenilo, te – i ja, B.T, podnosim ostavku na mesto koje sam, moram priznati, sa velikim zadovoljstvom sa Tobom delio.

Misliš li da će nam zbog toga biti bolje?

Uzgred budi rečeno, nisam član Upravnog odbora Kompanije "Politika" (koja se tako i ne zove), niti sam visoki funkcioner te kuće, već sam tamo, osim što sam novinar (o čijoj se rubrici svako može izjašnjavati kako mu je volja), običan činovnik koji pokušava da se ta nacionalna institucija održi u ovim teškim vremenima, koja će, ako se ja pitam za mišljenje, završiti u krvoproliću neviđenih razmera. Je si li prihvatio tu opciju?

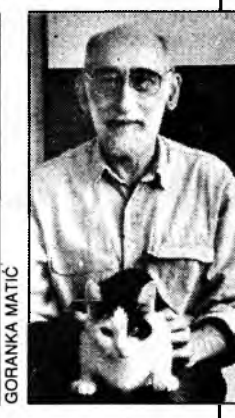
GORANKA MATIĆ

Što se moje glumačke karijere tiče, ona je Tvoja zasluga, ali to nije jedina smešna stvar u kojoj si učestvovao. Mada priznajem da je moje decenijsko izigravanje Džona Vejna, Roberta Mičama i Klinta Istvuda pomalo smešno, no najsmešnije je to da su, svih ovih godina, glumice koje su se na filmu skidale zahtevale da Ti napustiš scenu!

Bez ikakve zle namere, moram da Ti kažem da se u ovoj situaciji, koja preti građanskim ratom, najviše grozim penzionerske hrabrosti, koju, koliko vidim, delim sa onima koji su nas dovde i doveli. Što se tiče tvoje opaske da bi (ko)urednjikovanje sa B.T. bilo nehigijensko, moram da Te obavestim kako svoje higijenske potrebe obavljam u kupatilu.

Dakle, nisi izgubio jednog poštovaoca; izgubio si samo deo sebe.

Tvoj Bogdan Tirnanić

ДРАШКО ГАГОВИЋ

Gaženje prava

Gusari brane presto

Nakon petoro sudija Vrhovnog suda Srbije, pobuna se proširila i na sudije nižih sudova

Na dan kad su protesti nekoliko stotina hiljada građana Srbije zbog izborne prevare ušli u četvrtu nedelju i usred pobune pravnika zbog svođenja njihove struke na interes partije na vlasti, Izborna komisija Beograda je potpuno hladnokrvno, baš kao da ništa nije sporno, verifikovala mandate odbornika i najavila konstituisanje gradske Skupštine sa socijalističkom većinom. Prethodno je Savezni sud odbio zahteve za vanrednim preispitivanjem odluke Prvog opštinskog suda, a republičko javno tužilaštvo odbilo je inicijativu za zaštitu zakonitosti protiv presuda Vrhovnog suda Srbije, kojim je potvrđeno oduzimanje mandata koaliciji "Zajedno". Zamoljena za komentar, dr Vesna Vodinelić-Rakić, profesor Pravnog fakulteta i pravni savetnik koalicije "Zajedno", odgovorila je da nema mesta osobitom iznenađenju. "To su paralelni svetovi. Mi živimo u našem, oni u njihovom, i ta dva sveta ne mogu nikad da se ukrste", rekla je.

U onom svetu koji bi želeo da živi u državi u kojoj se primenjuju Ustav i zakoni, osnovne postavke demokratije i — naprosto — zdrav razum, pravnici nastavljaju da dižu glas protiv države pravnog gusarstva. Nakon petoro sudija Vrhovnog suda Srbije i pedesetak nastavnika Pravnog fakulteta i uglednih beogradskih pravnika, pobuna se proširila i na sudije nižih sudova i druge pravnike u unutrašnjosti.

Na demonstracijama u Kraljevu 8. decembra, advokat Dragan Vukadinović pozvao je na "demokratski dijalog" na ulicama Kraljeva predsednika Vrhovnog suda Srbije Balšu Govedaricu (koji je u opširnom intervjuu "Večernjim novostima", objavljenom odmah posle protesta petoro sudija tog suda, izjavio da nikakve krađe nije bilo).

Kolegijum sudija Veća za prekršaje u Nišu podržao je 6. decembra sudije Vrhovnog suda Srbije koji su protestovali zbog narušavanja časti i profesionalnosti sudstva u Srbiji. "Pružamo podršku sudijama Vrhovnog suda Srbije, koji su se, kao nosioci pravosudne funkcije u najvišoj pravosudnoj instanci Srbije, oglasili u ovom delikatnom trenutku za našu profesiju", navodi se u saopštenju niškog Veća za prekršaje. Sudije su se ogradile od "bilo kakvog uticaja dnevne politike" na njihov "samostalan i nezavisan rad u vršenju sudijske dužnosti". To saopštenje potpisali su svi članovi Kolegijuma Veća, predsednik Veća sudija Mića Čanak i članovi Veća sudija Gordana Pavlović, Vesna Filipović i Branivoje Mitić.

OD PROKUPLJA DO BEOGRADA: Sudije Opštinskog suda u Prokuplju (njih 11 od ukupno 14 — nisu potpisale jedino sudije tročlanog sudijskog veća koje je u ovom gradu odlučivalo o izbornim žalbama) takođe su podržale sudije Vrhovnog suda, izjavivši da su čvrsto ubeđeni da nisu jedine nižestepene sudije sa takvim ubeđenjem.

Upravni odbor Osnovne advokatske komore Šumadije i Pomoravlja ocenio je,

4. decembra, da nedavne odluke Opštinskog suda u Kragujevcu, kojima se poništavaju izborni rezultati drugog kruga glasanja, predstavljaju "otvorenu krađu odborničkih mandata" i saopštio da se zbog toga pridružuje protestima građana. U saopštenju Upravnog odbora navodi se da su "te odluke donete po diktatu vladajućih stranaka (SPS i JUL), što predstavlja atak na čitav pravni sistem zemlje, na načelo zakonitosti i na pravnu državu, ako ona uopšte postoji".

Dan kasnije, sudije Petog opštinskog suda u Beogradu su "od svojih kolega, sadašnje i svake buduće vlasti" zatražili "prestanak kompromitovanja pravde i sudstva". "Nema nijedne demokratske zemlje u kojoj se izbori dobijaju i gube pomoću suda, niti je to do sada u ovoj zemlji bila praksa. Posledice kompromitovanja sudstva i funkcije sudije dugoročno nikome ne donose korist, već su nenadoknadiv gubitak za sve građane ove zemlje", navodi se u tekstu koji je potpisalo 12 sudija tog suda i koji je upućen svim dnevnim listovima u Beogradu. "Želimo da verujemo u naše kolege da su sposobni da prepoznaju ovaj prelomni trenutak nakon koga se naziru samo dva pravca, od kojih jedan ima nesagledive posledice", istakle su sudije Petog opštinskog suda i izrazile nadu da "pravda u ovoj zemlji nije sahranjena".

I zajednica advokata Prokuplja podržala je, 6. decembra, "sve advokate i sudije koji dižu svoj glas protiv sramnih pojava koje narušavaju ugled pravosuđa" i zatražila "striktnu primenu Ustava i poštovanje volje naroda pokazane na izborima".

Petnaest sudija (od ukupno 34) Opštinskog suda u Kragujevcu takođe se obratilo javnosti porukom da ne prihvataju donošenje sudskih odluka "pod uticajem ili pritiskom pojedinaca, političkih stranaka ili predstavnika najviših državnih organa". U saopštenju naslovljenom "Mi nismo lopovi", kragujevačke sudije pišu: "Podržavamo kolege koje su se već oglasile i pozivamo celokupno pravosuđe Srbije da nam se javno pridruži u borbi za nezavisnost, samostalnost sudstva i odbranu časti, ugleda i dostojanstva sudijskog poziva" i još pominju da su radnici fabrike "Zastava-Namenski proizvodi" u svom 39-dnevnom protestu svakodnevno prolazili pored zgrade Opštinskog suda uzvikujući "Sudije su lopovi", a posle sudskih odluka o poništavanju izbora, zgrada suda bila je oblepljena plakatima "Ovde su lopovi". "Ne prihvatamo takvu ulogu", ističe se u saopštenju kragujevačkih sudija.

SROZAVANJE PRAVA: U Beogradu je, 9. decembra, u okviru Udruženja pravnika Srbije konstituisana Komisija za ocenu zakonitosti izbora. Tom prilikom, profesor beogradskog Pravnog fakulteta Vojin Dimitrijević izjavio je da je odluka o poništenju drugog kruga lokalnih izbora "i za pravne laike nezakonita i neustavna" i da predstavlja "srozavanje ugleda sudija i celog pravnog sistema". Dimitrijević je rekao i da Komisija treba "hitno, ali stručno i argumentovano" da utvrdi sve povrede propisa u izbornom postupku. On je ocenio da poništavanje izbora nije samo pitanje prava i demokratije već i "povreda moralnog, profesionalnog i ljudskog integriteta svih sudija i pravnika, koji nisu postali puki servis vlasti". Komisija Udruženja pravnika, koja ima sedam članova, zadužila je profesora Pravnog fakulteta u Beogradu Zorana Tomića da na osnovu celokupne, obimne, ali i nepotpune dokumentacije, kao sudija izvestilac, predloži stav o zakonitosti presuda o poništenju izbora. Predsedavajući Komisije UPS advokat Slobodan Šoškić izjavio je da će Komisija potvrditi sopstvenu objektivnost samo ako se bude držala zakona i pravnih argumenata, "bez ulaska u političke dimenzije odluke o poništenju drugog kruga izbora".

U beogradskoj Palati pravde počelo je potpisivanje pisma koje će biti upućeno Vrhovnom sudu i nadležnom ministarstvu

U beogradskoj Palati pravde počelo je potpisivanje pisma koje će biti upućeno Vrhovnom sudu, Udruženju pravnika i nadležnom ministarstvu. U pismu-peticiji piše da "časne sudije ne podržavaju prestole koji nisu osvojeni voljom naroda".

Na Pravnom fakultetu u Beogradu održan je, 10. decembra, stručni forum na kojem je, između ostalih, profesor Upravnog prava Zoran Tomić, koji je među kolegama poznat kao politički nepristrasan i u izjavama oprezan stručnjak, rekao da je poslednja odluka Vrhovnog suda Srbije "skandalozna i pravno nedopuštena", da su prekršena procesna pravila o ravnopravnosti stranaka, da je potkopana nepristrasnost suda, te da je narušen i princip materijalne istine, jer bitni dokazi ili nisu uzimani u obzir, ili su diskvalifikovani.

Šef beogradskih socijalista Branislav Ivković, neposredno pred sednicu Gradske izborne komisije — na kojoj su, uprkos tome što se ista ta izborna komisija i sama obraćala Vrhovnom sudu Srbije i republičkom javnom tužiocu za preispitivanje odluka Prvog opštinskog suda, verifikovani sporni odborički mandati — izražava sledeće očekivanje: "Ukoliko budu rezultati onakvi kakve očekujemo i za koje

Stručna analiza

Stručni forum nastavnika i saradnika Pravnog fakulteta u Beogradu analizirao je pravne aspekte novembarskih izbora i, između ostalog, zaključio:

Povodom novembarskih izbora usledila je rđava primena ionako loših propisa, praksa u kojoj se nisu poštovala čak ni jasna pravna rešenja, ni neka nesumnjiva osnovna pravna načela. Sudovi su u mnogim slučajevima prekršili načelo kontradiktornosti i ravnopravnosti stranaka, što je imalo za posledicu povredu ustavnog načela nepristrasnosti sudova. Narušen je princip materijalne istine neuzimanjem u obzir bitnih dokaza, tretiranjem važnih dokaza kao da su pravno irelevantni, protivpravnim odbijanjem da se odlučujućim dokazima prizna pravna valjanost.

Sudovi su, a tako i Vrhovni sud Srbije, zanemarivali odlučujuće činjenice utvrđene u izbornom postupku, a kada su ove nedostajale, propuštali su da ih sami utvrde. Izigran je institut sudske pune jurisdikcije u pravnom sporu...

Odluke sudova, a naročito Vrhovnog suda Srbije, sadrže nedopustivo oskudna obrazloženja... Iz kojih se ne mogu utvrditi razlozi zbog kojih su sudovi doneli presude određene sadržine... Povodom žalbe učesnika u izbornom postupku, manji broj sudova postupao je po procesnim pravilima vanparničnog postupka, a većina po pravilima propisanim za upravni spor... Što je sve izazvalo dodatnu pravnu nesigurnost, naročito u pogledu sastava sudova i pravnih lekova. Pojedini sudovi su čak i kombinovali inače nespojiva pravila vanparničnog postupka i upravnog spora. U svim slučajevima u kojima je povređeno jedno od osnovnih pravnih načela — na čelo obostranog saslušanja strana... povreda je izvršena na štetu političke organizacije "Zajedno"...

Ovakva postupanja izbornih organa, a pogotovo sudova, lišavaju državu svojstva pravne i demokratske države... A pravničkoj profesiji oduzimaju neophodni integritet i dostojanstvo.

smatramo da su pravi, brzo ćemo organizovati Gradsku skupštinu, jer u ovom gradu treba da nastavimo normalno da živimo i radimo." Pored toga, Ivković kaže da je on lično "kao predsednik Gradskog odbora koristio apsolutno legalnu proceduru" i da "Gradska izborna komisija nije potpala pod uticaj socijalista".

I, naravno, u Beogradu je potvrđeno da u gradskoj Skupštini koalicija levice ima 66 mesta, a "Zajedno" 31 mesto. Koalicija "Zajedno" tvrdi da je, po originalnim zapisnicima, trebalo da ima 70 mesta, a SPS 23.

Sad bi, po idealnom scenariju za režim, demonstranti lepo trebalo da odu kući, jer su uvideli da "šut s rogatim ne može", a da se onda u blaženom miru konstituiše Skupština, kojoj ništa neće smetati bojkot odbornika iz koalicije "Zajedno", jer je za njeno funkcionisanje dovoljno i pola od ukupnog broja odbornika (56 od 112). Sličan recept bi se verovatno primenio i u drugim pobunjenim gradovima, a i sudovi bi najzad shvatili da treba da ostanu gde su bili, samo da budu još malo poslušniji, ako bi se ikako moglo. Imena "grupa" potpisnika pisama "nekim novinama" bila bi dobro upamćena i ti ljudi negde sklonjeni. I idemo dalje, kao da ništa nije ni bilo.

No, neće biti da će baš tako biti. Slobodanu Miloševiću je sve bilo nameštено da napravi kompromis kojim se mogao koliko-toliko časno spasti iz ovog moralnog Černobilja. Kad se Izborna komisija Beograda, na opšte iznenađenje, sama obratila Vrhovnom sudu Srbije, očekivalo se da Sud prihvati njihov zahtev (koji je bio isti kao i zahtev koalicije "Zajedno", samo što bi za režim bilo zgodnije da se kaže da je Vrhovni sud ocenio da je u pravu GIK, a ne opozicija) da se poništi treći izborni krug i uvaže rezultati drugog kruga u kojem je pobedu odnela koalicija "Zajedno". Slobodan Milošević je, međutim, još jednom pokazao da ga ne zanima koliko poraza košta jedna (njegova) pobeda, da će u tom cilju upotrebiti sva sredstva i da ga se uopšte ne tiče što to podrazumeva i kakve su posledice, da će on ipak mnogo radije vanrednim putevima u sigurnu prošlost nego redovnim u neizvesnu budućnost. Ali, režim je zaboravio jedan od osnovnih pravnih postulata, koji kaže da krivo prikazivanje ne dokazuje ništa. Čak i da glas časnih poslenika pravne struke utihne, čak i da svi demonstranti koji ih podržavaju privremeno dignu ruke, vrlo je moguće da je u Srbiji ipak nastala situacija koju je u jednoj znamenitoj istorijskoj prilici Vinston Čerčil definisao ovako: "Ovo nije kraj. Nije čak ni početak kraja. Ali je ovo, možda, kraj početka." ■

ROKSANDA NINČIĆ

Duh Vremena

Strašna poruka

Više se ne vidi nikakva mogućnost za ustupke i poravnanja. On nije ostavio čak ni mogućnost razvlačenja i odlaganja. On hoće sve i odmah

Teško je kazati da li se ovo širi ili skuplja, koliko može da traje i do čega dovodi, ali ne može se pomešati ni sa čim drugim. Svi raniji slični skupovi i protesti sad izgledaju samo kao neuspele probe. Uvek je nešto bilo pomalo pogrešno: trenutak, ton, razlozi, ciljevi, reči, ljudi... Sad znamo kako to izgleda kad se nekim čudom sve namesti tačno i ispravno, kad ljudi znaju da su u pravu, da su u većini, da mogu, smeju, da su slobodni, pa kreću na demonstracije lako i mirno, kao da je zbilja u pitanju najbezazlenija popodnevna šetnja.

Ne verujem da je iko mogao planirati i predvideti ovako nešto. Grad koji je izgledao kao da se gasi i tone beznadežno, kao da ga je istorija prevarila i napustila, odjednom je oživeo. Svakoga dana u isto vreme poznate ulice i trgovi preobražavaju se u poprišta neviđene svetkovine i grad postaje prestonica sveta. Ljudi hodaju kao u transu, opijeni jedni drugima, uzajamno zavedeni i začarani, i na sve moguće najluđe i najfantastičnije načine pokazuju da su živi, da postoje, baš tu, u tom trenutku, i dolaze ponovo da se uvere da to nije bio san.

Mora biti da su se sami anđeli umešali u izbornu krađu, jer da toga nije bilo, sad bismo gledali dosadna natezanja vlasti i opozicije, s jedva podgrejanom nadom da će se, malo-pomalo, jednoga dana negde nešto nekako popraviti. Ta krađa ljudima je pomogla da konačno dobro razumeju poruku koju im režim odavno upućuje i ne prestaje ni sad to da čini, a ona glasi: VI NE POSTOJITE. Vaša volja ne znači ništa, vaši životi ne služe ničemu, ne uklapaju se u naše planove: vi ste nepotreban trošak koji ćemo svesti na minimum. To što vi znate, vidite, želite i mislite nespojivo je s uređivačkom politikom naše televizije i štampe. Prema tome, mi vas ne vidimo.

To je ta strašna poruka koja je izvela ljude na ulice Beograda, Niša, Kraljeva i drugih gradova i upravo zbog toga oni neprestano povezuju izbornu krađu s televizijom i štampom. Ti mediji, zaduženi za proizvodnju režimu korisnih vesti i za eliminisanje svih nepovoljnih i nepotrebnih, zbog prirode samog režima dosegli su apsolutno nepodnošljivu meru raskoraka sa stvarnošću. Ovoga puta, za razliku od ratne i potom mirovne propagande, ljudi lično znaju šta se događa, šta ko radi i govori, jer sami u tome učestvuju.

Bar dve nedelje najveći ovdašnji mediji bili su savršeno gluvi i slepi za događaj koji se odvijao pod njihovim prozorima i bio udarna vest svetskih glasila. Desetine hiljada ljudi uporno je zviždalo, urlalo, trubilo, zvonilo, skandiralo i upinjalo se da dokaže da ipak postoje, da imaju svoje noge, ruke, glave, stomake, grla i glasove, iako se ništa od toga ne vidi na televiziji. A tu poruku ništa nije moglo jasnije preneti od jaja, kao simbola života.

Zatim je televizija malo popustila i priznala im da zaista postoje, ali da su nevažni i, dakako, štetni. Uz malu vest o malim i sve manjim, ali zato rušilačkim i ubilačkim protestima, sad obavezno ide idiotski smišljen intervju s nekim seljakom koji, usred njive, zabrinuto u kameru ponavlja ono što je juče čuo s te iste televizije.

Sam tiranin, međutim, nije napravio ni toliki ustupak. Valjda više ne veruje ni tim i takvim svojim medijima. Ne samo što se nije odlučio da prizna da Beograd postoji, nego se pojavljuje da poruči upravo suprotno. Govori kako je baš sad zauzet izgradnjom mreže autoputeva, on, veliki graditelj, a o gradovima u Srbiji još ništa nije čuo. Gradovi ga, kao što je poznato, ni ranije nisu mnogo impresionirali.

Ovde, dakle, imamo posla s režimom koji uporno neguje stil i tradiciju Kremlja iz njegovih najslavnijih dana. Zbog toga me neki od zapadnih novinara, koje ovih dana često srećem, prilično raspamećuju pitanjima šta je ovde alternativa? šta će biti s Dejtonom ako Milošević ode? zar u opoziciji nema suviše nacionalizma? da li

je koalicija dovoljno složna i da li bi oni zbilja mogli da vode državu?

Pošto sam strpljivo odgovarao, koristim se prilikom da sam postavim nekoliko umesnijih pitanja. Da li je neko nekad razmišljao o tome šta bi bila alternativa za druga Brežnjeva? Da li su Rusi bili dužni da ćute i čekaju bolju alternativu za režim koji nikakvu alternativu ne predviđa i ne dopušta? Da li je jedino tiranija u Srbiji stvarno pouzdana garancija stabilnosti i sprovođenja Dejtonskog sporazuma? Da li je Milošević baš toliko savršen da bi svakog njegovog mogućeg naslednika valjalo detaljno proveriti i pretresti?

U nekoj vezi s ovim pitanjima je i izvestan nesporazum oko prave prirode i motiva sadašnjih demonstracija, koje su delom podrška koaliciji "Zajedno", a delom samo demokratskim načelima i slobodi štampe. Ni neki zapadni posmatrači, ni deo samih demonstranata ne shvataju da je ta razlika uglavnom prividna.

Naime, u zemlji Srbiji stranke su se pojavile pre nego što je stvarno nastao višestranački sistem, koji još nemamo. Ni mediji, ni izbori, ni parlamenti nisu napravljeni tako da ozbiljno prihvataju politički pluralizam, a sadašnja kriza nastala je upravo zato što se prvi put pojavila mogućnost da opozicija preuzme makar samo deo lokalne vlasti. Zbog toga je ovde reč o borbi za princip smenjivosti vlasti, a koalicija "Zajedno" je u ovom trenutku samo najjači nosilac te borbe. Zbog toga ovde nisu važne ni unutrašnje razlike, niti bilo kakvi posebni programi opozicije. Ko može da govori o utakmici i o tome ko je od koga bolji pre nego što jedna strana uopšte dobije pravo da izađe na teren?

Sad, pošto je tiranin odbio sve što se moglo odbiti, postaje jasnije šta je sve ulog u ovoj borbi. On, zapravo, nudi manje od ničega. On ne kaže samo: pokrao sam vas i ne možete mi ništa, nego se priprema da slomi svaki otpor po cenu novog sukoba s celim svetom. On ne želi da iz ovog okršaja izađe oslabljen, pa da izgubi prve sledeće izbore, nego upravo izvlači pouku da nikad više ne sme dopustiti da se nađe u ovakvoj situaciji.

Radio B92 provukao se ovoga puta zahvaljujući trenutnoj i prejakoj reakciji sveta, ali ako tiranin sad dobije predah, neizostavno će se posvetiti jačanju unutrašnje discipline. Ne samo što se medijske laži neće smanjiti nego ćemo otkriti da može i gore i više od toga, a od nezavisne štampe moći ćemo da čitamo samo stare brojeve. U takvoj perspektivi, ovogodišnjih izbora sećali bismo se kao najpravednijih i najslobodnijih.

Ovakav rasplet, srećom, ipak nije najverovatniji. Ni Milošević ni spoljni svet još nisu stigli da razmisle i proračunaju sve posledice koje čista tiranija u Srbiji donosi po njihove međusobne odnose. Ali, već na prvi pogled vidi se da on svakako mora izgubiti značaj koji mu se pridaje kao faktoru stabilnosti.

Naime, on neće imati baš nikakvog razloga da bude saradljiv ako ga Zapad bude oštro napadao i odbijao da ga malko pomogne. Sa svoje strane Zapad neće moći da mu pomaže, a pošto on neće da bude besplatno poslušan, dobiće tretman nesaradljivog tiranina. Mada ima primera da su neki tirani dugo izdržali u tom statusu, nekako verujem da ovome to neće poći za rukom. Bio bi to njegov drugi totalni zaokret i bilo bi pravo čudo ako bi ga svi njegovi ljudi u tome pratili.

Zbog svega toga ovi šetajući protesti moraju se nastaviti i pojačati dok tiranin ne prizna da postojimo i dok svakome ne postane jasno da on ne vlada ovom zemljom. I za njega i za sve nas ovo je preraslo u nepomirljiv sukob na sve ili ništa. Više se ne vidi nikakva mogućnost za ustupke i poravnanja. On nije ostavio čak ni mogućnost razvlačenja i odlaganja. On ne traži ni da dobije u vremenu, hoće sve i odmah. Od sad će postojati ili on ili mi. Tu strašnu igru međusobnog poricanja on nekako ipak mora da izgubi. ■

STOJAN CEROVIĆ

Slučaj Dejana Bulatovića

Prebijen za primer

"Onoga momenta kada je povređena sujeta predsednika Republike, pristupilo se torturi"

"Sujeta predsednika Slobodana Miloševića najbolje je čuvano dobro režima". Advokati Slavka Srdić - Janković, Nikola Barović i Milan Vuković drugačije ne mogu objasniti sve što je snašlo njihovog klijenta Dejana Bulatovića (21) iz Šida. On je, nakon što je učestvovao na demonstracijama 5. decembra i jedno vrijeme držao lutku Slobodana Miloševića, krenuo prema Sabornoj crkvi.

"Izmedu Saborne crkve i kafane 'Znak pitanja'. Dejan Bulatović je, po sopstvenom iskazu, oboren udarcem sa leđa", kaže Barović. "Potom je unesen u haustor i bijen dok se nije onesvestio. 'Policajci' su mu, dok su ga tukli, objasnili da se ovo događa zato što se nedolično ponašao dok je držao lutku zamrznutog predsednika SPS. Neki su građani pokušali da ga spasu, ali se nisu usudili ništa učiniti kada su sedmorica koja su ga napala rekla da su iz policije."

"Na Bulatovićevo pitanje kuda ga vode, službena lica su mu odgovorila 'Vodimo te na Goli otok", kaže Srdić - Janković.

Bulatović je držan u policiji više od dvadeset i četiri sata. Po riječima branioca, potvrdio je sve što su već čuli od zatvorenika puštenih 6. decembra i od njegove majke. A to je: tučen je neprestano; skidan u donji veš u prostoriji bez grijanja u kojoj je bio otvoren prozor i u njoj premlaćivan: u anus mu je guran pendrek, a puščana cijev u usta...

"Prema izjavi Bulatovića", navodi Vuković, "kod sudije za prekršaje Dobrivoja Glavonića doveden je u veoma teškom stanju: povrede su bile sveže, veoma vidljive i krvario je. Sudija mu je po dolasku u kancelariju rekao, 'Šta je, stao si na koru od banane' i nasmejao se. Mi ćemo podneti krivičnu prijavu protiv sudije zato što nije preduzeo odgovarajuće mere da se zaštiti zdravlje okrivljenog i što ga je uopšte saslušavao u takvom stanju".

Glavonić je kaznio Bulatovića kaznom zatvora u trajanju od dvadeset pet dana zbog prekršaja iz člana 12. st. 1. Zakona o javnom redu i miru Republike Srbije. U Obrazloženju rješenja stoji da je Bulatović priznao da je zaustavljao vozila za vrijeme demonstracija tako što je otvarao vrata automobila, unosio se vozačima u lice, "tražeći upaljač da bi palio i bacao petarde". Priznao je i da je saobraćajnom milicioneru rekao da je "iz SPO-a i da će on da reguliše saobraćaj", te da je pred Domom omladine imao oštar verbalni sukob sa jednim vozačem... Sve u svemu, "veoma se drsko, nepristojno i bezobrazno ponašao prema vozačima i ovlašćenim službenim licima i na taj način otežavao odvijanje saobraćaja". Zbog toga je, eto i samo zbog toga, u zatvoru u Padinskoj Skeli i prema navodima branioca ima podlive i hematom na desnoj strani lica, otečen nos na koji ne može da diše, hematom na potiljku... Lutka sa likom Miloševića ne pominje se, a koliko je klimavo upravo njeno nepominjanje i zaklanjanje za javni red i mir, svjedoči žalba Bulatovićevih advokata Veću za prekršaje u Beogradu. Ožalbeno rješenje pobijaju u cjelini: zbog nepotpunog i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, bitnih povreda prekršajnog postupka, pogrešne primjene zakona i odluke o sankciji.

Branioci u obrazloženju ukazuju na to da nema niti jednog podatka o licima koje je Bulatović navodno zaustavljao i maltretirao; niti jedan od naređenih vozača nije saslušan - sve se temelji na njegovom priznanju. A advokati smatraju da je baš to priznanje potpisano pod prinudom. Dokaz je medicinska dokumentacija o pregledu Bulatovića u prostorijama MUP-a i Kliničkom centru.

Bulatovićevo izričito traženje da mu se obezbijedi branilac, kako je rekao advokatima, sudija za prekršaje je odbio, čime je prekršen čl. 29 Ustava SR Jugoslavije. U razgovoru pod nadzorom službenog lica zatvora, Bulatović je braniocima rekao da ga je strah da im kaže sve što želi. Da je strah osnovan, branioci dokazuju izvještajem koji im je 10. decembra uručio klijent kao svoj, da bi se poređenjem sa tekstom koji je napisao pred njima, pokazalo da je taj prvi izvještaj sastavila i napisala druga osoba.

"Prema osuđenim u prekršajnom postupku koji su bacali jogurt i jaja postupalo se korektno" kaže Srdić - Janković. "Onoga momenta kada je povređena sujeta predsednika Republike, pristupilo se torturi. Time se želi dokazati: sve je dozvoljeno, mogu ljudi ginuti, mogu bacati jaja i jogurt, ali lik predsednika Republike ne sme se dovoditi u pitanje. To je nalog i tako policija postupa. Zbog očiglednog stava režima prema ovakvom načinu izražavanja nezadovoljstva, organizatori demonstracija su prestali da iznose lutku predsednika Miloševića sa željom da ne dovode ljude u ovako strašnu situaciju u kakvoj je Bulatović. On je izabran za primer". ■

FILIP ŠVARM

Lutku u ruke

Mnogi naši stari i na izgled ozbiljni "intelektualni ljudi" blesave se iz sve snage, pa čovek nije siguran da li su čaknuti ili to rade iz računa. Bilo je vrlo estetski kada je falanga naših rodoljubivih i hrabrih uglednika predlagala omladini da "leti u nebo", na krstačama i u invalidskim kolicima, umesto aeroplanom. Pesnički šarmantno. Ali ti isti uglednici, čigre duha, podstiču danas omladinu da pljuje i ruši baš onoga kome su išli na klanjanje, a on ih je snabdevao kerozinom za "nebeske pohode". I kada, na primer, junoša uzme prvi podsticaj ozbiljno i krene u "odbranu ognjišta" i pogine, ili se vrati sakat, da li ste čuli i videli naše intelektualne džinove da sakupe neki prilog i kupe protezu ili dignu nekom detetu spomenik. I da li ste ovih dana videli neku "intelektualnu veličinu" koja je analizirala "despotski režim" - da je stegao zube, uhvatio parolu, karikaturu, ili onu famoznu lutku u svoje ruke i rekao: sluđivao sam vas i bio sam sluđen, sada neka kerberi režima udare po meni, a ne po deci! To, na žalost, od "uobičajeno angažovanog" našeg intelektualca ne treba očekivati i zato se ovo naše mrcvarenje odužilo i u odnosu na Poljsku, i Češku, i Rumuniju, i Mađarsku... ■

ŽELIMIR ŽILNIK

PREDRAG MITIĆ - DT

K'O U GORI VUK: Mile Ilić u Skupštini SRJ

Pobunjeni Niš

Nedelja bez Mileta

Posle tolikih godina života u strahu, Nišlije poslednjih nedelja hodaju uspravno i dišu punim plućima

Na spratu zgrade budućeg "Mekdonaldsa" na Trgu oslobođenja u Nišu duva sa svih strana. Zastakljena je samo polovina prozora, ostalo su rupe u zidu, a ni krov nije postavljen. Svuda šut, malter i blato, a na sredini prostorije, u prastaroj i provaljenoj peći na drva, veselo bukti vatrica hranjena drvenim otpacima. Oko vatre se nikada ne skuplja više od tri-četiri čoveka, svi ostali, njih nekoliko desetina, tiskaju se oko balkona sa kojeg se, već gotovo mesec dana, svakog popodneva govornici obraćaju masi Nišlija, gnevnih zbog krađe na lokalnim izborima, najbestidnije u Srbiji (vidi tekst "Kako su falsifikovali izbore").

Na balkonu i iza njega okuplja se elita: lokalni stranački prvaci, gosti iz Beograda i ostalih gradova Srbije i Crne Gore, profesori, intelektualci, lekari, sveštena lica, novinari... Osim 5-6 najavljenih govornika, masi se svakodnevno obraća još toliko naknadno "ubačenih", a još nekoliko desetina prisutnih uglednika zažarenih očiju vreba priliku da iskoristi trenutak nepažnje organizatora i da ščepa mikrofon ne bi li celom svetu preneli svoju poruku, bez obzira na to što je prethodno stotinama puta ponovljena. Poruka, ukratko, glasi: "Izdržaćemo dok lopovi ne vrate ono što su ukrali i dok ne budu odgovarali za to".

Oni koji se redovno okupljaju ispod balkona izuzetno su tolerantni, veseli i uporni. Svakoga dana na Trg oslođenja dođe od 10 pa do gotovo 25 hiljada ljudi, a najviše ih je bilo dan pošto ih je predsednik republičke Skupštine Dragan Tomić nazvao fašistima, kao i u nedelju 8. decembra, kada je bio najavljen, pa, bez posledica po atmosferu, otkazan dolazak Vuka Draškovića.

Demonstranata je, naravno, manje nego u Beogradu — u odnosu na veličinu gradova, proporcija je ista — ali su Nišlije kondiciono pripremljenije: oni prvo održe miting, pa kreću u "šetnju" (jednom su prešli 14 kilometara, s kraja na kraj grada!) i onda opet na miting. Imaju i bolja pluća, pa je beogradski rekord od petnaestak minuta zviždukа na pomen imena predsednika Srbije ubedljivo nadmašen. Kako se približavaju novogodišnji i božićni praznici, atmosfera sve više liči na karneval i na tradicionalno isterivanje zlih demona, koji su se u Nišu nakotili kao retko gde. Sve je više konfeta, balona, petardi... Igra se i peva, trešti muzika, a i transparenti su sve duhovitiji.

Sve je, uostalom, isto kao i u Beogradu, s tim što se ovde u vazduhu oseća dah političke nevinosti: za razliku od Beograda, ovde se nije svaki čas izlazilo na ulice, nije bilo toliko razočaranja i, što je najvažnije, opozicija ovde nije imala priliku da vlada ni na lokalnom nivou, pa nije imala svoje Kažiće i slične.

STUDENTSKI UGAO: Ceo grad priča samo o izbornoj krađi i svi — ka-

sirke, trafikanti, kelneri, penzioneri, omladina, taksisti... — deluju kao da su opijeni blagom, prijatnom i pomalo opasnom drogom slobode. Posle tolikih godina života u strahu, Nišlije poslednjih nedelja hodaju uspravno i dišu punim plućima. "Dugo nisam video na ulici toliko nasmešenih ljudi", tvrdi dr Vojislav Stoiljković, profesor Mašinskog fakulteta. Najveće oduševljenje u masi izazivaju vesti da je Niš na naslovnim stranicama i u udarnim terminima najznačajnijih svetskih medija. Ljudi su ponosni zbog definitivne promene imidža Niša, za koji se, umnogome nepravedno, godinama verovalo da je "tvrđava socijalista".

Svakodnevno protestuju i niški studenti, a uz njih i mnogi nastavnici i saradnici Univerziteta u Nišu. Mada se jasno ograđuju od opozicije tvrdnjama da njihov pokret nije politički, zahtevi su im isti: poništavanje odluka Gradske izborne komisije i Opštinskog suda, priznavanje izbornih rezultata od 3. i 17. novembra i odgovornost za donošenje nezakonitih odluka. "Od svih dosadašnjih studentskih protesta — 1968, 1992. i 1993. godine — ovaj ima najveće šanse da uspe. Nadomak

A. STANKOVIĆ

KO TO TAMO KRADE: Niš, decembar 1996

smo cilja i ne nameravamo da odustanemo", kaže za "Vreme" Nikola Božinović, student četvrte godine Elektronskog fakulteta i predstavnik ovog fakulteta u Protestnom odboru studenata Univerziteta u Nišu.

Kao i u Beogradu, studentske demonstracije odvijaju se nezavisno od okupljanja građana, mnogo su živopisnije i duhovitije. Posle okupljanja ispred Filozofskog fakulteta (od utorka 10. decembra ispred Rektorata) sledi šetnja gradom koja se

Tehnologija lopovluka

Biserka Živković je pravnica koja je u radu Gradske izborne komisije (GIK) u Nišu učestvovala kao zamenik člana GIK ispred koalicije "Zajedno" (svaki član komisije ima svog zamenika, što je, u uslovima kada se neprekidno radi po 20 sati, naprosto neophodno). Ona govori za "Vreme" o izbornoj prevari u Nišu, iz sata u sat, prisećajući se svakog detalja.

NEDELJA, 17. NOVEMBAR, 20 ČASOVA:

"Čekamo zapisnike sa biračkih mesta. Oni se popunjavaju na biračkim mestima i potpisuju ih birački odbori. Ukoliko nema primedbi, liste se popunjavaju na takozvanom samokopirajućem papiru (kao kod uplatnica, prim. aut.) u pet primeraka i potpisuju. Svaki primerak je po zakonu verodostojna isprava i može da služi kao dokaz u bilo kom postupku. Dakle, reč je o pet originala. Po jedan primerak dobijaju predstavnici kandidata, jedan ostaje predsedniku biračkog odbora, jedan ide u GIK, a jedan primerak se istakne na samom biračkom mestu, tako da svaki građanin može da vidi rezultate. Zato je lokalni radio 'Bel ami', zahvaljujući mreži od pedesetak reporetera po celom gradu, objavljivao autentične rezultate pre nego što smo ih mi uopšte videli — zapisnici sa biračkih mesta stizali su iznenađujuće, rekla bih sumnjivo sporo."

NEDELJA, 17. NOVEMBAR, 22 ČASA:

"Počinju da stižu prvi zapisnici i to, što je zanimljivo, sa najudaljenijih biračkih mesta, iz okolnih sela, pa u toku noći utvrđujemo da 12 odborničkih mandata pripadaju socijalistima. Iz grada ne stiže ništa, do jutra, na primer, čekamo zapisnik sa biračkog mesta u zgradi Gradske skupštine, sprat ispod nas. Na radiju 'Bel ami' već tokom noći objavljuju da je koalicija 'Zajedno' osvojila 34 mandata."

PONEDELJAK, 18. NOVEMBAR, 4 ČASA I 45 MINUTA UJUTRO:

"Predlažem predsedniku GIK Branislavu Nešiću (inače predsedniku Okružnog suda u Nišu) da troje ljudi, po jedan predstavnik vladajuće stranke, koalicije 'Zajedno' i gradske uprave, ostanu u prostoriji sa izbornim materijalom do nastavka sednice predviđenog za 13 časova, radi sprečavanja eventualnih intervencija na materijalu. Na predlog me je navelo loše iskustvo iz prvog kruga, kada su kandidatu SPS-a Životi Živkoviću (koji je kasnije nasledio Mileta Ilića na mestu vođe niških socijalista) u toku noći pokušali da dodaju još 12 listića da bi prošao u prvom krugu. Moj predlog odbijaju predsednik Nešić i sekretar GIK Ljubinko Milanović, inače sekretar gradske skupštine. Na pitanje ko garantuje da materijal niko neće dirati, Nešić mi odgovara: 'Ja lično i svi članovi GIK'. Tražim da ta izjava uđe u zapisnik. U tom trenutku još nisu pristigli rezultati sa dva mesta u gradu, pa je član GIK ispred koalicije 'Zajedno', čiji sam ja bila zamenik, Miroslav Rajković, uprkos zabrani ostao u zgradi. Poslednji rezultati stižu oko 5 i 30, kada Rajkovića izbacuju." (Neposredni izvršioci bili su članovi čuvenog lokalnog kik-boks kluba "Justicija", svojevremeno kolektivno učlanjenog u SPS, koji u Nišu obavljaju slične poslove kao Arkanovi "gardisti" po Beogradu, a tako i izgledaju — prim. aut.)

PONEDELJAK, 18. NOVEMBAR, 13 ČASOVA:

"Primećujem da se rezultati u GIK razlikuju od onih koji su stigli u štab koalicije 'Zajedno'. Donosimo naše zapisnike, a ja tražim da vidim odakle to čovek iz stručne službe čita rezultate koje nam saopštava. Na tim primercima cifre precrtavane i dopisi-

obavezno pretvori u mali hepening: pored izložbe kopija zapisnika na Elektronskom fakultetu i na zidu skupštine, do sada su nosili žute trake (dokaz da nisu fašisti, kako ih naziva g. Tomić), bacali na lomaču kartonske makete televizora (uključujući i jedan pravi, verovatno pokvaren — ovo je grad Elektronske industrije, uostalom), demonstrativno bušili crvene balone... U petak, 6. decembra, ispred zaključane zgrade Skupštine grada položili su venac sa natpisom "Gradskoj skupštini — niški studenti". Posle otpevanog posmrtnog marša, usledio je minut ćutanja. Prekinuo ga je lelek jednog šaljivdžije: "Jao, Mileee, lele meneee", propraćen urnebesnim smehom. Tako su studenti prokomentarisali ostavku Mileta Ilića na funkciju predsednika Gradskog odbora SPS Niša.

NIŠKI VEZIR: O svemoći i samovlašću Mileta Ilića, čoveka koji, po rečima lidera niških radikala Zorana Krasića, "ništa nije potpisivao i ni o čemu formalno nije odlučivao, ali se za sve pitao", "Vreme" je često pisalo. Nišlije su u stanju satima da pričaju o njegovoj vili na Oblačinskom jezeru, o asfaltu do kuće njegovog oca, o bundama njegove žene, a pogotovo o poslovnim poduhvatima njegovih mnogobrojnih kumova, rođaka i prijatelja, po sistemu: privatni profiti — imovina javna (gradska). Omraženi Ilić ponašao se kao niški vezir, neprijatni aberi o njemu stizali su i do Beograda, a priču da je u nemilosti sultanije donekle je potvrdilo predizborno ograđivanje niškog JUL-a od "onih koji vlast shvataju kao mogućnost za lično bogaćenje", doduše bez navođenja imena, ali i bez problema oko identifikacije.

Posle neuspešne tajne misije beogradskog kapetana Nebojše Čovića da pred izbore privoli Ilića na odlazak, u sredu 4. decembra iz prestonice stiže kapidžibaša Nikola Šainović sa katil-fermanom za niškog vezira. Zasedanje divana (GO SPS) trajalo je od ićindije pa do nekoliko sahata iza jacije (od ranog popodneva skoro do 10 uveče). Prethodno su janičari iz kik-boks kluba "Justicija" nimalo nežno najurili ćate i telale Tanjuga, "Večernjih novosti" i "Dnevnog telegrafa", pa je sve obavljeno tiho i bez mogućnosti da kogod prenese raji o čemu se divanilo. Ipak se nekako doznalo da su na divanu niške age i begovi uporno podržavale svog vezira, koji je, kako zlobnici vele, popustio tek kada je vest o sopstvenoj ostavci čuo na drugom Dnevniku RTS-a.

Tako je smenjen Mile Ilić — kome za utehu ostaje poslaničko mesto u saveznom parlamentu — u utorak 10. decembra prisustvovao je konstitutivnoj sednici Veća građana. U spektakularno besramnom razgovoru za "Večernje novosti" (6. 12. 1996), Ilić tvrdi da je najbolje "da se ode sa političke funkcije kao pobednik", da je otišao "uz ovacije" članova GO SPS i da "uspravna čela i čista obraza" može da pogledą "svakom čoveku u oči"...

"Kaže da može svakog da pogleda u oči. Što ne dođe, gde je", galami jedan ljutiti brkajlija, stojeći pored prodavačica koje su izašle ispred svoje radnje da pozdrave defile studenata. Slični su i ostali komentari, ali iznenađuje ravnodušnost sa kojim su Nišlije propratile politički pad svog omraženog sugrađanina — posle oproštajnog petominutnog zvižduka na mitingu, malo ga ko pominje. Branislav Jovanović, novi ("još nekonstituisani") savezni poslanik Srpskog pokreta obnove (SPO), i Zoran Živković, potpredsednik Demokratske stranke (DS), trude se da sakriju zlobne osmehe i tvrde za "Vreme"

vane nove. Da bi se račun složio, na nekima su ispravljane sve cifre — broj izašlih na izbore, važećih i nevažećih listića... — a na nekima čak ni to. Nisam mogla da verujem. Rekla sam da ne možemo da radimo na osnovu falsifikovanih zapisnika — na našim primercima ispravki nije bilo, za ispravke je korišćena druga olovka i sl. Niko nije bio iznenađen. Upozorila sam ih da su oni nosioci najviših pravosudnih funkcija u gradu i da rade na osnovu falsifikata. Niko ni da pocrveni. Pitam Nešića šta je sa njegovom garancijom od sinoć, a on odgovara: 'Ja to nisam rekao'."

PONEDELJAK, 18. NOVEMBAR, OKO 16 ČASOVA:

"Posle naknadnog iščuđavanja u stilu: 'Odakle sad ovo', GIK donosi solomonsko rešenje da precrtane zapisnike ostavimo sa strane i da se to rešava na kraju. Još nemamo sve materijale, mada su oni u susednoj prostoriji još od jutra. Rezultate utvrđujemo na osnovu onih zapisnika koji nisu sporni."

PONEDELJAK, 18. NOVEMBAR, OKO 22 ČASA:

"Vesti o falsifikatima nekako su procurele, pa nezadovoljni građani počinju spontano da se okupljaju ispred zgrade. Sekretar GIK Milanović i njegov zamenik podnose ostavke zbog, kako kažu 'ugrožene bezbednosti'. Prekidamo rad."

UTORAK, 19. NOVEMBAR, 8 ČASOVA UJUTRO:

"U zakazano vreme dolazimo, ali nas dva policajca ne puštaju u prostoriju sve dok im nije stiglo naređenje od nekog šefa. Na red dolaze precrtavani zapisnici. Predstavnik SPS-a traži da se oni verifikuju, mi tražimo verifikaciju na osnovu naših primeraka (čistih, potpisanih bez primedbi, istaknutih na biračkim mestima), a sekretar GIK u ostavci Milanović iznosi "samo svoje mišljenje" da je tehnika napredovala i da ne zna da li su zapisnici koalicije 'Zajedno' autentični ili urađeni na nekom modernom aparatu!? Zato predlaže da se ponište izbori svuda gde su se pojavili različiti rezultati. To je nekih 18 ili 19 odbornika, ne znam tačno, jer koalicija 'Zajedno' nije imala sve rezultate — na mnogim mestima naši ljudi su premlaćeni, isterani, ili su jednostavno ukradene kutije i zapisnici."

UTORAK, 19. NOVEMBAR, 10 ČASOVA I 40 MINUTA:

"Rajković i ja napuštamo rad sednice sve dok se odlučuje na osnovu falsifikovanih zapisnika, jer u atmosferi preglasavanja ne želimo da svojim prisustvom dajemo legitimitet prevari."

UTORAK, 19 NOVEMBAR, 11 ČASOVA I 30 MINUTA:

"Bez našeg prisustva, GIK održava konferenciju za štampu i saopštava rezultate: 26 odbornika SPS, 24 'Zajedno', 1 radikal, na 19 mesta izbori se ponavljaju (to su oni precrtavani zapisnici sa mesta gde smo pobedili, ili gde nismo imali zapisnike)."

NOĆ IZMEĐU UTORKA 19. I SREDE 20. NOVEMBRA, NEGDE I U NEKO DOBA:

"Ne obaveštavajući nas i ne navodeći podatke o mestu i vremenu održavanja sednice, kao ni podatke o ukupnom broju osvojenih glasova, GIK donosi odluku da se usvajaju prigovori SPS-a i objavljuje nove rezultate: SPS 37, 'Zajedno' 24, na 9 mesta ponavljanje izbora, onog radikala nigde nema, mada je, dobro se sećam, pobedio svog protivkandidata iz SPS-a sa blizu 120 glasova prednosti. Shvatamo da su verifikovani svi precrtavani zapisnici."

EPILOG:

"Ni na jedan od naših prigovora upućenih GIK nije odgovoreno, sve naše žalbe nižim sudskim instancama su odbijene, odgovor Vrhovnog suda na naš zahtev za vanredno preispitivanje sudskih odluka još čekamo." ■

U. KOMLENOVIĆ

da im ovo ne znači mnogo i da je reč o "problemu u kokošinjcu SPS-a".

KO ĆE DOĆI: "Njegova ostavka je dokaz poraza socijalista u Nišu. Mi je pozdravljamo samo kao početak raščišćavanja u gradu koji je nazivan 'graditeljskim čudom', a u stvari je postao 'lopovsko čudo'. Naši osnovni ciljevi ostaju isti: da nam se vrati izborna pobeda, da nam se vrati 41 mandat osvojen u drugom krugu i da krivično odgovaraju svi koji su umešani u krađu na izborima. Ne razilazimo se dok se ne ispune ti zahtevi", jasan je Branislav Jovanović. Zoran Živković misli da je Mile Ilić "prva žrtva koju je Milošević odlučio da ponudi svom narodu i koaliciji 'Zajedno', ne bi li nekako kupio vreme do predstojećih republičkih izbora" i dodaje da bi ga lično više radovala ostavka predsednika Gradske izborne komisije (GIK) i predsednika Okružnog suda Branislava Nešića.

Na Ilićevo mesto došao je dr Života Živković zvani Žikica, profesor na Mašinskom fakultetu u Nišu i bivši gradonačelnik. On važi za predstavnika "liberalne struje" u SPS-u i iza njega se nisu "vukli repovi" sve do prvog kruga proteklih izbora, kada je otkriven pokušaj da mu se, naknadnim ubacivanjem 12 listića, omogući da već u prvom krugu osvoji odborički mandat. Ovu promenu opozicija komentariše tradicionalnom izrekom "sjaši Kurta da uzjaši Murta", a oni sa dobrim pamćenjem podsećaju da je Živković stari, provereni kadar: govornik na ispraćaju Štafete mladosti, prodekan i dekan na Mašinskom fakultetu, prorektor i rektor Univerziteta i gradonačelnik u vreme propadanja velikih preduzeća.

Njegov dolazak očigledno predstavlja privremeno rešenje, dok se ne završi "seča knezova". Opšte je uverenje da posle vezira na red dolazi cela njegova tevabija: kajmakami, kadije, age, begovi, dahije i kabadahije. "Posle ovoga, ocenjujem da pada još 500 do hiljadu njih", uz tradicionalno radikalsko preterivanje tvrdi za "Vreme" Zoran Krasić. Inače, kao potencijalni Ilićevi naslednici u čaršiji se najčešće pominju ugledni "espeesovac" i predsednik niškog "Rotari kluba" Vojkan Mitić, kao i bivši predsednik republičke Skupštine Zoran Arandelović.

Većinu pobunjenih Nišlija ova kadrovska kombinatorika ne zanima previše — oni su spremni da izlaze na ulice dok se njihovi zahtevi ne ispune. Bez obzira na ishod, već su se dogovorili da Novu godinu čekaju na Trgu oslobođenja. Ako treba, vele, na istom mestu čekaće i "srpsku Novu godinu". ■

UROŠ KOMLENOVIĆ
ZORAN KOSANOVIĆ

Velimir Ilić, gradonačelnik Čačka

Spremni za vlast

Nijedan opštinski funkcioner za vreme mandata neće dobiti stan, bez obzira na socijalnu i stambenu ugroženost

Čačani su još pred izbore 93, gađajući Slobodana Miloševića mućkovima, pokazali da ne oskudevaju u jajima. Ipak, za ubedljivu pobedu opozicije bilo je potrebno više od toga. Opoziciji se - pored dobre organizovanosti i radio "Ozona", preko koga su "analizirani i geni socijalističkih kandidata" - namestio i lokalni sukob na levici. I to u odgovarajućim razmerama. Predsednik opštine i član Glavnog odbora SPS Rodoljub Petrović je, iako je javno predstavljen Gorici Gajević, nestao sa odborničke liste. Na njegovom mestu osvanuo je Lola Čvrkić, direktor "Komunalca". Onda su počeli "komunalni poslovi". Rodoljub se pismeno obraća "kolegama" iz SPS-a, pita se kakva je to manipulacija, kolegijalno ih obaveštava da je, iako ogorčen, u poslednjem trenutku prihvatio kandidaturu grupe građana, "ali da se i dalje oseća kandidatom SPS-a". Pojavljuje se letak sa Rodoljubovim potpisom, u kome se građanima sugeriše da je "u ovom trenutku najvažnije da se sačuvamo od Lole Čvrkića, čoveka ogrezlog u krađu i nemoral, koji je zbog silovanja maloletnice odležao zatvor, rasturio porodicu, doživeo da ga deca biju". Rodoljub se, "zahtevom za intervencijom i gonjenjem", ogradio od letka "sa kojim nema nikakve veze", ali je efekat postignut. Čvrkić je eliminisan u prvom krugu. Ostao je Rodoljub, koji se i dalje osećao kao kandidat SPS-a.

Onda se "dogodio i Rodoljub". I to u poeziji. Pojavio se "analitički" deseterac Petroviću u čast: "Živom mužu oteo si ženu/Rasturio porodicu njenu/U čaršiji još uvek se čuje/Zbog tebe je htela da se truje...". Tako je posle Čvrkića čvrknut i Roćko - u toj izbornoj jedinici pobedio je demokrata Dušan Pavlović.

Posle prvog kruga bilo je čak 26:3 za koaliciju "Zajedno", Šainović je pred drugi krug, pokazalo se zalud, "proširivao" most na Moravi, a na kraju je samo proširena pobeda opozicije. Od 70 odbornika, Koalicija je imala 57, socijalisti 8, a grupa građana 5 predstavnika. Raspamećeni socijalisti nisu se setili ni da komisijsko-sudski broje glasove.

CRVENE ADRESE: Iako se Čačku dogodila opozicija, slika grada je standardna. Pred robnom kućom u centru i dalje se prodaju gaće i đinđuve. Nov je žuti "bingo" kiosk na centralnom gradskom platou. Nove su i istaknute zastave u sedištu SPO-a, preko puta masivnog CK.

Prostorije SPO-a i koalicije "Zajedno" su više nego oskudne. Adresiraju se pozivi za svečanu sednicu Skupštine - imena "drugova" ispisuju se crvenom olovkom. Dan pre konstitutivne sednice, u ponedeljak 9. decembra, razgovaramo sa novim predsednikom opštine Velimirom Ilićem. Ilić je građevinski inženjer, dugogodišnji privatnik, predsednik SPO-a, republički poslanik, predsedavajući novouspostavljene asocijacije Savez slobodnih gradova Srbije.

Pitamo ga kako su pobedili. Ilić odgovara da su oni organizovanju stranke, kao i koalicije, prišli kao organizovanju preduzeća koje ima jasan cilj i načine da do njega dođe. Zna se, kaže Ilić, ko vodi finansije, ko marketing, ko propagandu. Išlo se u kampanju na državnim medijima (kad se moglo), na nezavisnom radiju "Ozon" (koji je opozicija finansirala), novinama, lecima i u direktnom kontaktu sa biračima. U svakoj sredini je rečeno šta se nudi i šta može da se uradi. Tri meseca pre izbora obelodanjeno je ko će voditi opštinu ako opozicija pobedi. Imenovani su i ljudi koji

Nagrade

Novi predsednik čačanske opštine upoznao nas je da će ubuduće Dan oslobođenja Čačka biti 17. novembar, kada je demokratska opozicija došla na vlast. Poznati su, kaže, i prvi dopisnici godišnje nagrade grada Čačka, koja će biti uručena sledeće godine. To su beogradski Čačani Bora Đorđević i karikaturista "Vremena" Predrag Koraksić. Treći laureat je Radio "Ozon".

će biti na čelu javnih preduzeća i upravnih odbora. "Bili smo sigurni u pobedu, nije nas bilo sramota da kažemo: biće to i to. To se građanima svidelo i dobili smo njihovo poverenje", kaže Ilić. Rezultat ovakvog nastupa je to da su socijalisti u gradu pretrpeli poraz od 29:0, a u prigradskim naseljima od 12:0. Ilić se slaže da su ovakvom rezultatu doprineli i socijalisti, jer im je partija kadrovski istrošena. Sve ljude koji su vredeli su eliminisali, ostali su sa ekipom koju niko nije hteo. Desilo se to da za vreme protesta u Čačku nije radila nijedna škola, đaci su tražili smenu direktora, od kojih je 10 "izgorelo" na SPS odborničkoj listi.

Da li je pobeda izraz samo sposobnosti opozicije ili, pre, kontre građana? Ilić odgovara da je nesporno da su građani u Čačku, kao i svuda u Srbiji, želeli promene, ali da je opozicija u ovoj sredini svojom organizovanošću i ponudom te promene i realizovala, dok drugi nisu iskoristili šansu. Pitamo i koliko je opozicija spremna za vlast u uslovima razvlašćenosti opština i iskustva sa prinudnim upravama? Ilić kaže da je osnovno da koalicija (SPO ima 30, DS 21, a DSS 6 odbornika) ostane jedinstvena. Cilj je i da Savez slobodnih gradova bude tako organizovan da ga Republika prizna kao činjenicu. Tamo gde je pobedila, opozicija će tako organizovati biračko telo da stane u front prema Vladi, koja mora ispoštovati republičke normative prema opštinama, bile one pozicione ili opozicione. Inače, kaže Ilić, ako oni nas bojkotuju - i mi ćemo njih.

Što se tiče lokalne samouprave, lopovlucima mora doći kraj, neće biti nikakvih "prečica" u donošenju odluka, da se ne bi provocirale privremene mere. Biračko telo je najveći kapital, i ono se mora poštovati. Građani će se upoznati sa tim šta se ima i gde će to biti uloženo. Doneta je odluka da za vreme mandata nijedan opštinski funkcioner ne sme dobiti stan, bez obzira na socijalnu i stambenu ugroženost. A da li su spremni za vlast? Pa, ako su sa jednom kancelarijom i jednim telefonom došli na vlast, valjda će umeti i da organizuju rad opštine, prognozira Ilić.

90 I 10 POSTO: Kako će se nova vlast odnositi prema nasleđu, zloupotrebama i onima koji su ih činili? Novi predsednik kaže da su svi mislili da će oni "iskasapiti" opštinu. Međutim, analizom kadrova utvrđeno je da je većina ljudi pošteno radila svoj posao. Tako će sekretar opštine u novom sazivu biti iz postojeće garniture opštinskih pravnika, ostaju i ljudi koji su vodili plan i budžet opštine. Inače, biće formiran i novi upravni odbor javnih preduzeća, koji će preispitati rad direktora i dati predlog za smene gde su neophodne. Ilićeva procena je da će 90 odsto ljudi ostati na svojim radnim mestima. A ko čini 10 odsto nepodobnih? Mahom ljudi koji su se ogrešili o zakon, prisiljavajući službenike na nelegalne radnje. Recimo, postoji pravnik u opštini koji je skupio fasciklu predmeta koje je sprovodio mimo zakona.

Pitamo i da li će u vlasti učestvovati vanstranački ljudi, ili će na nju biti pretplaćeni oni sa "sitnim" brojevima opozicionih partijskih knjižica. Po Ilićevim rečima, samo čelne opštinske funkcije pripadaju strankama, ostale ne. Uverava nas da će u upravnim odborima javnih preduzeća biti skoro isključivo nestranačke ličnosti. Da bi ilustrovao neovisnost o partijskim kadrovima, upoznaje nas sa odlukom o formiranju saveta predsednika i opštinskog rukovodstva. U savet će ući 11 najčestitijih i najuglednijih Čačana i on će imati ulogu da stranački neostrašćeno utiče na donošenje najvažnijih odluka, da bude svojevrstan korektiv eventualnih zastranjivanja.

Ipak, kako se odbraniti od onih sa "partijskim kvalifikacijama", onih kojima je vlast najbolja partija? Ta opasnost, smatra Ilić, ne postoji, jer se sa "prvoborcima" raščistilo pre dve godine. Od tada postoji kadrovska komisija koja odlučuje ko je za šta sposoban, ima "pozicija" za lepljenje plakata, ljudi su to shvatili. Partije koalicije zaštićene su od navale onih koji su na prečac shvatili da su bili u zabludi time što se u članstvo ne primaju ljudi sa ulice. Budućeg člana predlaže onaj ko je već član i garantuje za njega.

Na kraju, postavljamo hipotetičko pitanje: šta ako dođe do raskola u koaliciji "Zajedno". Ilić je uveren da se to ne bi odrazilo na jedinstvo čačanske opozicije, jer je ono u interesu svih partnera. Zaštitom jedinstva nove vlasti smatra i građane, koji bi, kako kaže, znali da kazne partijsko kockanje sa njihovim poverenjem. ■

DRAGAN TODOROVIĆ

(U IDUĆEM BROJU: UŽICE)

Ozon Radio "Ozon", koji je u etru startovao dva meseca pre izbora, nesporno je završio deo posla opoziciji. Kao takav, postao je svojevrsni simbol Čačana, koji su nekoliko dana protestovali protiv rešenja kojim je zabranjen rad ovog radija, mada "Ozon" i nije imao dozvolu. Kao nezavisan, ovaj radio počeo je da se "kotira" i kod asocijacija koje su zadužene za "stimulaciju" nezavisnih medija. U Čačku niko ne spori ulogu "Ozona", ali ima onih koji osporavaju nezavisnost vlasnika Stojana Markovića. Marković je, kažu, kod opozicije dobro unovčio svoju slobodarnost, a oni koji su upoznati sa njegovom evolucijom stavljaju potpise na peticiju kojom će se javnost upoznati sa novim "simbolom čačanske demokratije". Za Markovića kažu da je izbeglica iz Sarajeva, a radio je kao direktor čačanskog Doma kulture. Na tom mestu se istakao zabranivši prodaju knjige "U zagrljaju đavla" Deni de Ružmona, u prevodu Frane Cetinića. Iako je knjigu izdao "Gradac", koji je deo Doma kulture, Marković je zabranio prodaju zbog "hrvatskog prevoda". Potom je uređivao privatnu harmonikašku SPS televiziju, da bi na prečac postao simbol nezavisnog informisanja.

DRAGAN TODOROVIĆ

INTERES PARTNERA: Velimir Ilić

ДРАШКО ГАГОВИЋ

Univerzitet

Profesorska borba protiv linča i uvreda

Više od 1500 profesora, za sada, podržava zahteve studenata

Profesori okupljeni oko Inicijativnog odbora priznaju da se trenutno studenti bolje snalaze od njih — znaju šta hoće. Za sada, ipak, imaju razloga da budu zadovoljni

Između studenata kojima se ponosimo i rektora koga se stidimo — kako reče jedan od nastavnika sa Fakulteta za fizičku hemiju — profesori Beogradskog univerziteta, okupljeni oko Inicijativnog odbora za odbranu demokratije, pokušavaju ovih dana da sagledaju dokle su oni stigli i da li prate korak sa studentima za koje svi tvrde da su sjajni. Oni podržavaju zahtev studenata da se formira republička izborna komisija od predstavnika svih stranaka i oni traže smenu rektora Beogradskog univerziteta prof. Dragutina Veličkovića koji, kako kažu studenti "obmanjuje javnost o karakteru našeg protesta i ignoriše naše zahteve". Studentskim zahtevima Inicijativni odbor dodao je i jedan svoj: utvrđivanje legalnih i finansijskih okvira koji će osigurati autonomiju Univerziteta i akademske slobode.

PODRŠKE I ZAHTEVI: "Ministar prosvete Srbije i rektor Beogradskog univerziteta, na sramotu Univerziteta na kojem su i profesori, svojim izjavama obmanjuju javnost o stanju na našem Univerzitetu", piše dekan Matematičkog fakulteta prof. dr Zoran Kadelburg u dopisu kojem obaveštava studente, ministra prosvete Srbije i rektora da ovaj fakultet podržava studentski protest. U istom tonu, "zgroženi ovakvim pozivima na linč i uvredama" svoju podršku iskazuje i Fakultet likovnih umetnosti. Neki fakulteti traže da studenti insistiraju na autonomiji medija, a Filozofski fakultet — da se zvaničnici koji su rekli da su studenti "izmanipulisani, nasilnici i fašisti" javno izvine akademskim građanima. Lista fakulteta koji su zvanično, posle održanih naučno-nastavnih veća, podržali studentski protest iz dana u dan je duža: prvi su se oglasili Tehnološko-metalurški, Elektrotehnički, Filozofski, Građevinski, Mašinski, Saobraćajni, Arhitektonski, Pravni, Biologija, Fizika, Matematika, Hemija, a očekuje se da će zahteve studentskog protesta ovih dana podržati i Filološki, kao

i Rudarsko-geološki fakultet, obaveštavaju kolege predstavnici ovih fakulteta: zakazane su sednice naučno-nastavnih veća.

STRAŽE I PRETNJE: Blago vama! — rekla je na sastanku Inicijativnog odbora profesorka Veterinarskog fakulteta. Naš dekan ne dozvoljava da održimo sednicu Nastavno-naučnog veća, navodno je stigla takva naredba iz Ministarstva prosvete, a amfiteatar je zaključan. Sto pedeset nastavnika ovog fakulteta je potpisalo da je nezadovoljno radom dekana, ali on kolegama preti otkazima. Ljudi su uplašeni...

I profesori Medicinskog, Poljoprivrednog, Veterinarskog, Farmacije, Stomatologije, Šumarstva, Fizičke hemije pričaju o najrazličitijim vrstama pritisaka — od zaključanih sala za sastanke, do specijalnih "straža" pred vratima fakulteta i pretnjama da studenti neće dobiti potpise. Dekani Poljoprivrednog, Šumarskog i Veterinarskog fakulteta javno pričaju da ih je pohvalio rektor za "dobro držanje". Dekani ove grupe fakulteta, u kojoj su i FON, Defektološki, Stomatološki, Ekonomija, Farmacija, primenjuju istu formulu — izbegavaju održavanje naučno-nastavnih veća.

Profesor Poljoprivrednog fakulteta Raičević, kao i njegove kolege sa Šumarskog, kaže da su, za razliku od nekih kolega koji su pognuli glave, studenti sjajni i da se ne predaju — studenti Poljoprivrednog su "prešli vodu" i stigli na Plato, a studenti Šumarskog svakodnevno snažno pritiskaju na dekana. Mi treba da se ugledamo na njih — kratko kaže profesor ovog fakulteta.

Na Fizičkoj hemiji su konačno imali sednicu Naučno-nastavnog veća, ali je dekan bio protiv "konfrontacija i polarizacija", bio je i protiv da se studentima nadoknade izgubljene vežbe, pa je zaključeno — da nema zaključaka. Onda su neki profesori potpisali peticiju podrške studentskom protestu. Medicinski fakultet je poznat kao "tvrd". Dekan ne krije da nikako ne podržava studentska gibanja, ali i ovde je od 4. decembra jedna od najvećih sala svakodnevno prepuna — održavaju se zborovi nastavnika, kaže prof. dr Ljubomir Erić.

Profesori okupljeni oko Inicijativnog odbora priznaju da se trenutno studenti bolje snalaze od njih — znaju šta hoće. Za sada, ipak, imaju razloga da budu zadovoljni — od 2700 profesora Beogradskog univerziteta do utorka uveče više od polovine, 1500 njih, svojim potpisima "overilo" je studentski protest 96. ■

S. AST

Iz istorije Beogradskog univerziteta

Sto godina buna

U retrospektivi studentskih protesta kroz istoriju uloga rektora Dragutina Veličkovića izgleda posebno tužno

Beogradski velikoškolci su nekoliko puta demonstrirali 1894. zbog ukidanja Ustava. Rektor zabranjuje održavanje svih zborova na velikoj školi, ali na traženje Uprave Beograda da kaže koja je to grupa studenata, odgovara da ne može biti govora ni o kakvoj organizovanoj grupi. Rektor Milan Jovanović Batut 1902. traži od vlasti da kazni policajce koji su "krajnje neumesno, grubo i na način koji ponižava velikoškolce" intervenisali protiv demonstranata. Ovaj studentski bunt bio je prvi ozbiljan pokušaj otpora režimu Aleksandra Obrenovića. Novi rektor Marko Leko odmah traži od ministra prosvete da moli kralja da oslobodi sve kažnjene velikoškolce. Kralj ih je ukazom oslobodio.

Štrajk studenata nastao je i odmah posle svečanog otvaranja Univerziteta 1905. stapanjem Liceja i Velike škole; studenti su demonstrirali protiv Uredbe koja ih je primoravala da žive u mestu studiranja i redovno dolaze na predavanja (što je pogađalo siromašne studente iz unutrašnjosti), ali i protiv odredbe kojom se zabranjivalo slobodno političko i naučno udruživanje. Javnost je bila na strani studenata, a rektor Sima Lozanić, naučnik velike reputacije, oštro je kritikovan, pa i savetovan da "mesto ustupi novom čoveku koji će umeti da izmeni Uredbu". Rektor je popustio pod pritiscima studenata i "Politika" je 3. novembra 1905. objavila da su višenedeljni pregovori rešeni u korist studenata.

ODBRANA AUTONOMIJE: Do otvorenog bunta i štrajkova, pa i prvih žrtava na Beogradskom univerzitetu dolazi početkom tridesetih. Studenti su demonstrirali povodom donošenja nekih zakona, održavanja Trećeg kongresa studenata Male antante u Beogradu, Lajpciškog procesa Dimitrovu, bilo je i više antifašističkih demonstracija. I u prethodnoj deceniji bilo je štrajkova, pretresa, upada policije na Univerzitet (komunistička aktivnost je prisutna od 1920).

Rektori su bili ličnosti od integriteta, naučni, stručni i moralni autoriteti. Za njih su autonomija univerziteta i studenti bili svetinja. Rektori su žestoko protestovali kod vlasti zbog narušavanja autonomije: rektor Ivan Đaja, koji je bio naučna veličina u evropskim razmerama, posle upada milicije na Univerzitet podnosi ostavku. I rektor Aleksandar Belić podnosi ostavku iz sličnih razloga, kaže u razgovoru za "Vreme" dr Ljubodrag Dimić, sa Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Rektor Đaja je pre demonstrativnog odlaska iz Kapetan-Mišinog zdanja pokušao da interveniše kod vlasti da pusti studente koji su, posle studentskih demonstracija u Beogradu 1935, bili internirani u koncentracioni logor u Višegradu. Kada mu to nije pošlo za rukom, rektor je otputovao sa Vladimirom Ćorovićem, dekanom Filozofskog fakulteta, da obiđe internirane studente. Po povratku je bezuspešno pokušavao da ubedi studente koji su se zabarikadirali na Pravnom da izađu iz zgrade: pričao im je o teškim uslovima u kojima žive internirani. Ovaj studentski protest se tragično završio: policija je upala na Pravni fakultet i 1. februara 1935. ubila studenta Marka Srzentića. Rektor Ivan Đaja je podneo ostavku.

Dr Dimić kaže da je i Ćorović, koji je izabran za rektora posle Đajine ostavke, bio čovek od integriteta, štitio je autonomiju Univerziteta i studente, pa je nadimak "krvavi rektor" zapravo policijska floskula. Mnogi istoričari, pre svih Jeremija Mitrović, dokumentovano dokazuju da se Ćorović veoma mnogo angažovao oko oslobađanja uhapšenih studenata, očuvanja autonomije njihovih stručnih udruženja, pa i organizovanja ishrane. Posle jednog upada policije na Univerzitet, Ćorović podnosi ostavku, ali je na molbu kneza Pavla stavlja *ad acta*. Posle toga, po ugledu na univerzitete na Zapadu, pre svega na Oksford, uvodi takozvane univerzitetske straže, sastavljene od studenata raznih profila i ubeđenja, koje bi trebalo da održavaju red. Pokazuje se da je ovaj anglosaksonski recept neprimenjiv

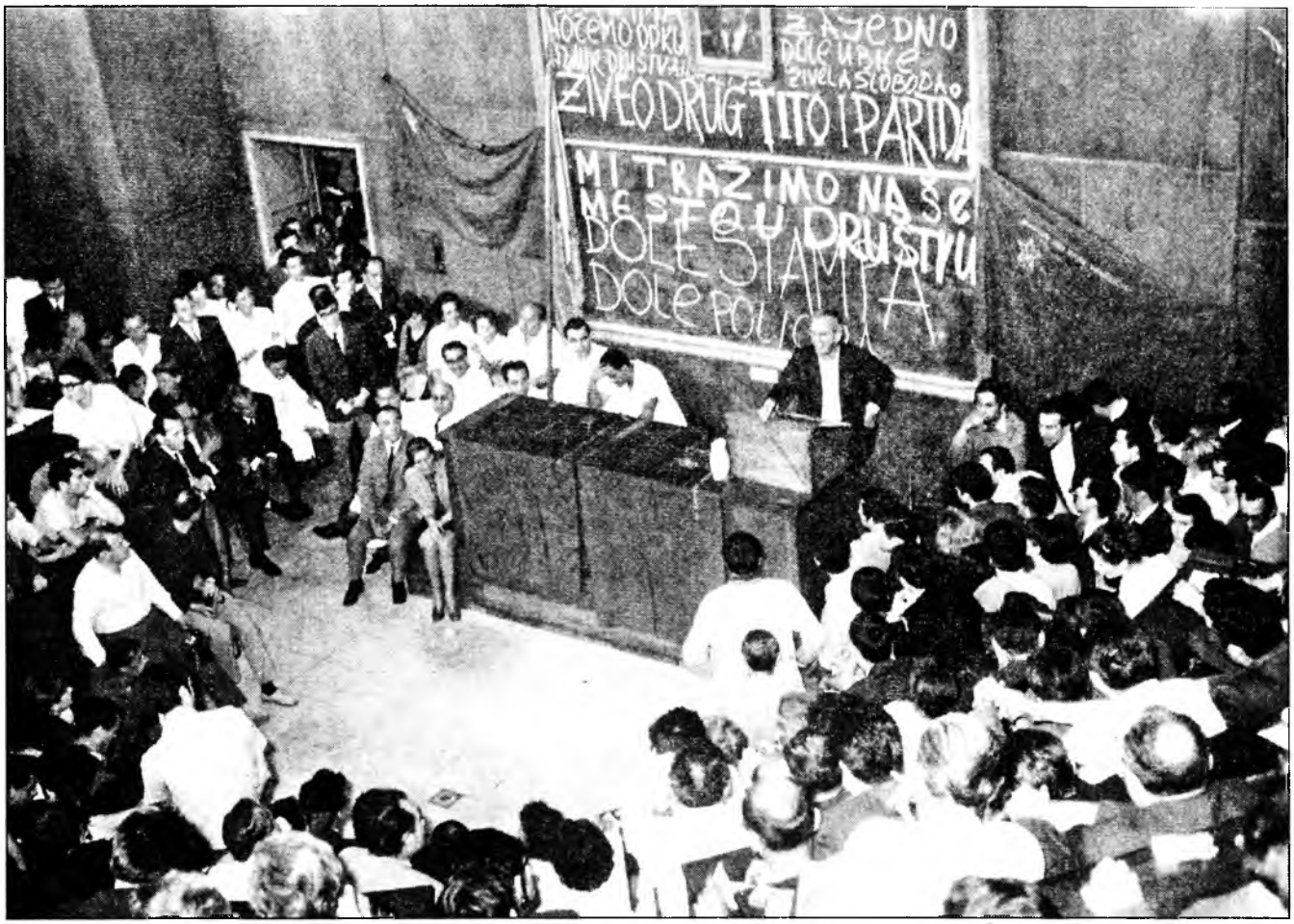

TANJUG

PROTEST '68: Medicinski fakultet u Beogradu

na Balkanu: na jednoj strani komunisti, na drugoj ORNAS (organizacija koja okuplja od nacionalistički do profašistički orijentisanih studenata). Policiji polazi za rukom da delatnost univerzitetskih straža bude usmerena prvenstveno protiv delatnosti komunista: policija opet upada u aulu Pravnog fakulteta i 4. aprila 1936. ubija studenta Žarka Marinkovića. Rektor Ćorović daje ostavku. Floskulom o "krvavom rektoru" Stojadinovićeva policija je uspela da se jednim udarcem reši dva neporijatna protivnika: rektora Ćorovića, koji je bio autonomna ličnost, ali i mason, i komunistički orijentisane omladine. Međutim, i sledeći rektor — Dragoslav Jovanović — branio je autonomiju Univerziteta i kao čovek demokratskih ubeđenja sarađivao sa studentskim pokretom na BU.

NEVIDLJIVI REKTORI: U periodu od 1945. do danas rektori se ne vide: Uočljiva je velika razlika u njihovom naučnom i stručnom autoritetu, to je najsumarnija i najsumornija paralela koju povlači dr Dimić .

Od 1945. Univerzitet u suštini nema autonomiju, pa je i rektor samo prvi administrativac, pa se ni rektor ne pita ni o nekim krupnim događanjima na Univerzitetu: od progona profesora i sudova časti u prvoj posleratnoj godini. Partija o svemu odlučuje: smenjivanju profesora, upisnoj politici...

Prvi posleratni štrajk studenata u Beogradu 1954. dugo je bio tabu-tema, tek je 1992. istoričar dr Đorđe Stanković napisao knjigu "Pobuna gladnih". Neredi su počeli 29. oktobra 54. posle informacije na razglasu da su povećane cene smeštaja i ishrane i da je studentima servirana pokvarena hrana. Studenti su u dva maha pokušali da prodru u grad, ali ih je milicija zaustavila: prvi put su protiv studenata upotrebljeni pendreci, angažovana je i konjička jedinica, bilo je i ranjenih. Novine su ćutale o ovom događaju. U "Njujork tajmsu" je 16. novembra izašla detaljna informacija. Vlast je smatrala da je najmudrije "uzeti kurs nezaoštravanja": isključeno je "samo" 40 studenata iz partije, Prirodno-matematički i Šumarski fakultet su odbili da isključe svoje studente, pa su partijski sekretari smenjeni. Uhapšeni studenti uglavnom nisu osuđivani na kazne zatvora. Pretpostavka je da je sugestija "sa vrha" (po Stankovićevom mišljenju Vlahovićeva ili Rankovićeva) bila da se konflikt reši "političkim radom".

Dr Dimić u razgovoru za "Vreme" kaže da istorija postaje asocijativna; stvarnost nas tera da se zamislimo nad ovim vekom, da se upitamo koliko smo zapravo naučili. Nameće se i pitanje, kaže, da li je ovaj vek ponudio perspektivu mladim generacijama koje su se bunile

Kao glavne ličnosti ovih dramatičnih događaja pominju se partijski kadrovi Dobrosav Ćulafić, Miloljko Drulović, Dragiša Ivanović, Milić Bugarčić. Rektor se ne vidi, rektora nema čak ni u istorijskoj građi.

Rektor je nevidljivi čovek i u vremenu kada se odvijao "Slučaj grupe profesora", kada je zbog "moralno-političke nepodobnosti" udaljeno sa BU osmoro nastavnika — Zagorka Pešić-Golubović, Trivo Inđić, Miladin Životić, Nebojša Popov, Svetozar Stojanović, Ljubomir Tadić, Dragoljub Mićunović i

Mihailo Marković. Rektor Jovan Gligorijević je maltene fusnota, stavio je potpis na nekoliko dokumenata. Današnji ministar inostranih poslova Milan Milutinović bio je tada beskompromisni apartčik Gradskog komiteta SK. "Slučaj osmoro profesora" prerastao je u veliki međunarodni politički i kulturni skandal.

Ni 1968. na javnoj sceni nema rektora: na početku dramatičnih događaja koji potresaju zemlju i Beogradski univerzitet, rektor je u inostranstvu. Predanje kaže da je sa povratkom u zemlju Dragiša Ivanović odugovlačivao sve dok Tito nije održao govor u kome poručuje da je "sretan što imamo takvu omladinu koja se pokazala zrela... Najnoviji razvitak na univerzitetima je pokazao da je 90 odsto studenata naša socijalistička omladina... ali da je velika krivnja na nama, a naročito na Savezu komunista koji se nije dovoljno zalagao na rješavanju problema..." Po povratku u zemlju rektor Ivanović, kao i prorektor Bunuševac od samog početka protesta, posreduju između studenata i vlasti.

I za vreme studentskih protesta 1991. kao i 1992. rektor Rajko Vračar i Naučno-nastavno veće bili su uz studente koji su ustali protiv rata i politike koju vodi Slobodan Milošević, čiju su smenu tražili i student i rektor.

U ovoj telegrafskoj retrospektivi studentskih gibanja, uloga rektora Veličkovića izgleda još tužnija i još ružnija. Rektor imitira autističko ponašanje predsednika Srbije, ne komunicira sa studentima i telefonadom „odozgo" sprovodi politiku vladajuće partije na Univerzitetu: dekanima izdaje direktive, preti, naređuje da se nastava mora nesmetano odvijati...

Dr Dimić u ovom razgovoru za „Vreme" kaže da istorija postaje asocijativna; stvarnost nas tera da se zamislimo nad ovim vekom, da se upitamo koliko smo zapravo naučili. Nameće se i pitanje, kaže, da li je ovaj vek ponudio perspektivu mladim generacijama koje su se bunile tridesetih, 1954, 1968, 1992... Da li na kraju ovog veka razumemo odnos snaga u svetu, jesmo li spremni da se oslonimo na znanje, elitu, kvalitet?

Odgovor dr Dimića je pesimistički: jedini u svom okruženju nismo iskoristili velike revolucije XX veka: ostali smo nepismeni, ako je verovati državnoj statistici 9 odsto je nepismenih, a 26 odsto stanovništva se ne koristi slovima, koja navodno zna. Iz ovog miljea teško je doći do neke političke kulture, da se artikulisano nastupa i izbegavaju otvoreni konflikti, kaže dr Dimić. ■

SLOBODANKA AST

Lik i delo

Dragutin Veličković

Rektor Univerziteta u Beogradu

A. STANKOVIĆ

Biografija: Rođen 22. aprila 1934. u Aleksandrovcu Župskom. Biologiju je diplomirao na PMF u Beogradu 1960; sledeće godine dobio je i diplomu Poljoprivrednog fakulteta. Doktorsku disertaciju odbranio je 1971. na Poljoprivrednom fakultetu, gde je izabran za docenta za biohemiju. Bio je dekan Poljoprivrednog fakulteta u pet mandata. Trenutno je i direktor Instituta za duvan. Autor je oko 70 naučnih radova i tri udžbenika: Praktikum za eksperimentalnu biohemiju za studente Poljoprivrednog fakulteta (u saradnji sa prof. M. Džanićem i prof. M.Perišićem, 1966), Biohemija (udžbenik za drugu fazu srednjeg usmerenog obrazovanja za poljoprivrednu struku, 1980), Biohemija, udžbenik za prehrambenu struku (1988). Političke funkcije: član SPS-a i savezni poslanik. Oženjen je, ima sina i ćerku.

Kako je drugi put izabran za rektora: Nije izabran voljom Univerziteta: posle donošenja novog Zakona o Univerzitetu, koji je još više ograničio autonomiju univerziteta i kada je usvojen Statut Univerziteta, po meri Vlade a ne Univerziteta, 20 članova Saveta demonstrativno je odbilo da prisustvuje sednici, pa nije bilo kvoruma. Od 11 prisutnih predstavnika Univerziteta, samo troje je glasalo za profesora Veličkovića.

Da je bilo polemike: Dr Nebojša Popov, jedini član Saveta koji je na sednici imao primedbu, rekao je da Beogradski univerzitet nikad nije bio u težem položaju, da nikada nije bilo manje autonomije - ni pod Obrenovićima, ni pod Karađorđevićima, ni pod Maršalom Titom. Dr Popov je postavio i pitanje da li su predstavnici kandidacione komisije, koja je dala podršku profesoru Veličkoviću, pročitali njegov program. Nije se niko oglasio. Osporavanja i polemike oko izbora nastavljene su u nekim novinama.

Kome treba najviše da zahvali za titulu rektora: Partijskim drugovima iz SPS-a, osobito akademiku Mihajlu Markoviću.

Šta je rekla opozicija: Izbor je bio staljinistička predstava za narod: postavljen je dekretom. Dobio je nagradu za neučestvovanje svog fakulteta na studentskim demostracijama 1992.

Njegov odgovor: „Izbor je bio regularan. Ja sam povodom ponovnog izbora za rektora primio oko 200 telegrama podrške. Ljudi su izražavali svoje oduševljenje."

Šta o njemu misle kolege: Anonimna ličnost u sferi nauke.

O politici na Univerzitetu: „Duboko sam protiv uvođenja politike i stranačkog delovanja na Univerzitetu sa bilo koje strane" (1995).

O autonomiji Univerziteta: „Autonomija je relativna stvar. Vode se jalove rasprave koje nikud ne vode" (1995).

Šta mu neki nikada neće oprostiti: Bio je jedan od retkih dekana koji je odobravao mobilizaciju studenata 1991/92. Kada je veliki broj mladih počeo da beži u inostranstvo, njegova ideja je bila da mlade ne treba puštati da odlaze iz zemlje. Posle je bio za to da im se zabrani povratak u otadžbinu.

O odlivu mozgova: „Nema osipanja, to nije realno prisutan problem. Naša politika je odavno da najbolje studente zadržimo na fakultetima i institutima. Uostalom, ne vidim razlog da najbolji odu odavde..." (1996).

O studentskom standardu: „Naši studenti žive u optimalnim uslovima" (1995).

Po čemu će još ostati upamćen: Po napadima na fondaciju Otvoreno društvo Džordža Sorosa. Kada je ovoj fondaciji zabranjen rad on je izjavio: "Veoma sam zadovoljan što je Soros stavljen van zakona. Pozdravljam odluku Vlade i ministra kulture, koji nisu dozvolili delovanje onih koji ne rade u interesu Srbije i srpskog naroda. Veoma sam zadovoljan ako sam i ja tome doprineo".

Kako su reagovali studenti: "Kada sam studentima pročitao da neće putovati Sorosevim parama u SAD, oni su to srdačno prihvatili".

Izjava za RTS i istoriju: „Studentskom protestu je podlegao manji broj studenata, oni su izmanipulisani i izvedeni na ulice. Ja sam pratio ovih dana taj skup omladine, jer tu ima i srednjoškolaca, druge omladine i poneki naš student. Nastava teče normalno".

Šta su odgovorili studenti: Tražimo smenu rektora! ■

S. A.

Intelektualci i pobuna

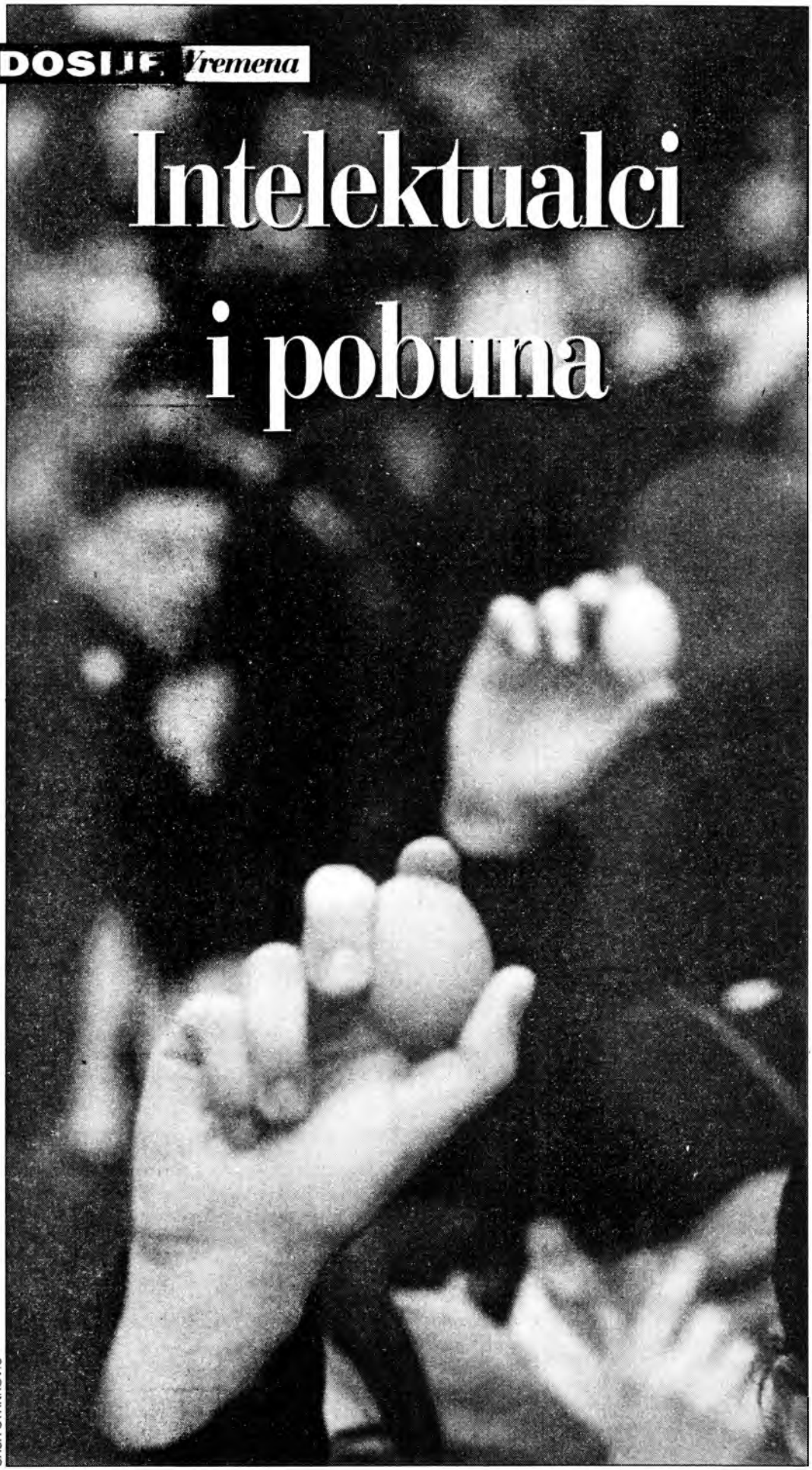

SAŠA STANKOVIĆ

Tragovi smisla

"Dosije" na narednim stranicama "Vremena" jeste pokušaj da se "zamrzne" jedan trenutak na duhovnoj mapi intelektualne Srbiji.

Ali, zašto *Srbije* kada kategorija države u Évropi bez granica gubi preostale tragove smisla? Ili *inteligencije*. ("Ne znam" kaže u jednom razgovoru Derida kada ga pitaju u kom pravcu smo krenuli. "Dakle, nema poruke", insistiraju sagovornici. "Nema", kaže.) Ili kategorija *duha* koja je odbačena u sutonu velikih priča (Liotar). *Mapa*? Čega? Sada karte prethode teritoriji dok ostaci teritorije polako trunu na površini karte (Bodrijar)? Zašto, na kraju, i *trenutak* (relativnost vremena), *jedno* (problematično od antike), ili *zamrzavanje* koje u ovoj rečenici ne uspeva da prikrije pretencioznost?

Ovako teče jednostavna erozija smisla. Preostaje samo "pokušaj" koji se odupire kao nešto potencijalno. Pokušaj, da se i u takvom stanju otvori prostor za istupanja desetina najznačajnijih stvaralaca ovoga naroda koji protestuju u kulturnim institucijama i danima govore na ulicama grada ne bi li, barem na trenutak, povratili smisao i zrnce dobre stare realnosti, koja ovde nikad nije ni počinjala da živi. Pa neka posle dođe i to postmoderno doba.

S.K.

Intelektualci i protest

Moralni delikti

Za kopernikanski obrt na skali književnih vrednosti još je rano

U događajima čiji smo svedoci ima nečeg što je za mene sasvim neočekivano, a nemali broj pojava dalo se predvideti. U prvo spadaju širina i jačina reakcije na postupke vlasti, reakcije koja, izuzmemo li univerzitet, hoću reći studente, dolazi iz krugova koje je teško socijalno, profesionalno, pa i generacijski definisati. I to je već dobar znak. Kada vidite pred sobom masu od 150.000 do 200.000, teško možete zaključiti ko je taj ko je primetno odsutan. Da li su to radnici? Štrajk ne mora biti jedini oblik izražavanja njihovog nezadovoljstva. Dakle, mogućno je da u toj velikoj masi ima i njih.

Način na koji se nezadovoljstvo manifestuje, precizan izbor institucija i ličnosti prema kojima je upravljen gnev svedoče o vrlo jasnoj svesti o stepenu ogrešenja o ljudska prava i volju i o sposobnosti da se odabere veoma lucidna taktika u otporu prema samovolji vlasti. I taj visoki stepen prosvećenosti ulazi u red tih neočekivanosti koje sam pomenula. Da li to treba tumačiti velikim prisustvom takozvanog obrazovanog sveta, da li to treba shvatiti kao znak buđenja srednje klase na kojoj počiva snaga jednog društva? Sasvim je mogućno, budući da ovakav pokret mora pretpostaviti bolju informisanost njegovih učesnika od one koja je dostupna manje obrazovanom svetu (bar u ovom času i s obzirom na načine širenja informacija koji nam danas stoje na raspolaganju). Današnjem pobunjeniku mora biti dostupna takozvana nezavisna štampa, on u svojim rukama mora imati "Našu Borbu", "Vreme", "NIN", on mora slušati Radio B 92, ili imati sreću da raspolaže satelitskom antenom . Ta informisanost uliva nadu da današnji bunt ne počiva na pogrešnim pretpostavkama, to može garantovati njegovu trajnost i njegov srećan ishod. U tome vidim i odsustvo potrebe za takozvanom institucionalnom inteligencijom, time tumačim i njenu relativno malu zastupljenost u ovim događajima. S obzirom na ulogu koju je odigrala u godinama koje su neposredno iza nas, mogu samo reći da se toj činjenici radujem. Time nikako ne želim da kažem kako bilo ko od njenih kompromitovanih predstavnika svesno odustaje od "nove uloge", pre bih rekla da se od "njihovih usluga" svesno odustaje. Kada se i pojave, a takvih primera ima, naročito u susretima sa studentima, želela bih da to tumačim kao posledicu nedovoljne obaveštenosti mladih o njihovom doprinosu "istoriji beščašća". Jer da je informisanost veća, takvim osobama moralo bi se dogoditi ono što se dogodilo Dobrici Ćosiću - one bi morale biti izviždane. Hoću reći, želim da verujem kako je samo studentska neupućenost mogla biti razlogom da na jednom od njihovih skupova reč bude data Matiji Bećkoviću i da se bez negodovanja slušaju njegova oveštala ali i dalje opasna opšta mesta, da se bez podsmeha prihvati njegova jeftina metaforika i njegova nepodnošljiva narcisoidnost. Što taj njegov govor "Književne novine" štampaju na prvoj strani svog najnovijeg broja, naravno ne čudi. Za jedan kopernikanski obrt na skali književnih vrednosti još je rano. A da bi do toga došlo, nije dovoljno probuditi sećanje i staviti na uvid činjenice na način dovoljno dostupan široj javnosti kako bi se konačno predočio moralni profil "književničke bratije", već se treba vratiti i estetskim kriterijumima koji bi još temeljnije uzdrmali našu lestvicu vrednosti. No, vratimo li se kriterijumima elementarne etike, u ovom času jedino važnim za određivanje "prava na glas" u ovim događajima, kako na te događaje ne bi pala opasna senka dvosmislenosti, onda bi se pronašlo sasvim malo ljudi iz sveta kulture uopšte kojima bi to pravo moglo biti dato. Kako je reč o ljudima koji su u ovih poslednjih desetak godina meni samoj značili mnogo, čije su mi reči i postupci ulivali nadu da sve nije izgubljeno, dajem sebi pravo da ih pomenem: Miodrag Stanisavljević, Predrag Čudić, Filip David, Ivan Čolović, Radomir Reljić, Dragan Velikić i svi oni mladi i manje mladi iz Centra za kulturnu dekontaminaciju. Tu nema, kao što se vidi, nikoga iz sveta pozorišta. Neka mi moja znanja iz istorije govore o snazi te institucije, a neka mi ulivaju trajnu skepsu, stoga se mnogim stvarima ne čudim. Neko će se jednoga dana osvrnuti i na ulogu pozorišta u ovim vremenima, analiziraće repertoar, pratiće putanje u karijeri dramskih pisaca, glumaca, reditelja i doći će do ovih poslednjih dana kada će moći da vidi kako su se svi oglušili o poziv studenata FDU (sa kojeg su uglavnim svi potekli) da prekinu sa predstavama. Njihovi kabotenski izgovori, u koje spada i onaj da je bolje izvoditi predstave i čitati pre početka proglas studenata no zatvoriti vrata pozorišta (a pri tom se ne zapitati ko uopšte u ovim danima ima želju da u njih uđe), ući će, nesumnjivo, u tu sumu podataka o "sjaju i bedi" jedne profesije. Sve su to moralni delikti na koje ovu sredinu treba konačno senzibilizovati, što će reći naučiti je da ih zapaža i o njima sudi. Radovala bih se ako ta vremena dolaze. ■

GORANKA MATIĆ

PRAVO NA GLAS: Mirjana Miočinović

MIRJANA MIOČINOVIĆ

Dušan Kovačević:

Pitanje časti i savesti

Mislim da je suština ovih današnjih narodnih pobuna što one najviše podsećaju na Prvi srpski ustanak, jer je prvi put cela Srbija na nogama, s tim što umesto Turaka imamo komuniste. Godine 1945. desila se smena okupatora u Srbiji. Otišli su Nemci, a ušli komunisti. Pobili su ono što su mogli da pobiju, milion ljudi se raselilo po svetu, a ostatak Srbije je do danas živeo pod okupacijom. Ovo što se sada događa jeste pitanje da li ćemo u 21. vek ući pod okupacijom ili kao slobodni ljudi.

Svako može da pripomogne; međutim, pojedinac ne može ništa da učini. Ali to je već pitanje časti i savesti svakog pojedinca - odgovara Kovačević na pitanje koliko u tome mogu pomoći umetnici i drugi stvaraoci. Niko nikoga ne može naterati da nešto čini. Ja privatno imam osećanje da su ovo poslednji pokušaji da se uspostavi pravna država. Ako ovaj lopovluk i kriminal prođu, živećemo i dalje u zemlji koja je sve samo ne ozbiljna država.

ĐORĐE VUKOJE

Bunt pozorišta

Spuštene zavese

Sva beogradska pozorišta prihvatila su sugestiju o jednodnevnom protestu

Smatrajući da "gušenje slobode govora i javnog izražavanja mišljenja može dovesti u pitanje i slobodu izražavanja u pozorištu", predsedništvo Saveza dramskih umetnika Srbije predložilo je pozorištima Srbije "da u utorak, 10. decembra 1996. godine, izraze svoj protest neigranjem predstava toga dana". Takođe, predsedništvo dramskih umetnika tražilo je od svojih članova "da nastave sa čitanjem Proglasa Saveza dramskih umetnika Srbije pred svaku predstavu, pred svojom publikom". Pismo sa ovim predlozima poslato je pozorištima 6. decembra. Proglas o kome je reč u pismu je stariji i odnosi se na podršku studentskih zahteva, koji su zahtevali prestanak rada institucija kulture. Odluka Saveza da se pred svaku predstavu čita i studentski Proglas i podrška glumaca znak je da on podržava studente.

Jedino beogradsko pozorište koje nije učestvovalo u protestu je KPGT. Sva ostala pozorišta u Beogradu 10. decembra su protestovala otkazivanjem predstava, ili ih nisu igrala zbog nekog drugog razloga. Prema informaciji Saveza dramskih umetnika (ponedeljak), predstavu je otkazalo Srpsko narodno pozorište u Novom Sadu, a očekivalo se da isto učine još neka pozorišta u Srbiji. Da li se to očekivanje ispunilo, nismo u prilici da proverimo zbog rokova štampanja ovog broja.

SUGESTIJA: "Naša kompetencija je u ovom slučaju, kao i u svemu što radimo, isključivo u okviru zakonskih okvira", kaže za "Vreme" Svetislav Goncić, predsednik Saveza dramskih umetnika. "To znači da mi kao strukovno udruženje možemo samo da sugerišemo ali ne i da utičemo na instituciju. Dakle, pismo koje smo uputili pozorištima samo je naša preporuka. Znam da se studentski i naš proglas podrške čitaju svake večeri pred publikom u većini pozorišta. Nisam ni hteo, ni ja ni Savez, da kontrolišem ko ih čita a ko ne. Mislim da je svako sam odgovoran pred javnošću i da se ponaša u skladu sa svojom odgovornošću. Savez nije politička platforma, niti će to biti dok sam ja tamo. Smatram da među našim članovima ima ljudi koji su ovako ili onako opredeljeni, i to treba poštovati."

Svetislav Goncić kaže da je od ovog ideološkog veći jedan praktičan problem – novac. "Pozorišta imaju niske dotacije od grada, tek da pokriju plate i komunalije, pa žive od zarade sa blagajne. I zato im nekoliko hiljada dinara puno znači... Ljudi su, eto, bez obzira na novčane probleme, pristali da ne igraju taj jedan dan. Za duže, pitanje je, nismo odlučili. Ako stane cela zemlja, onda u redu, onda staje sve, pa i pozorišta. Zašto se krenulo baš od glumaca? Pa zato što smo mi medijski najizloženiji, pa zato naše akcije nailaze na najveći odjek javnosti."

Evo pojedinačnih stavova o pozivu Saveza dramskih umetnika.

Objašnjenje Ljubiše Ristića zašto su odlučili da 10. decembra ne otkažu "Sarajevske priče" glasi: "Zašto bi meni Savez govorio da li da igram ili ne igram? Savez je strukovna organizacija a ne politička, pa nema prava ni potrebe da se bavi time. Mi sada imamo problema sa grejanjem, pa više ne igramo nego što igramo predstave. Sad rešavam taj problem." Na pitanje (postavljeno u utorak oko podne) da li to znači da će predstava biti održana, Ljubiša Ristić je neodređeno odgovorio "mi je nismo otkazali". Na pitanje da li su prodate karte, gospodin Ristić se nasmejao i odgovorio "pa mi ih prodajemo".

"Deseti decembar? Koji je to dan? A, pa mi u utorak po rasporedu nemamo predstavu, imamo zakazanu večernju probu", saopštio je Miladin Ševarlić, novi upravnik "Teatra T", koji smatra da nije dobro kad se politički program meša sa predstavom. Po njegovom mišljenju, to je uzurpiranje demokratskog prava onih koji drugačije misle. Proglasi studenata i dramskih glumaca se u Ševarlićevom pozorištu "nekad čitaju nekad ne čitaju, zavisi od stiecaja raznih okolnosti. Uostalom, kod nas ništa nije principijelno, pa zašto bi onda bilo čitanje proglasa". Glumac Goran Šušljik odbio je da igra u predstavi "Lukrecija iliti ždero", zato što je odlučeno da pred predstavu neće biti čitani proglasi. "Ja sam naredio da se ne čita. To je žrtvovanje predstave političkom angažmanu. Politici je mesto u skupštini, na ulici ili šumi, a ne u pozorištu. Ako hoćete demokratiju, predstava nije mesto gde se lomi takva stvar", kaže Miladin Ševarlić.

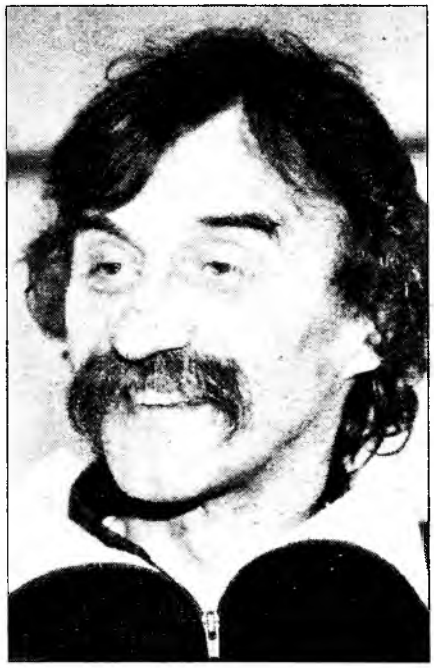

DRAŠKO GAGOVIĆ

"Zašto bi meni Savez govorio da li da igram ili ne igram? Savez je strukovna organizacija a ne politička, pa nema prava ni potrebe da se bavi time"
Ljubiša Ristić

NA REPU BRIGE: I u Beogradskom dramskom se desilo da za 10. decembar nije bila zakazana predstava, iako u tom pozorištu utorak nije slobodan dan. Ljiljana Sedlar, upravnica, kaže daje tako "planirano još od početka meseca". Proglase su, kaže, čitali dva puta. "Nisam prihvatila taj zahtev, iako sam član Saveza. Smatram da je predstava završeno umetničko delo i da joj se ništa ne treba dodavati. Uvažavam tuđe stavove, ali mene je etici učio profesor Miloš Đurić, pa zato mislim da je predstava neprikosnovena. Sada neki drugi profesori uče decu nekoj drugoj etici", objasnila je gospoda Sedlar.

U Narodnom pozorištu nije odigrana predstava "Razvojni put Bore Šnajdera". Verovatno zbog nekih prethodnih slučajeva kada je uprava Narodnog pozorišta odbila da učestvuje u akcijama Saveza glumaca i zbog aktivnosti upravnika Aleksandra Berčeka u vladajućoj stranci, mnogi su očekivali da predstava neće biti otkazana. Međutim, kako je saopštio Milovan Zdravković, šef marketinga, "zbog glumaca iz predstave koji podržavaju preporuku svog Saveza, odlučili smo da ne igramo".

DRAŠKO GAGOVIĆ

"Primećeno je da nekoliko funkcionera na premijeri 'Punjenih tikvica' nije tapšalo"
Joran Ćirilov

Obe predstave "Ateljea 212" zakazane za 10. decembar ("Očevi i oci" i "Iza kulisa") nisu igrane. Nebojša Bradić, upravnik pozorišta, kaže da im ta odluka, iako bez velikog dvoumljenja, nije bila laka "zato što su obe predstave rasprodate, ali ako je reč o stavu Saveza, odlučili smo da ga podržimo". Gospodin Bradić primećuje: "Pozorište je uvek na repu društvene brige, a sad je postavljeno u centar. Pozorište je svojim temama upleteno u društvena događanja, ali ne i akcijom". Proglasi su čitani svake večeri.

Pozorište "Duško Radović" je zbog protesta otkazalo gostovanje u Kruševcu sa predstavom "Mi čekamo bebu". Stevan Koprivica, upravnik pozorišta, kaže da su ulaznice prodate još pre dve nedelje, ali: "Esnaf je stariji od predstave, pa smo zaboravili na zaradu. Iako možda sada nije mesto za priču o novcu, ipak je nemoguće prenebregnuti činjenicu da naše pozorište već dva meseca dobija dotaciju samo za plate". Pre nedavnog izvođenja predstave "Mi čekamo bebu", pred publiku je izišao policajac i počeo da čita proglase. Bio je to glumac Dušan Rokvić u kostimu iz te predstave, a posredi je bila mala šala ansambla. Publika ju je pozdravila snažnim aplauzom.

U Jugoslovenskom dramskom su bez dvoumljenja odlučili da otkažu "Pozorišne iluzije", u znak protesta. Jovan Ćirilov, upravnik pozorišta, naglašava da "od prvog dana čitamo proglase. Prisustvovao sam skoro svim čitanjima i bilo mi je interesantno da pratim reakciju publike. Uglavnom se, osim nekoliko izuzetaka, aplaudiralo. Primećeno je da nekoliko funkcionera na premijeri 'Punjenih tikvica' nije tapšalo. Zatim, na reprizi iste predstave, jedna gospođa je uzviknula da je dosta politike, pa su joj ostali odgovorili duplo jačim aplauzom nego što je uobičajeno. To čitanje je postalo jedan od pokazatelja reakcije naroda. Ja sam nedavno bio na Fakultetu dramskih umetnosti i pričao sam o tome studentima".

NEPRIJATNOSTI: Teatar "Kult" je poštovao preporuku glumačkog Saveza. Zbog čitanja proglasa su na gostovanju

Branislav Lečić

Glad za slobodom

"Ako ne istrajemo, hoćemo li ponovo imati razloga da ponovo okupimo publiku?"

Branislav Lečić je bio zvezda "plišane revolucije". Sada je opet sa studentima, svaki dan, po ceo dan.

"Oduševljen sam činjenicom da se tokom ovih 20 dana sva skazana energija pretvorila u najdostojanstvenije, najmiroljubivije iskazan stav - borbu za slobodu. Mi želimo da imamo glas, da znamo da će taj glas zaista biti glas. A ako je to nemoguće, onda barem neka se režim izjasni, neka kaže da jeste diktatura, pa barem da znamo na čemu smo. Ja sve ovo doživljavam kao povratak duše srpskog naroda, kao njegovu odlučnost da se izbori za slobodu."

Da li je kulturi mesto u protestu?

Pozorišna predstava i svako umetničko delo i bazira svoju energiju da se ta glad za slobodom održi. Jer, čin stvaranja predstave je kontakt sa publikom, katarza, dakle oslobođenje. Mi ne prekidamo sa radom zato što želimo da prekinemo tu energiju. Prekidamo kao znak upozorenja, ovo je štrajk upozorenja koji je pokazao ko je ko.

Da li mislite da je taj jedan dan neigranja bio najava nekom dužem prekidu rada u pozorištima?

Kada se oseti potreba za generalnim štrajkom, to možda za režim i neće biti značajno, jer šta ga briga za pozorište; tada će to značiti podstrek i za druge, biće to znak stvaranja evropske Srbije.

Pozorišta žive od zarade sa predstava; biće razumljivo ako se suprotstave predlogu za neka naredna otkazivanja.

Mislim da ćemo prerasti te dileme, bez obzira na nemaštinu. Novac je za ovaj trenutak nevažan razlog. Reč je o nečemu mnogo većem, a to je pitanje časti. Ako ne istrajemo, hoćemo li imati razloga da ponovo okupimo publiku? Mora svako da se zagleda u svoju dušu, nema više ustanova da odlučuju u ime drugih, ima samo pojedinaca. To znači: ako je staležizglasao protest, onda to treba da se sprovede, bez obzira kojoj stranci pripada uprava pozorišta. Ja se ne čudim Ljubiši Ristiću, ja se čudim glumcima. Mi se borimo za profesionalni način mišljenja! Podmeću nam da politiziramo, a mi se samo borimo za principe slobodnog društva. U te principe spada i sloboda glasa.

Milena Dravić

Učesnik i svedok

Milena Dravić, sprečena da se pridruži studentima, saopštila im je u telegramu: "U srcu sam sa vama". Za "Vreme" izjavljuje da je čudi "što se svi glumci Srbije nisu odazvali pozivu njihovog Saveza na protest. Ako im to nisu omogućile uprave njihovih pozorišta, mogli su da odluče sami, u svoje ime. Gest mladog Gorana Šušljika iz Teatra T lični je čin, izražavanje sopstvene volje, koju nije mogla da sputa ni klima u pozorištu. Ja sam, normalno, i kao učesnik i svedok ranijih događanja u ovom društvu, opet uz građane Beograda. Mislim da se dešavaju važne stvari koje je nemoguće prespavati."

S. Ć.

Svetozar Cvetković

Istina je u pitanju

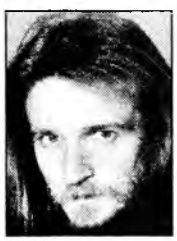

"Sklon sam tvrdnji da živimo u zemlji u kojoj je svaki dan gori od prethodnog. Tako sam mislio sve do dana kada ste se vi pojavili kao svetlo na kraju tunela u kojem smo decenijama bili. Vi ste pobednici i vaša pobeda se zove istina. Postoji još samo jedan korak do nje i ne dozvolite da vam neko na tom jednom koraku podmetne nogu", rekao je studentima Svetozar Cvetković. Za "Vreme" kaže: "Mislim da smo mi još 1991. godine pokušavali, dok smo još bili druga zemlja, da sprečimo sve ovo što nam se desilo. Problem zbog koga sada protestujemo je suženiji, posredi je istina. Jer, ako ne možete da saznate istinu, onda dovodite u sumnju i prethodne istine. Da li je, na primer, istina da je neki fudbalski tim zaista pobedio, da li je istina da su se dvoje ljudi venčali u opštini, da li je istina da su nagrađeni ljudi zaista dobili nagrade... Mnogo se istina dovodi u pitanje. Ali, ako se ova istina izvuče, mi imamo šanse. Ako ne, onda ostajemo i dalje u istom čabru. To je pitanje dostojanstva. Politika dolazi posle toga."

S. Ć.

predstave "Joj Karmela" u Kruševcu doživeli neprijatnost. "Pretpostavljajući da reakcija publike neće biti pozitivna, odlučili smo da prvo odigramo predstavu, pa da tek onda čitamo proglase. Tako je i bilo. U prva tri reda sedeli su funkcioneri, mrko su nas gledali, a ostali su bili prilično neprijatni", kaže Radmila Stojanović, umetnički sekretar "Kulta".

"Poljubac žene pauka", popularna predstava "Zvezdara teatra", nije igrana 10. decembra. U ovom pozorištu kažu da redovno čitaju proglase, da su ih čitali i na gostovanju "Grobljanske" u Kragujevcu.

U "Bitef teatru" su otkazali "Detinjarije", svoju najnoviju i veoma posećenu predstavu. Branka Vuković, upravnica, kaže da se takav njihov potez podrazumevao "zato što su 'Detinjarije' produkcija Saveza i našeg teatra". Proglasi su redovno čitani ("Branislav Lečić, producent 'Balkanske rapsodije', zahtevao je da čitamo pre njegove predstave, a isto smo uradili i pre 'Lolite' i pre 'Detinjarija'"). Branka Vuković kaže da je na njihovim predstavama mlađa publika, pa je uvek sve bilo praćeno velikim aplauzom. "Ako idemo ka demokratiji, onda treba da depolitizujemo pozorištem. Ono ima razloga da se bavi društvenim problemima, ali ne i politikom", kaže ona. Duška Marković, sekretar Saveza dramskih umetnika Srbije, kaže da za sada nema najave da će pozorišta, izuzev ove jedne večeri, otkazivati predstave. "To, međutim, ne znači i da neće biti preporuke za sledeće otkazivanje. Videćemo, sve zavisi od situacije i od raspoloženja naših članova." ■

SONJA ĆIRIĆ

Dragan Bjelogrlić

Lični bunt

"Bilo bi pojednostavljivanje profesije kada bih smatrao da ništa što se oko mene dešava nema veze sa mnom"

"VREME": Šta mislite o političkom angažmanu glumaca i umetnika u protestima koji širom Srbije traju već dvadesetak dana?

DRAGAN BJELOGRLIĆ: Moj stav je da glumci, u principu, ne bi trebalo da se bave politikom. O politici i ljudima koji se njome bave imam vrlo loše mišljenje. Političari su ljudi koji nisu bili uspešni u svojim profesijama, pa je politika bila način da u životu profitiraju i napreduju. Dobrim glumcima nije mesto u policiti. To je moj generalni stav o političkom angažmanu glumaca. Ali, ovo što se sad dešava – to sam rekao u svom obraćanju studentima – jeste bunt građana koji se bore za svoja građanska prava, koji ne pristaju da se manipuliše sa njihovom voljom. Ja, kao građanin, ne pristajem na takvu vrstu manipulacije. Ukoliko sutra neka druga vlast bude pokušala da se služi ovakvim prevarama, isto ću ovako reagovati. Ne mislim da su ovi ljudi na ulicama pristalice koalicije "Zajedno".

Zbog čega su glumci i umetnici na ovakvim protestima u prvim redovima?

Kada sam upisivao glumu, na prijemnom ispitu smo imali temu: "Glumac, kao letopis svoga vremena", Šekspirov citat. Profesori su nam već tada stavili do znanja da postoje različiti načini da se uđe u taj poziv. Postoje glumci koji tom pozivu prilaze kao zabavljačkom, te smatraju da je jedina njihova dužnost da zabave narod. Bilo bi pojednostavljivanje profesije kada bih smatrao da ništa što se oko mene dešava nema veze sa mnom. Mislim da glumci imaju vaspitnu ulogu u svom narodu. Sa ekrana, odnosno sa bine, oni govore ono što njihov narod oseća i misli. Stoga je njihov stav u svakom slučaju značajniji nego stav jednog pekara ili kovača. A to što su glumci "pustili" svoj glas i 1991, i 1992, i sada – nije slučajno. To potvrđuje da glumci u ovoj zemlji imaju jak kredibilitet. Nije slučajno ni to što su naša pozorišta puna, ni to što su naši filmovi gledani. Pojava raznih "Deska" (Desimira Stanojevića) veoma je opasna za našu profesiju. To su karijeristi koji na vrlo ružan način, u političke svrhe, koriste popularnost koju im je dala njihova profesija.

STRAH OD MANIPULACIJA: Dragan Bjelogrlić

Nema veze što je taj Desko za JUL. Ja sam siguran da bi on bio i za crnog đavola, da je đavo na vlasti. Publika ne može imati poverenja u takve ljude. Na svu sreću, oni su među glumcima u manjini. Za razliku od takvih ljudi, ja nikada neću prići niti jednom pokretu ili partiji da bih dobio stan. Upravo zbog toga što pravi umetnici, odnosno pravi glumci, ne čine takve kompromise. Glumac koji je umetnik, neminovno je pošten prema sebi, samim tim – pošten je i prema drugima. Zato se njegova reč u ovakvim prelomnim istorijskim trenucima sluša. Pred velikim glumcima su se klanjali i kraljevi.

Šta mislite o zamrzavanju kulturnih aktivnosti dok traju protesti, uključujući tu i bioskope i pozorišta?

Pošto nemamo sindikate koji su obeležje demokratskog društva, a Udruženje je vrlo slaba institucija, glumci ne mogu kolektivno da se odrede prema takvom zahtevu studenata. Kada sam bio pozorišni glumac, za vreme demonstracija nisam igrao predstave. Time sam pokazao svoj lični stav. Kada bih maštao, ja bih voleo da sve stane, a ne samo bioskopi, jer bi to značilo da bi se već za dva dana našlo rešenje. Ali to nije ozbiljan odgovor... Film "Lepa sela lepo gore" ušao je među 39 filmova koji se takmiče za "Oksara". Bilo bi glupo da zbog ove situacije u zemlji, ne radimo na promociji našeg filma. Otišao sam kod studenata još prvog dana. To mogu. Ali ne mogu da zatvorim bioskope, niti mogu da tvrdim da bi to bilo delotvorno. U ovakvim trenucima pokušavam da zaštitim sebe i svoju profesiju. Plašim se manipulacija, a one su prisutne i dolaze sa svih strana. Godine 1991. me je Žarko Jokanović molio da ostanem na Terazijama, da mu na taj način dam podršku, da bi on posle godinu-dve dana otišao u politiku i postao gori od svih ovih. Ali ja sam i tada, kao i sada, samo izražavao svoj stav, bunt koji nosim u sebi, a nisam nikome lično davao podršku. Upravo zbog tih stvari, u svojim se nastupima ograđujem od političkih partija. Jer ko god da postane vlast – ja ću biti protiv njega. Glumac-umetnik je uvek beskompromisan, pa je zato uvek u opreznosti sa vlašću.

Da li mislite da je ovaj vid protesta – šetnja gradskim ulicama – dovoljan i delotvoran?

Mislim da se već vidi da je delotvoran. Uostalom, to je jedini način borbe. Nema druge mogućnosti. A to je tužna slika Srbije. Ulazimo u 1997, a imamo demonstracije kao jedini način borbe za građanska prava. Gde god sam putovao sa ovim filmom, pitali su me: kako je u Srbiji. Uvek sam lagao da je bolje i da će biti bolje. Nažalost, ovi poslednji događaji me demantuju.

Kao profesionalac, šta mislite o RTS-u i njegovom programu u vreme ovih prostesta?

Meni je uvek bio najtužniji nivo na kome se manipuliše ovim narodom. Mediji manipulišu svuda, ali je prosto ponižavajuće što se kod nas na osnovu tri ankete po pijacama ili parkovima može promeniti javno mnjenje. Barem se misli da se to može. Metode RTS-a su metode iz šezdesetih godina. Kao čoveka koji se bavi medijima, zanima me TV program. Stalno gledam "Dnevnik" i ne mogu da verujem da ova vlast ima toliko loše mišljenje o svom narodu kada veruje da ljudi mogu da nasednu na tako niske i providne trikove. Na to treba reagovati. Ne smeta meni RTS zato što RTS laže, nego mi smeta kako laže. Svaka televizija, manje ili više laže, ali barem lepše upakuje tu laž. To je ponižavanje javnog mnjenja.

Da li ste do sada glumili nekog političkog "negativca"?

Nisam. Verovatno da će mi uskoro davati i takve uloge. ■

KRSTA POPOVSKI

FOTO *Studentski protest '96*

DRAŠKO GAGOVIĆ

MILOŠ BIČANSKI

TANJUG: Zatrpavanje novinama

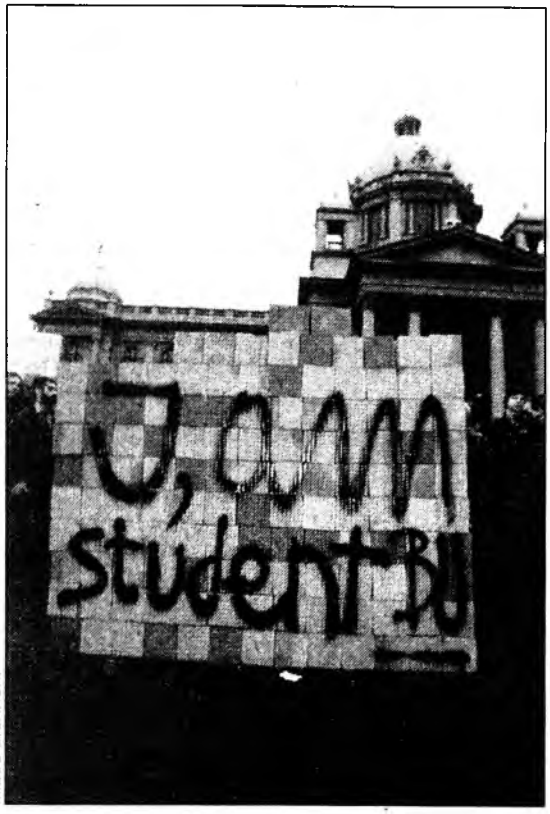

MILOŠ BIČANSKI

GRADITELJI: Zid dobre volje

DRAŠKO GAGOVIĆ

DRAŠKO GAGOVIĆ

PRAVDA: Pred Vrhovnim sudom

SOLIDARNOST: Desant na MUP

BRANKO PANTELIĆ

SAŠA STANKOVIĆ

SVETI SAVA: Prilog crkvi

Predrag Palavestra

Urbani pokret

Prosvećeni umovi u Srbiji uvek su više cenili pravni demokratski poredak nego nacionalnu samofascinaciju

Kako biste okarakterisali sadašnji studentski protest? Da li je dosadašnja podrška inteligencije dovoljna?

Studentski protest, koji traje uporedo sa javnim okupljanjem velikog broja građana zbog krađe izbornih rezultata, najavljuje izlazak iz tunela beznađa. Pokrenut je moćni talas nezadovoljstva, sakupljena je dragocena energija kritičkog otpora, stalo se na noge i uspravilo. To je bitan preduslov društvene obnove posle dugog razdoblja letargije, straha i očajanja. Mladi ljudi više neće da budu topovsko meso niti da beže iz svoje zemlje. Oni hoće jednostavne i obične ljudske stvari: miran i dostojanstven život slobodnih građana. Iz toga se rađa njihova ideologija.

Podrška koju su protestima studenata i građana od početka pružali mnogi intelektualci još jednom pokazuje koliko su bile lažne priče o tobožnjem odlučujućem nacionalističkom raspoloženju srpske inteligencije. Prosvećeni umovi u Srbiji uvek su više cenili pravni demokratski poredak nego nacionalnu samofascinaciju. U čitavoj Srbiji, a ne samo u Beogradu, ovaj pokret nezadovoljstva održavaju upravo prosvećeni građanski i urbani slojevi, koji su i ranije bili glavni generatori demokratskih težnji u srpskom narodu. Ta podrška neće biti dovoljna sve dok protest ne preraste u opšti građanski pokret za korenite promene u Srbiji.

Da li ta podrška treba da podstakne opšti kulturni muk?

Postoji više oblika masovnog protesta mirnim putem i nenasiljem. Mislim da pasivni otpor i "kulturni muk", ili opšti štrajkovi u sferi duha nisu najbolji način otpora u jednom polupismenom društvu u kome se kultura i inače mnogo ne ceni. Svakoj tiraniji uvek odgovara ćutanje. Ako se zatvore pozorišta, otkažu izložbe i predavanja, pogase svetla – ostaće mrak i teror prostote, turbo-folka, jevtinih kičerskih parada i neukusa, kojima se stalno truje duh ovog naroda. Ljudima treba vratiti samopouzdanje i samopoštovanje, uvesti ih ponovo u svet i dati im evropske standarde. Zato je bolje pojačati sve oblike prosvećivanja nego prepuštati ljude mraku, divljem tržištu i moralnom dremežu. Ako bi se odlučno bojkotovali svi masovni

"Ako se zatvore pozorišta, otkažu izložbe i predavanja, pogase svetla – ostaće mrak i teror prostote, turbo-folka, jevtinih kičerskih parada i neukusa"

mediji, ako bi intelektualci i umetnici odbili saradnju sa kontrolisanom televizijom ili sa režimskom štampom, ako bi se svemu ružnom uvek okrenula leđa, a oko moćnika ostavio prazan bezvazdušni prostor, ako bi građanski prezir zamenio nasilničke nagone ulice, čak i bahata vlast morala bi tada da shvati da joj se sveća gasi.

Da li vidite neku paralelu između sadašnjeg studentskog protesta i studentskog pokreta iz 1968?

Vidljive su sličnosti sadašnjeg studentskog protesta i studentskog pokreta iz 1968. godine. Slična je rešenost mladih da pogaze podaničko ćutanje i da se izvuku iz žabokrečine, da odbace strah i da razobliče laž, da iskažu svoje pravo na drukčiji život. To raspoloženje deli sa njima i većina njihovih roditelja: ovo je prva pobuna bez generacijskih podela. Dakle, kritička energija mladih je ista, mada je karakter protesta drukčiji. Pokret iz 1968. bio je levičarski, protest iz 1996. je građanski. Stari slogan bio je "Leva, leva", danas je: "Bando crvena", ali je kritička snaga nezadovoljstva ista i kod dece i kod očeva. Ista je želja za promenom; opet se traži više slobode, vladavina prava, liberalizacija društva, odlazak crvene buržoazije. To je ohrabrujući znak da nijedna javno izgovorena reč nije bila uzaludna, da nijedna vatra nije gorela uzaman. ■

S. K.

Vladimir Arsenijević

Odbrana principa

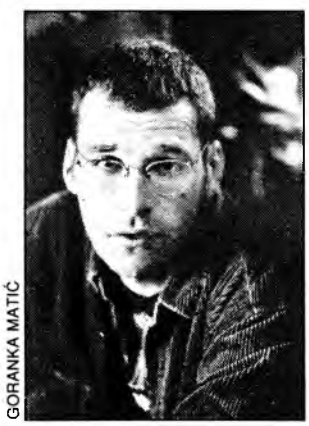

GORANKA MATIĆ

"Ovo je pitanje odbrane principa", kaže povodom svog učešća na studentskom protestu jedan od najpoznatijih naših pisaca mlađe generacije V. Arsenijević. "Ukoliko bi se u Srbiji vodila borba između dve političke partije, ja se ne bih opredeljivao. Ovo je borba za ulogu građanina u društvu."

"Sada je nemoguće biti neopredeljen. Ja se angažujem kao građanin, a ne kao pisac, mada mislim da književnici, kao vešti formulatori, retori imaju posebnu ulogu na ovakvim okupljanjima. Oni umeju da izraze mišljenje i osećanje koje je prisutno kod svih ljudi."

"Atmosfera i energija iz mog romana oseća se ponovo. Doskora sam mislio da je nemoguće da se iznova pokrene ta ista snaga iz 1991, odnosno iz 'Potpalublja', ali izgleda da nije tako. I studentski i građanski otpor su, valjda prvi put, do tančina artikulisani." ■

Svetislav Basara

Krah simulacije

Car se pojavio u golom izdanju

GORANKA MATIĆ

Da li podržavate ideju o prekidu rada svih kulturnih institucija?

Ja sam za bojkot svih kulturnih manifestacija za vreme trajanja demonstracija, što ne bi značilo i bojkot svih kulturnih događaja uopšte. Oni bi trebalo da se presele na demonstracije, ili na neki od medija koji podržavaju zahteve građana za priznavanje rezultata izbora i demokratizaciju Srbije. Taj bojkot bi imao veoma važnu ulogu, jer bi se konačno napravila jasna distinkcija između demokratski opredeljenih umetnika i kolaboranata režima, što je važno za kasniji period dekomunizacije društva.

Da li glas umetnika ima neki konkretan efekat?

To je pre svega pitanje savesti. Osim toga, građanima koji su se podigli protiv manipulacija režima veoma je bitno da znaju da je uz njih umetnička i kulturna elita ovog naroda. Zato ta podrška mora neprekidno da se potvrđuje.

Koji su vaši lični motivi da se uključite u protest?

Stari, nažalost još uvek aktuelni, a to je antiboljševizam. Dve partije na vlasti definitivno su pokazale da su boljševičke, samo nešto malo našminkane za potrebe novog odnosa snaga u svetu. Kao što sam bio njihov protivnik pre 15 ili 20 godina, i sada sam, i biću dok budu predstavljali političku silu. Za njih ne bi ni moglo da se kaže da su politička sila, jer je boljševizam suprotan politici u njenom izvornom značenju.

Režim često opisujete postmodernističkim terminom "simulacija"...

Opasno je misliti da je simulacija SPS-a i JUL-a primitivna. Naprotiv. To je simulacija veoma visokog intenziteta, koja se teško prepoznaje.

Mislite ne ove poslednje događaje?

To je samo krah simulacija. Konačni krah, koji je morao da dođe pre ili kasnije. Međutim, to potcenjivanje je tako dugo održalo socijaliste i julovce u igri. To je bila simulacija na samoj granici prozirnosti, koja je najopasnija. Sasvim otvorene simulacije su najprepoznatljivije, dok je ova imala referencijalne tačke sa realnošću. U momentu kada je poništena izborna pobeda, oni su kao u skrivenoj kameri otkrili samu suštinu svoje manipulacije. Car se pojavio u golom izdanju. I od tog momenta čitava propagandna mašinerija i sav sistem manipulacije izgubili su ontološku težinu. Mi sada posmatramo program televizije kao da se govori iz nekog drugog sveta, ili nekog drugog vremena koje je silom prilika i pod nekim čudnim okolnostima prodrlo u ovu situaciju. Bitno je da je nakon ogromne medijske ekspanzije došlo do obrnutog procesa urušavanja, koji više neće stati. Masa prisutna na ulicama tu je da se raduje istorijskom procesu koji ništa ne može zaustaviti.

Da li ta simulirana realnost ima oslonac i u nekim kulturnim institucijama.

Apsolutno. U gotovo svim institucijama koje nisu zasnovane na individualnom radu socijalisti i julovci postavili su svoje kadrove koji rade na promociji najeklatantnijeg primitivizma. Oni su tendenciozno radili na snižavanju kulturnog nivoa i kretenizaciji naroda, jer jedino u takvoj klimi mogu da opstanu. Nekad je to bila pomama nacionalizma, a sada se krenulo u otvorenu reafirmaciju komunističko-levičarskih floskula i veličanje njihovih "vrednosti". ■

S. KOSTIĆ

Predrag Čudić

Institucije za pranje

Intelektualna podrška protestima svakako, ali ne po svaku cenu. Kad sam video da je princ srpskog pesništva Bećković govorio studentima, i kad sam u poslednjim "Književnim novinama" pročitao šta je govorio, shvatio sam da od te podrške koristi ima samo on, jer studentski protest njemu služi kao neka vrsta institucije za pranje, ali ne savesti, jer u tom govoru ni truna savesti nema. Taj čovek, koji je u razgovorima sa Vučelićem na TV rekao (bio je popularniji, kad je trebalo, od Zorice Brunclik) da je ime Slobodana Miloševića sastavljeno od dve najvrednije srpske reči Sloboda i Miloš, sad u svom govoru ne govori ništa o svom doprinosu uspostavljanju jedne despotije, sad pominje austrougarskog vojnika koji je na Drini pucao na Srbe, a posle bio njihov predsednik. Našoj deci, studentima, mnogo je bliži jedan drugi diktator, ali to Bećković po refleksu svoje lisičije lukavosti ne pominje, jer zna da bi TV bastilja odmah izvukla iz arhiva njegovo veličanje Vođe. Bar studenti ne bi smeli da dopuste da njihov pravedni protest, za sada najsjajniji koji sam doživeo, posluži kao institucija za pranje političkog imidža. Neka dođu i takvi kao što su Ćosić, Bećković, Crnčević, Nogo, Đogo, Kapor i svi ostali Puslojići, ali nek dođu da toj našoj mladosti ispričaju svoju priču o svojim bedastoćama, glupostima i aktivnostima koje su nanele mnogo zla i ustanovile jedan poredak. Poredak koji studenti i svi čestiti ljudi ove zemlje pokušavaju da sruše mirnim putem, vaspostavljajući tako neophodnu solidarnost i podržavajući tek rođenu nadu da je moguće živeti bez tih užasnih institucija nacional-šovinizma koje su nam došle glave. Ljudi koji protestuju moraju shvatiti da u temeljima zla koje žele da pometu na đubrište istorije leže ideje mnogih uvaženih, mudrih, zabrinutih za budućnost itd. akademika i književnika. ■

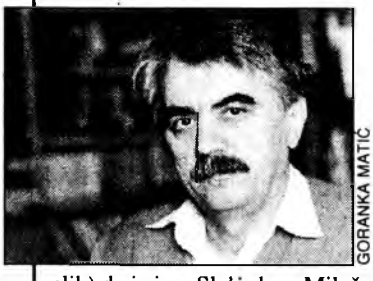
GORANKA MATIĆ

Bioskopi

Dan solidarnosti

Da li su zatvoreni bioskopi – zatvaranje i poslednjih usta na koja bi se moglo makar šaputati

Svako ko se iole razume u saobraćajne propise zna da su semafori signalni uređaji koji različitom bojom svetla regulišu saobraćaj. Takođe je poznato da jedan broj ljudi (daltonisti), pošto ne razlikuju boje, kraj tih istih semafora prolaze kao da ovi i ne postoje. Koliko bi ukidanje ovih uređaja donelo olakšanja daltonistima, a koliko poteškoća ogromnoj većini "učesnika u saobraćaju", potpuno je jasno.

APEL: Organizacioni odbor Studentskog protesta uputio je ovih dana apel svim kulturnim ustanovama, pa tako i bioskopima, da prestanu sa radom i da na taj način podrže opravdani gnev kako studenata tako i građana Srbije, izazvan postizbornim marifetlucima. "Mislim da građanska neposlušnost može da učini mnogo", kaže za "Vreme" povodom ovog apela, poznati filmski režiser Srđan Karanović i nastavlja: "To bi bila kap u moru, a smatram da su bioskopi i pozorišta, osim ovih demonstracija, jedina svetla mesta u ovom gradu". Osim toga, jugoslovenski film je možda jedini naš ambasador u svetu sa kojim taj svet poslednjih godina uopšte želi da komunicira. "Mi svojim filmom", kaže Dragan Bjelogrlić, jedan od glavnih aktera filmskog hita "Lepa sela lepo gore", "Srbiju afirmišemo, za razliku od onih koji je u demokratskom svetu sramote svojim kabadahijskim ponašanjem."

S druge strane, velika većina filmskih umetnika je na strani studenata, i to ne samo deklarativno. Od početka studentskih protesta, sa govornice ispred Filozofskog fakulteta okupljenim akademcima su se obraćali mnogi glumci i režiseri. Ne zaboravimo da je i protest iz 1991. protekao u znaku jednog glumca - Branislava Lečića. Godine 1992. pred studentima je govorio Ljuba Tadić stari majstor jugoslovenskog filma i pozorišta, kao i mnogi drugi filmski umetnici. Već prvog dana ovogodišnjeg studentskog protesta na govornici se našao Dragan Bjelogrlić, a za njim i mnoge njegove kolege. Podrška ovakvih autoriteta svakako je značajna onima koji, s pravom, već godinama traže promene i "veliko spremanje" u kući u kojoj žive. Međutim, pitanje je: da li će gašenje svetla naterati spremače da kuću zaista počiste.

SOLIDARNOST: U ponedeljak (9.12.1996) održan je tim povodom sastanak svih jugoslovenskih filmskih distributerskih kuća. Glavna tema bio je prestanak projekcije u znak solidarnosti sa studentima. Za sada još ništa nije odlučeno ali, kako smo nezvanično saznali u "Beograd-filmu", postoji mogućnost da se bioskopi zatvore na jedan dan. Osnovni problem su ugovori, još davno zaključeni, između domaćih distributera i stranih partnera. "Po našem ugovoru sa stranim partnerom, nemamo prava da filmove koristimo u političke svrhe", kaže za "Vreme" gospodin Vražalić, direktor "Vansa". To nije slučaj samo sa ovom, već sa svim distributerskim kućama. Očigledno je da se u inostranstvu novac čuje mnogo glasnije od studentskih apela iz Beograda.

GORANKA MATIĆ

Milorad Jakšić, direktor Udruženja filmskih umetnika Srbije, kaže da je ovo udruženje još 20. XI ove godine poslalo telegram čestitke koaliciji "Zajedno", zbog pobede na lokalnim izborima. "A zatvaranje bioskopa", kaže Jakšić, "nije u našoj nadležnosti". Slobodan Jocić, predsednik Udruženja filmskih saradnika Srbije, kaže da je saglasan sa svim stavovima i zahtevima srpskih studenata.

Muzej jugoslovenske kinoteke pomogao je studentski protest na isti način kao i 1992 – opremom i filmovima. "Moj lični stav povodom toga je da je prestanak rada institucija kulture neproduktivan. Umetnici sebe mogu mnogo snažnije da izraze kroz ovakve institucije nego kroz govore", kaže Dinko Tucaković, urednik filmskog programa Muzeja.

OGLEDALO: Koliko film, kao medij, utiče na formiranje svesti i stavova govori i ne mali broj filmova koji su zabranjeni tokom poslednjih pedeset godina. Sve ono što se nije govorilo javno, bivalo je često rečeno na filmskoj traci. Dakle, pitanje je da li su zatvoreni bioskopi – zatvaranje i poslednjih usta na koja bi se moglo makar šaputati? Jer, svaka umetnost, pa tako i filmska, sama je po sebi – protivrečje života, te otuda i protivrečje svemu ružnom i nakaradnom što nas trenutno okružuje. "Svako nasilje nad kulturom i umetnošću, učinjeno u ime ma koga i ma čega, a pogotovu u ime političkog trenutka, nasilje je nad ljudskim duhom", kaže ovim povodom za "Vreme" Živojin Pavlović. "Ni uzroci njegovog nastajanja ne nalaze se u trenutnim političkim interesima", zaključuje naš poznati filmski umetnik. Umetnost zaista ne bi smela da robuje trenutku ili, kako bi rekli stari Latini, "Ars longa, vita brevis" (Umetnost je dugovečna, a život kratak). Poznat je i primer iz ne tako davne evropske istorije. Filmska reditelj-ka ogromnog umetničkog dara Leni Rifenštal ostaće, nažalost, upamćena po filmovima koje je snimila u promotivne svrhe za Adolfa Hitlera i nacistički režim u Nemačkoj, uoči Drugog svetskog rata.

Zatvoriti bioskope ili ne – pitanje je koje zaista nalikuje maču sa dve oštrice. Ali, ljudi koji zatvaraju oči pred rastućim nezadovoljstvom naroda sigurno ne prave razliku između žive i mrtve kulture, kao što i ne primećuju u ogledalu da im je lice ružno. ■

K. POPOVSKI

Rok na talasu protesta

Masa sve guta

Cane: "Ja podržavam takve akcije, sve što je za zdrav duh i demokratiju, za malo pameti i mladosti"

Studenti koji su svakodnevno na ulicama Beograda, Novog Sada, Kragujevca i Niša dobili su pesmu podrške od Đorđa Balaševića, a demonstrante koji protestuju protiv poništavanja izbornih rezultata danima sa zvučnika zabavlja pesma - "Zajedno". Pesma nije nastala ovim povodom: u pitanju je dve godine stara obrada beogradske grupe "Plejboj" petnaestak godina stare pesme zagrebačke grupe "Film". Iz zvučnika se čuje i pesma Dejana Cukića, obrada kompozicije Bitlsa "Come together", u kojoj se takođe spominje "čarobna reč" - zajedno. U koloni demonstranata viđeni su (i snimljeni) Dejan Cukić i Bajaga. Izgleda da je to i jedini vidljiv doprinos rok muzičara talasu građanskih protesta u Srbiji. To je neobično i za mnoge iznenađujuće, s obzirom na to da su mnogi poznati rok muzičari bili angažovani u ranijim manifestacijama neslaganja sa aktuelnom politikom. Neke od njih su oni i organizovali, poput projekta "Rimtutituki", koji je bio eksplicitan protest protiv rata, nacionalizma i ratnohuškačke propagande koja je bila na vrhuncu početkom devedesetih, kada je ovaj projekat realizovan. Nažalost, jedan od najistaknutijih učesnika tadašnjeg protesta muzičara vođa grupe "Ekatarina Velika" Milan Mladenović više nije među živima. Zoran Kostić Cane, pevač "Partibrejkersa", takođe učesnik projekta "Rimtutituki", kaže za "Vreme" da nije neposredno učestvovao u najnovijim gibanjima, zato što ga niko nije kontaktirao (Cane poslednjih godina živi u Zrenjaninu), i dodaje: "Ja podržavam takve akcije, sve što je za zdrav duh i demokratiju, za malo pameti i mladosti. Ipak, dešava se da je koalicija 'Zajedno' uzela pesmu 'Partibrejkersa' a da nas nije nazvala i pitala, zamolila za dozvolu. To nije korektno. Ja nisam ni za koga, uvek sam protiv vlasti, bez obzira ko je u pitanju. Zato mi se ne sviđa kada mi to oni rade, a ne oni drugi od kojih bi se to moglo očekivati. Ja i ljudi slični meni možemo da imamo problema, a oni su svi 'u šemi'. Kada vidim te ljude na ulicama izgledaju mi divno, srce mi igra; ali, kada vidim ko im se sve obraća, mislim da samo dragi Bog može da nam pomogne da ta stvar uspe. Ljudi treba da se prizovu pameti i da budu manji od makovog zrna, da se dogovore, jer se ovako samo brukamo. Ovo nas ne vodi nikuda".

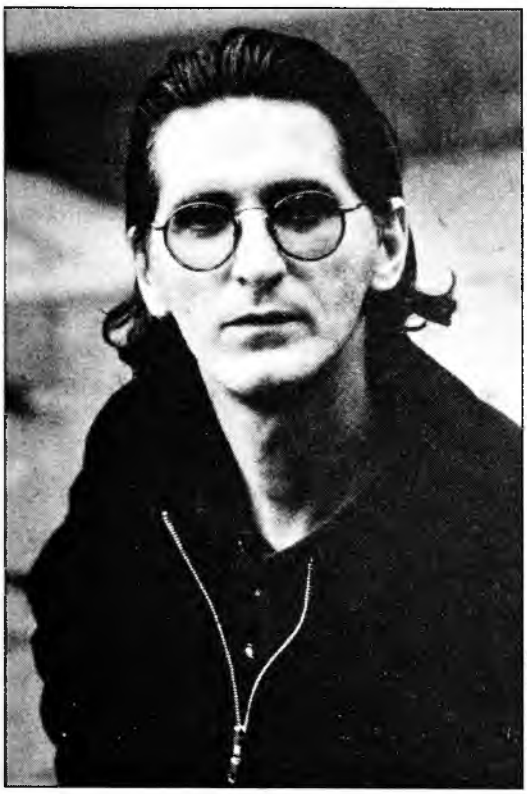

GORANKA MATIĆ

"Nadam se da će ljudi biti dovoljno uporni, da će istrajati i da to neće splasnuti, kao što se sigurno očekuje"

Srđan Gojković Gile

NOVI SRBI: U utorak 10.12. sva beogradska pozorišta, osim Ristićevog KPGT-a štrajkovala su u znak protesta zbog izbornih manipulacija, solidarišući se sa studentskim i građanskim protestom.

V. MARKOVIĆ

UVEK PROTIV VLASTI: Zoran Kostić Cane

Upitan da li misli da je to produktivno, Cane kaže: "Mi ovde imamo posla sa nekulturnim ljudima. To što ne rade pozorišta njima ništa ne znači. Oni su neka druga vrsta ljudi, nekakvi *novi Srbi*, tako reći, oni koji su nastali posle 1945. godine i koji su vaspitavani u nekom novom duhu. Njihova deviza je: 'sila Boga ne moli'. Kad ovi na televiziji prikažu kako demonstranti bacaju kamenje i lome prozore, to okreće takve ljude protiv njih. Ja sam za te ljude koji mirno demonstriraju, koji pokazuju da su još živi, da im je ostalo još nešto ponosa, da ima neke nade. Sve drugo je pod znakom pitanja, jer su svi drugi 'u šemi'".

Zoran Kostić Cane ovako je prokomentarisao pitanje šta bi uradio da ga studenti pozovu da im se obrati: "Pa, ne znam, neka zovu... Ko su ti studenti?

Bogata deca iz unutrašnjosti, oni koji su u ranoj mladosti *takvi,* a kasnije *ovakvi.* Sećam se kada smo 1994. bili u Holandiji, gledali smo studentske nemire u Francuskoj. U pitanju je bio neki predlog zakona koji ograničava prisustvo stranaca na fakultetima. Takve žestine kod nas nema, ta svest živi kod roditelja ili dobija nekakvu drugu pomoć sa strane, a neće da radi za sebe. Meni je jedino žao nekih ljudi koji čista srca i sa velikom verom uleću u to i posle, naravno, bivaju odbačeni i izmanipulisani. A ona ekipa - Vuk Drašković, Zoran Đinđić, Vesna Pešić - sve je to pod velikim znakom pitanja. A masa sve guta".

VELIKI KONCERT: Očigledno je da su rok muzičari, kao i drugi umetnici, odavno svesni da se nekako treba suprotstaviti aktuelnoj vlasti, ali su vrlo oprezni zbog mogućnosti manipulacije i stranačkog prisvajanja njihovog angažmana. Naš drugi sagovornik Srđan Gojković Gile, vođa "Električnog orgazma"(takođe učesnik projekta "Rimtutituki"), smatra da nije produktivno direktno uključivanje muzičara u protest: "Ono što smo radili kao 'Rimtutituki', pa oni koncerti kod 'Konja', sve se to zatim pretvaralo u opštenarodno veselje. Ja sam za to da napravimo jedan veliki koncert kada se nešto desi, kada se demonstracije okončaju, nadam se pobedom demonstranata. Onda možemo da slavimo, ali sada ne treba praviti nikakve koncerte i druge akcije, jer time ne može da se postigne ništa osim da se zabavlja masa ljudi, a ta masa valjda nije tu zbog zabave nego zbog nekih drugih stvari. Uostalom, ni glumci nisu ništa glumili nego su jednostavno pružili podršku. To je sve što i ja mogu sada da uradim, i to sam već učinio nekoliko puta u raznim medijima. Ovo su, pre svega, građanske demonstracije, iako vlast pokušava da ih svede na stranački protest. Ja takav protest apsolutno podržavam i nadam se da će ljudi biti dovoljno uporni, da će istrajati i da to neće splasnuti, kao što se sigurno očekuje".

Gile je krajnje skeptičan prema pevajućim revolucionarima: "Ni Džon Lenon nije mnogo postigao sa 'Dajte šansu miru'. Ljudi koji su slušali 'Mir, brate, mir' ionako su bili protiv rata. Verujem da u SPS-u ima veoma malo ljudi koji slušaju 'Električni orgazam'. Zbog toga mi nije žao, čak mi je drago".

Nema razloga da se sumnja u iskrenost ovih Giletovih reči. To je, uostalom, jači i eksplicitniji stav od bilo kakvog muzičarskog demonstriranja. ■

TEOFIL PANČIĆ

Idu dani

Srbija se vraća kući

Oslobođena energija druge Srbije mora se s ulica što pre pretočiti u alternativne skupštine i parlamente uz potpuni bojkot ionako trulih institucija režima

Jednoga dana, pre dve godine, neko me je uvukao u kombi — pravac Niš. Štrajkuju studenti. Usamljena zgrada na ledini kraj Niša govori o našem odnosu prema mladima, nauci i znanju. Vrata zaključana. Sledi kontrola. Ulazimo unutra. Glumci glume, neko peva, čuje se sjajni gitarista. Pokušavajući da budem duhovit, trabunjam o osvajanju slobode. Naš estradni paket nije ništa naročito, ali mnogobrojna publika — studenti i njihovi takođe mladi profesori — zadovoljni su, nisu više tako usamljeni. Profesori zovu na kafu i razgovor. Idem ka zbornici. Dugački hodnik, staklenih zidova — pasarela koja spaja dva dela zgrade. U hodniku čudno komešanje. Čujem jecaje. Neki mladić — ljudina od gotovo dva metra presamićen na pola grči se i hukće. Nekoliko devojaka priljubljenih uz stakleni zid — plaču. Pogledah kroz prozor. Dole, sprat niže, ispred zgrade desetak osoba. Roditelji. Nemi film. Jedni prete mlatarajući rukama, drugi cvile, neki obećavaju, nagovaraju sopstvenu decu da prekinu štrajk. Mladići i devojke zagrljeni jecaju tiho tražeći međusobno oslonac svojoj odlučnosti. Niko ne izlazi, nada je produžena za još jednu noć, za još neku godinu.

***

Jedno od retkih preostalih zadovoljstava — putovanja polako gasne. Nema para, ni posla, pa samim tim ni razloga za putovanje, razgledanje terena i razgovor sa ljudima, što mi je ranije pričinjavalo veliku radost. Iskopah odnekud beleške nastale pre deceniju-dve na belosvetskim putovanjima i kao svaki skriboman naumih da pišem putopis, neku vrstu bedekera o tajanstvenim ljudima i predelima Afrike. Srećom po čitaoce, u kratkom nastupu trezvenosti pobacah sve beleške. Kakva daleka Afrika! Kakve staze, lica, predeli, kad ja ne razumem i ne shvatam više ni prijatelje, ljude koji žive pored mene. A trudio sam se da upijem što više. Prošao sam sve Jugoslavije, posebno Srbiju i Crnu Goru uzduž i popreko. Retke su čuke na koje se nisam peo ili potok koji bih omašio, a o drumovima, kafanama i ljudima usput da i ne govorimo.

Zar je sva rakija koju sam popio bila lažna.

***

Čujem da je u Parizu na novoj Sorboni (Nouvell Sorbone) postavljen predmet *sociologija naroda.* Izučava se mentalitet, običaji, specifične karakteristike po kojima se narodi razlikuju ili nalikuju. Prikupljaju se mnogi podaci pa i one uzrečice uglavnom neprevodive koje nepogrešivo, plastično označe posebnost naroda. Bez konsultacije sa nadležnim organima (sa kojima gotovo deceniju ne komuniciram) odlučih da samoinicijativno pošaljem u Pariz kratak dopis koji sadrži jednu odrednicu,

DRAŠKO GAGOVIĆ

BRAĆA PO PALANCI - UZVRAĆAJU UDARAC: B. Baletic

ako ukapiraju, pravilno prevedu jednu jedinu reč — istina o nama biće svima bliža. Krupnim slovima ispisah: *jebivetar* (a zbog mojih Crnogoraca i množina) — jebivetri.

Taman kovertirah i pljucnuh na

državnu marku, kad mi stiže glasački listić i uputstvo za glasanje poslato borcima i članovima njihovih porodica. Odložih prepisku sa Sorbonom dok ne ispunim građansku obavezu. U Hatišerifu "drugar'ce i drugovi" borcima se u vidu molbe naređuje da u poslednjoj ofanzivi jurišaju na neprijateljske partije i zauzmu pravilan odbrambeni stav prema jedinstvenoj listi na čelu sa vrh. komandantom i polit.kom suprugom. Znam kakvi kapitalci rukovode većinom naših društvenih organizacija, pa i boračkom, te me ovaj raspis — samoukidajući akt nije iznenadio već činjenica da nije bilo reakcije onih hrabrih ljudi koji nikada nisu bili vojnici vlasti već naroda; ili su i oni kao i većina njihovih vršnjaka i ovoga puta svoje prokockane, olaisane ideale okačili na rever umesto o klin.

***

Jednom, davno, negde u zapadnoj Srbiji, jureći po terenu nabasah na neku starinu. Zanimljivi čiča na kraju razgovora mi reče da je bio potajnik između dva svetska rata i kao takav penzionisan. Priznah, da ne znam šta je potajnik, a kada mi on objasni, ja sa zaprepašćenjem konstatovah da je bio doušnik. On se uvredi i odbi takvu primisao. Potajnik je prisluškivao šta narod mrmori, kakav mu je stav prema ovom ili onom problemu i o tome obaveštavao sreskog načelnika — koji bi, pak, pošto bi sagledao situaciju na terenu, ponekad, preko potajnika, "puštao buve" u narod. Starina, inače lokalni uglednik, očigledno je smatrao da obavlja posrednički posao u opštem interesu.

Za sve što radimo, pa i za krajnje lični, privatni čin, kao što je izjašnjavanje nama su potrebni posrednici, uputstva i smernice. Zato, između ostalog, u nas nikada nije ni bilo stvarnih izbora, nego samo glasanja; a to nije isto. Zato što nije bilo izbora, nije bilo ni validnih skupština kao odraza narodne volje. I upravo zato (da nije to ona famozna dijalektika) što u SRJ nije bilo demokratskih izbora, ona će se raspasti. Klonirana mašinerija nemoćne institucije za četiri godine nije pokrenula rešavanje nijednog suštinskog društvenog problema od ekonomske reforme, Kosova, Sandžaka, Vojvodine do odnosa federalnih jedinica. Sadašnji saziv savezne skupštine nezaobilazni je faktor, garant (u)Mira(nja). Optimisti se teše da će se SRJ raspasti na Srbiju i Crnu Goru, a oni realniji, naslućuju krvave šavove četiri-pet protektorata. Ostaje samo pitanje hoće li ovo skončati u velikom tresku ili cviljenju.

Zgađen nad domaćom, državnom ali i svetskom velikom politikom, naš se birač (prvi put) usredsredio na lokalne izbore. Poželeo je da otvori prozore, počisti kuću i ispred nje, zameni slavine i sijalice - okupi porodicu, pa da onda vidi šta će i kako će.

Posle dugogodišnjeg lutanja po mit-

DRAŠKO GAGOVIĆ

skim, praistorijskim predelima nacionalnih prašuma, panslovenskih bogaza i levih utrina — Srbija se vraća kući! Čeka je vruća kaša.

Kada jednoga dana kroz desetak godina neko, hladne glave, prikupi činjenice o onome što se desilo u ex-YU, siguran sam da će na kraju zaključiti "da sve bilo je pljačka". Ne samo da su krvavo opljačkani ljudi, gradovi, istorija, nego je opljačkan razum, vera i nada. Mi smo se prvi napotezali, ali kako je vreme odmicalo, ni drugi nisu ostali kratkih rukava. A sada, kada smo ostali sami, krug pljačke se zatvorio. Opljačkali smo sopstvenu budućnost (nije li to pljačka stoleća). Običan, glasački listić samo je tačka na našu jotu. Bez pune istine o svemu što se ovde događalo, bez sagledavanja sopstvene odgovornosti za rat, bedu i izolaciju ne možemo dalje. Građanska Srbija je toga, konačno, svesna. Bljutavi, lažni konsenzus između gospodara i podanika raskinuli su hrabri i umni studenti, a ne lideri opozicionih partija. A da je reč i o svesnom i o građanskom pokretu otpora, najbolje svedoče istovetna panična reagovanja zastupnika mitske Srbije — partije na vlasti i radikalnih prodavaca nacionalne magle. Bez obzira na različitost političkih opcija — braća po palanci (a ovde je ta veza jača od krvne) — uzvraćaju udarac. Propala je nada da će se u njihovim redovima naći neko ko nije mangup da im dođe glave. Stoga se oslobođena energija druge Srbije mora s ulica što pre pretočiti u alternativne skupštine i parlamente uz potpuni bojkot ionako trulih institucija režima. Građanska neposlušnost je prvi odgovor beskrupuloznoj vlasti, ali i autoritarcima, nacošima — sivoj bratijaškoj masi koja je i do sada bolje od vlasti gasila svaku građansku inicijativu i svaku promenu — po cenu satiranja sopstvene dece.

"Ne samo da su krvavo opljačkani ljudi, gradovi, istorija, nego je opljačkan razum, vera i nada"

LažNet — TV Srbija stu ovisničku bratiju priprema za građanski rat. TV ministarstvo zastrašivanja svako veče naoružava klonove koje je odgajila najubitačnijim oružjem — mržnjom.

Ako se dvoumite, izađite na ulicu bilo kog grada Srbije i dobro pogledajte mlada lica u koloni — na njima piše — istina. Ne podrže li svi misleći građani, bez obzira na partijska uverenja, probuđenu Srbiju, njena je Sudbina loša beskonačnost. ■

BRANKO BALETIĆ

Izjava nedelje

"Zašto je Mirjana Marković išla u Indiju? - Da poništi izbore za Mis sveta."

VIC KOJI SE PRIČA U BEOGRADU

VLADIMIR ŠTAMBUK,

funkcioner JUL-a i profesor na Fakultetu političkih nauka, u listu "Borba" daje svoje, sociološko objašnjenje demonstracija: "Osim mirnih demonstracija, nema drugih. Sve druge su nasilne".

RADOVAN RADOVIĆ,

narodni poslanik i opozicioni odbornik u skupštini Trstenika, u listu "Svedok" komentariše demonstracije u Beogradu: "Vidim da je na ulici uglavnom dečurlija, srednjoškolci. Pogotovo su me razočarali studenti koji imaju ručak za dinar u menzi, imaju telefone i televizore u boji u studentskim sobama. Još kad bi došao neko da mesto njih uči i crta im grafičke radove. To je najveća sramota da oni doživljavaju da sve to snima CNN i BBC, oni koji su nam krv popili u ove četiri godine rata. I na snimcima koji se vide na satelitu u 80 odsto slučajeva masu čini dečurlija, koja ne znaju pred kim mogu a pred kim ne da iznose prljav veš svoje države. Samo da stave bele kapčiće, imali bi sliku iz '81. sa Kosova. Onda je to bilo zbog pasulja, a sada zbog lokalne vlasti".

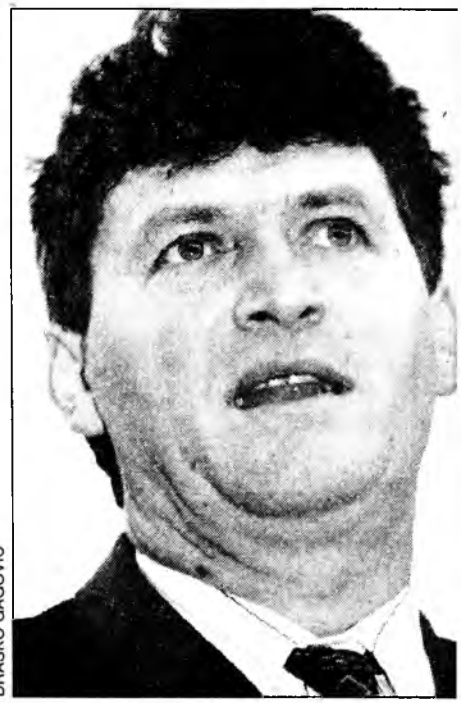

DRAŠKO GAGOVIĆ

RATKO KRSMANOVIĆ,

predsednik Saveza komunista-Pokreta za Jugoslaviju, u listu "Borba" ocenjuje demonstracije: "Sa stanovišta dosadašnjih rezultata vanparlamentarnog delovanja koalicije 'Zajedno', logično je zaključiti da je reč o demonstraciji nasilja, mržnje i pokušaja brutalne manipulacije ljudima kojime se želi obezbediti pokriće za još jedan uzastopni poraz politike primitivizma, jalovih obećanja i podaništva belosvetskim centrima uticaja, a bolju politiku i program nije ni moglo iskreirati sveto trojstvo nepomirljivih političkih opredeljenja penzionerskog bračnog dueta, sladokusca paljanskih bikova i nove primadone terazijske Skale".

ČAVOŠKI KOSTA,

čelnik Srpske liberalne stranke i profesor Pravnog fakulteta, uočio je punoletstvo građana, radikalizaciju zahteva i razliku između onih koji su na simsu i onih na ulici: "Iznenađujuće je da se ne samo Miloševiću nego i opoziciji dogodio narod, jer su građani na ulicama Beograda premašili zahteve opozicije. Ako pogledate studentski Proglas i ono što su čelnici koalicije 'Zajedno' u početku govorili, to nije bilo dalekosežno. Oni su jedino zahtevali da se priznaju rezultati drugog kruga, to jest da Đinđić postane gradonačelnik. Ljudi na ulicama su shvatili da to nije dovoljno, da je to samo mali ustupak koji neće promeniti prirodu ove vlasti. Tako su ljudi koji su dole mnogo radikalniji od onih koji su gore i koji se obraćaju okupljenom narodu. Većina građana je do te mere razjarena da zapravo traži da ode Slobodan Milošević. To svakako obavezuje Koaliciju da u eventualnim pregovorima sa predstavnicima vlasti ne popušta olako, već da u svojim zahtevima istraje".

PREDRAG MITIĆ

SLOBODAN MILOŠEVIĆ,

predsednik Republike, je ovako ocenio našu današnju situaciju (9. decembra 1996. godine): "Nalazimo se na startu jednog velikog projekta izgradnje transjugoslovenskog autoputa".

VUKAŠIN JOKANOVIĆ,

savezni ministar policije, kaže da nema razloga za uznemirenje: "Ja političku situaciju u Beogradu ocenjujem stabilnom. Samo mali broj lica je uhapšen, koji su rušili Beograd".

DUŠAN MIHAJLOVIĆ,

predsednik Nove demokratije, u listu "Dnevni telegraf" odgovara na pitanje 'kako ste doživeli Đinđićevo pušenje': "To je stvar njegove političke kulture i vaspitanja. Ali, govori i o njegovoj nezrelosti i nestrpljivosti. Kad Srbinu kažeš ono što je rekao Đinđić, s druge strane se odmah javlja odbrambeni gard i inat. Nije nelogično da je druga strana odmah poželela prvo da raspravi ko će kome, da prostite, da puši, pa da onda normalno razgovaramo o problemu".

DRAGAN VESELINOV,

predsednik Narodne seljačke stranke i profesor Fakulteta političkih nauka, u listu "Nezavisni" prognozira da će Zapad podržati Miloševića: "Velika je dilema za Zapad: ili čuvati krhki mir preko Miloševića, ili podržati nacionalističku opoziciju zbog lokalnog uspeha. Gotovo da nema sumnje da će se Zapad odlučiti za podršku Miloševiću. Čak mnogi ni u Srbiji ne veruju da bi opozicija mogla da lokalnu izbornu pobedu u budućnosti transformiše u moderan ekonomski razvoj, jer su njene najjače partije ideološki anahrone. Opozicija politički živi, ali joj je originalni politički program mrtav. Možda bi zato bilo najbliže istini da se kaže da je stanovništvo na izborima dalo lokalnu vlast opoziciji pre iz želje da kazni Miloševićeve socijaliste za njihovu katastrofalnu ekonomsku politiku, nego što je u nju imala poverenje".

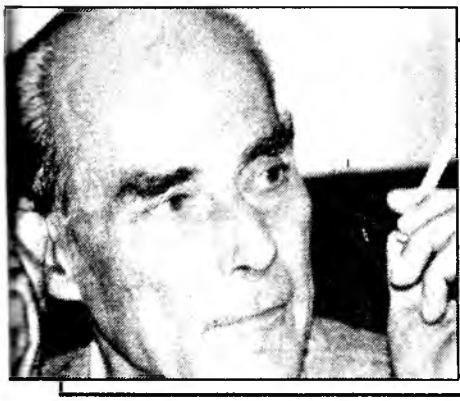
MATIJA KOKOVIĆ

TOMISLAV KARAĐORĐEVIĆ,

princ, ovako je video izbore u Srbiji: "Ako je iz prvog moralo da se ide u drugi, ne razumem zašto se moralo ići u treći krug glasanja. Čujem čak da se najavljuje i četvrti 'čin'. To je nerazumljivo, rekao bih, neozbiljno i smešno. Ako jedna stranka izgubi, zašto dostojanstveno ne prizna poraz, nego na takav primitivan način manipuliše glasovima građana i od gubitnika sebe proglašava pobednikom".

ALEKSANDRA JANKOVIĆ, .

poslanik SPO u skupštini Srbije, u listu "On" govori o daljim potezima koalicije "Zajedno": "Ovo treba rešiti mirnim putem. Mislim da ova vlast od nas očekuje nerede. Postoji nešto što se zove 'kineska smrt'. Ono što ne može da se razbije sekirom, razbija jedna kap koja uporno pada na jednu istu tačku. Ne verujem u varijantu koja sa 150 hiljada registrovanih policajaca i boga pitaj koliko neregistrovanih može da postigne nešto silom. Ono što mi možemo, to je da se borimo upornošću i kontinuitetom. Kontinuirana građanska neposlušnost je miran protest. Taktika zvana brzo, spektakularno i pogrešno nešto je što može da unazadi opoziciju. A taktika — raditi vrlo mirno, vrlo precizno, pametno i strpljivo — to je nešto što donosi pobedu".

KETI MARTON,

predsednica američkog Komiteta za zaštitu prava novinara, u listu "Blic" dala je ocenu medija u Srbiji: "Moram da kažem da su 'Politika' i državna televizija sramota za našu profesiju i njih ne mogu nazvati novinarima. Ne mogu nazvati novinarem onoga ko se pravi da ne vidi šta mu se dešava ispred nosa, nego na naslovnoj strani kao udarnu vest plasira vest o izbeglicama iz Ruande. Ne samo da se takvi mediji ne mogu nazvati nezavisniim, nego se ti novinari ne mogu nazvati ni građanima ove zemlje. Ali još uvek im nije kasno da od propagatora pređu u izveštače. Neverovatno je da vašu situaciju mogu da prikažu svetu jedino strani mediji".

MARIJA MILOŠEVIĆ,

ćerka predsednika Republike i direktor Radio Košave, žali se zagrebačkom listu "Globus" da joj otac i majka nisu pomogli u životu i radu: "Finansijski nam nisu mogli pomoći. Moj otac živi od plate, a majka na Prirodno-matematičkom fakultetu mizerno zarađuje, međutim sada piše i štampa knjige, pa bi nam uskoro mogla pomoći. Ljudi su pričali da mi je tata kupio radio, ali to nije istina. Neki moji prijatelji hteli su osnovati radio i pozvali su i mene. To je počelo veoma naivno, kao što počinje sve u životu. Pozvala sam nekoliko preduzeća, Beobanku, Jugopetrol i još neke, i oni su pristali sudelovati u pokretanju radija".

MOMO KAPOR,

srpski pisac lakih komada, ima svoje mišljenje o decembarskom buntu u Srbiji: "To je jedan koloplet, neverovatan. Stvari dođu do apsurda i život izmakne kontroli, pa se sve razreši na način na koji je to moguće. Osećam nešto zlokobno u atmosferi i intuicija me nikada ne vara. U ovom trenutku narod je u pravu. Nemoguće je da toliko ljudi nije u pravu, a šačica da bude u pravu. Sad je prosto neverovatno šta se sve događa. Na primer, Slobodan Milošević je štitio pravo naroda da se pobuni protiv nepravde na Kosovu, pravo da se stvari dešavaju na ulici i da se tu donose odluke. Tada su Građanski savez i intelektualci kabinetskog tipa, koji preziru ulicu, prezrivo upotrebljavali izreku o "događanju naroda" — bili su protiv takvog modela promena. Posle izvesnog broja godina, Milošević je protiv dešavanja na ulici, a GSS, mirovnjaci i intelektualci su na ulici".

ALEKSA ĐILAS,

publicista iz Beograda, u listu "Duga" daje svoju prognozu političkih događaja u Srbiji tokom naredne godine: "Očekujem da će naredni period biti pun neizvesnosti. Očekujem stalne opstrukcije, haos, krizu i u republičkom i u saveznom parlamentu. Očekujem i pokušaj da se korupcijom pocepa opozicija. Samo ja to gledam kao haos iz koga mora nešto dobro da izađe. Očekujem diferencijaciju i u SPS-u i u drugim partijima, uopšte u političkom životu Srbije. To je nekakvo političko sazrevanje. Da zaključimo, sama stvar je loša, ali posledice ne moraju biti. Verujem ljudima na ulicama. Ovo je karneval demokratije".

BRANKO PANTELIĆ

RADOJE KONTIĆ,

predsednik Vlade Jugoslavije, dobio je od Nikolasa Franka, predsednika međunarodnog saveta za lov i zaštitu divljači, Medalju međunarodnog lovačkog saveza.

MIRJANA MARKOVIĆ,

supruga predsednika Republike i predsednik Direkcije JUL-a, govoreći u Žagubici, ocenila je: "Beograd je u opasnosti da pretrpi materijalna razaranja i psihološke traume najveće u poslednjih 50 godina".

Amerika

Vešti visoko lete

Novi tim za nacionalnu bezbednost nastaviće staru politiku, nešto začinjenu

Američki predsjednik Bil Klinton sastavio je za start svog drugog mandata novi tim za nacionalnu bezbjednost. Taj tim, u žargonu američke administracije, sačinjavaju četiri ključna igrača: državni sekretar, sekretar odbrane, savjetnik za nacionalnu bezbjednost i šef CIA.

Izborom Medlin Olbrajt za državnog sekretara, Klinton je povukao najgori mogući kadrovski potez po vlast u Beogradu. Nije riječ samo o činjenici da je Olbrajtova dobro znani "bosanski jastreb" američke administracije. Ona je izbjeglica iz komunističke Čehoslovačke, antikomunistkinja u gotovo doktrinarnom smislu te riječi. Slobodan Milošević i njegov režim za nju su, i bez Bosne, nešto poput crvene krpe, gotovo nepristojna politička pojava. K tome, naprosto, kako kažu njene partijske kolege koji s manjkom entuzijazma prate njen rad, "previše voli sankcije. U svakoj debati unutar administracije o nekoj zemlji koja nam ne čini po volji, njen odgovor su: sankcije. Vrlo je lojalna, timski je igrač, ali...u svakoj debati zastupa najtvrđu opciju" ("Vašington post", 12. decembra 1996). Obraćajući se službenicima Stejt departmenta 1994. godine, bez trunke rezerve iznijela je da su "američka vojna moć i uvjerenost u mogućnost njene upotrebe najjača sila za održavanje međunarodnog poretka u današnjem svijetu". Njena hladnoratovska terminologija uporna je i proračunata: za razliku od većine kolega, čiji je svjetonazor formirao Vijetnam, njezin je nastao pod uticajem Minhena (Čemberlenovi ustupci Hitleru). Olbrajtova, kažu, ima poseban pik na "diktatore".

DAMA IZ STAROG ŠPILA: No kada je odlučio da Kristoferove cipele popuni potpeticama Medlin Olbrajt (kako se ona sama ovih dana u šali izrazila), Bil Klinton svakako nije mislio na srpskog predsjednika. Potonji je, jednostavno, bio posebno loše sreće kad su se u Vašingtonu miješale karte novog tima za nacionalnu bezbjednost. Pored Olbrajtove, za novog ministra odbrane postavljen je republikanski senator Vilijam Koen, novi savjetnik za

PROMOCIJA: Bil Klinton i novopostavljeni šef CIA Entoni Lejk

nacionalnu bezbjednost postao je Semjuel Sendi Berger, dosadašnji zamjenik Entoni Lejka, koji pak iz Savjeta za nacionalnu bezbjednost prelazi za šefa CIA.

Osim Bergera, svi Klintonovi izabranici (i izabranica) moraće proći i kroz šake Senata, koji potvrđuje njihov konačan izbor na ključna mjesta u novoj vladi. Senat je u republikanskim rukama, no ozloglašeno konzervativni predsjednik komiteta za spoljnopolitičke odnose Džesi Helms već je javno oglasio zadovoljstvo Klintnovim izborom (Medlin Olbrajt je tvrdokorna i hrabra dama, komplimentirao je Helms novom državnom sekretaru, u svom poznatom stilu).

Od novog ministra odbrane Koena zavisi gdje i kada bivaju upućene američke trupe, one iste u koje Olbrajtova vjeruje kao u garante novog svjetskog poretka. Njegova su uvjerenja ponešto lijevo od mjesta gdje se sada nalazi većina njegove stranke, a on sam veliki je pobornik "nestrančarenja" u bezbjednosnim poslovima, prevazilaženja razlika između demokrata i republikanaca kada je nacionalni interes u pitanju. Dosadašnji šef CIA Džon Dojč svojevremeno se nadao ovoj fotelji, ali njegove su šanse za napredovanje u sadašnjoj administraciji, tvrdi "Los Anđeles tajms", zapečaćene onog momenta kada je, u javnom svjedočenju pred Kongresom, rekao da je Sadam Husein u ovom momentu u boljoj situaciji nego što je bio prije četiri godine. Dojč sada mora da ide i sa dosadašnje funkcije već i zbog toga da bi se našlo mjesto za Entoni Lejka, koji nije bio osobito efikasan na položaju savjetnika za nacionalnu bezbjednost. Kažu, međutim, da je CIA imala sreće i da je u Lejku dobila ono što joj je oduvijek trebalo: spoljnopolitičkog eksperta koji ima puno predsjednikovo povjerenje i koji zna iz prve ruke šta predsjedniku u obavještajnom radu treba. Lejk uživa reputaciju liberalnog profesora, no bolje upućeni kažu da nije nesklon tajnim operacijama: nije se nipošto libio da podrži tajne akcije

raspirivanja nezadovoljstva u sjevernom Iraku, kako bi se podrivao Sadam Husein. U Senatu bi mu jedino moglo naškoditi jer je baš on zaslužan što CIA nije saznala za odluku da se Hrvatskoj da zeleno svjetlo u naoružavanju bosanskih muslimana i time prekrši embargo UN.

ČUVARKUĆA: Sendi Berger je jedan od onih ljudi iz najbliže Klintonove okoline (stari su lični prijatelji) koji su veoma rano počeli da zastupaju agresivnu upotrebu NATO sile u Bosni, mada, po svemu sudeći, zasluga što se Klinton privolio toj metodi ipak pripada Medlin Olbrajt. Po tradiciji je savjetnik za nacionalnu bezbjednost nešto poput predsjednikova "čuvara kapije": on je taj koji svakog dana brifuje predsjednika i odlučuje koja od spoljnopolitičkih tema zaslužuje njegovu pažnju. On, takođe, svakog četvrtka na sastanku Savjeta za nacionalnu bezbjednost koordinira vladinom politikom, posredujući između svih spoljnopolitičkih i obavještajnih agencija i njihovih često suprotstavljenih informacija i analiza. Lejka je, recimo, prije četiri godine bio glas da, kao čovjek koji je potekao iz Stejt departmenta, ne vjeruje analizama CIA i ne omogućuje tadašnjem šefu CIA Vulziju pristup predsjedniku.

Izuzev Bila Koena, novi tim je zapravo stari tim ljudi koji su i do sada služili u Klintonovoj administraciji. To nije tim koji će naprasno ponuditi novu viziju svjetskih odnosa. Za Medlin Olbrajt kritičari često kažu da nema takvu viziju, no čuveni će komentator "Vašington posta" na to uzvratiti: "Za razliku od koga u Klintonovoj administraciji? Ko u ovom kabinetu ima viziju?" Ipak, većina američkih spoljnopolitičkih eksperata iz akademskog svijeta žali se da je ovo skup pragmatičara koji su prije svega znani po svojoj odanosti predsjedniku i po svojim političkim vještinama, a ne po strateškim procjenama, specifičnim pristupima ili, ne daj bože, doktrinama. U najboljem slučaju, Medlin Olbrajt i Sendi Berger će bolje od svojih prethodnika u javnosti artikulisati Klintonovu spoljnu politiku. Njihov izbor manje govori o promjenama koje će nastupiti, a više o promjenama koje su se već odigrale. To što je Klinton za šefa američke diplomatije doveo izrazito "sankcionišuće raspoloženu" Medlin Olbrajt, koja već ima reputaciju "jastreba" i ne libi se upotrebe američke sile protiv neposlušnih diktatora, svjedoči o činjenici da se Klinton sada na međunarodnoj sceni osjeća mnogo sigurnijim nego što je to prije četiri godine bio slučaj. On danas manje zazire, kako od posjedovanja sile tako i od njene upotrebe. ■

LJILJANA SMAJLOVIĆ

O njima se govori:
Medlin Olbrajt

Nepokolebljiva lady

Patricija Ajrlend i Anita Peres Ferguson, predsednice dve moćne organizacije žena, mogu da budu zadovoljne. Mesec dana - otkako je Bil Klinton dobio još jedan mandat za Belu kuću - one su predsednika stalno podsećale na to da je Boba Dola pobedio ponajviše zahvaljujući ženskim glasovima. I zato nije dovoljno da žene dobiju tek neko ministarsko mesto. Ovoga puta jedna poznata žena mora da ima ključni položaj u administraciji. Kandidatura Medlin Olbrajt sama se nametala - ni o jednoj ženi se u poslednje vreme nije toliko govorilo kao o američkoj ambasadorki pri Ujedinjenim nacijama.

Bil Klinton, već i kao pravi džentlmen, porekao je da je pol bio presudan u odlučivanju ko će na mestu državnog sekretara zameniti Vorena Kristofera. Ne osporavajući kvalitete Medlin Olbrajt, posmatrači ipak ne mogu da se otmu utisku da je upravo ta činjenica, uz prisno prijateljstvo sa Hilari Klinton, bila od nemalog značaja u donošenju odluke da prvi put u istoriji SAD državni sekretar, odnosno ministar inostranih poslova, bude žena.

Klinton je sigurno imao u vidu još jednu osobinu novog državnog sekretara - bespogovorna odanost. U trenucima kada je administracija bila izložena nemilosrdnim napadima Kongresa i javnosti (u slučaju intervencije u Somaliji, na primer), niko kao potpredsednik Gor i ambasadorka u Ujedinjenim nacijama nije tako svesrdno branio i ono što je bilo teško opravdavati.

Medlin Olbrajt je ujedno, upravo poslednjih dana, iskazala i druge osobine koje je preporučuju za šefa diplomatije najveće svetske sile: upornost, čvrstinu, nepokolebljivost do tvrdoglavosti. Pokazalo se to, na kraju, i u uspešnom protivljenju Vašingtona da Butros Gali dobije i drugi mandat za generalnog sekretara UN.

Ona se ne libi da svet stalno podseća na mesto, ulogu i uticaj koje najjača sila mora da ima u svetskim poslovima. Amerika je, smatra ona, apsolutno nezaobilazan faktor u svim svetskim događanjima. Ako je potrebno, to može da se iskaže i upotrebom sile, jer -" čemu služi ta silna vojna moć ako ne možemo i da je upotrebimo", priseća se njenih reči nekadašnji načelnik generalštaba Kolin Pauel.

Svoje viđenje diplomatije, po kojoj "američka sila treba da bude oruđe diplomatije", Medlin Olbrajt je nametnula i Klintonu, pa se veruje da je upravo ona bila glavni zagovornik ideje o bombardovanju srpskih položaja u Bosni. Epitet "jastreba" stekla je i u drugim prilikama (u slučaju Kube, Haitija i Iraka, na primer), tako da se mnoge njene dosadašnje kolege u Njujorku pomalo i pribojavaju novog energičnog, upornog i tvrdokornog državnog sekretara, koji se toliko razlikuje od učtivog, tihog, ponekad čak stidljivog i neodlučnog prethodnika.

Medlin Olbrajt voli da kaže kako njeno "vjeruju" nije vezano za Vijetnam, već za Minhen 1938, za kapitulantsku politiku koja je žmurila pred nadolazećim nacizmom. Ona se, doduše, ne seća tih dana, ali je od oca diplomate - koji je sa porodicom pred nacistima pobegao iz Praga u London, a posle rata dve godine bio čehoslovački ambasador u Beogradu, da bi 1948. opet emigrirao, ovoga puta u Ameriku - mogla dosta da nauči o "politici popuštanja po svaku cenu".

Tog "minhenskog sindroma" Marija Jana Korbelova, rođena 1937. u Pragu, dugo nije mogla da se oslobodi. Verovatno ni onda kada je kao devojčica uzela ime Medlin, ili kada se udala za poznatog američkog novinarskog magnata Olbrajta (razvela se posle 15 godina). Politika ju je, međutim, neodoljivo privlačila, tako da je posle završenog ekskluzivnog koledža Velslij u Masačusetsu i doktoriranja na Univerzitetu Kolumbija ušla u Savet za nacionalnu bezbednost predsednika Kartera, a kasnije je bila spoljnopolitički savetnik (neuspešnih) predsedničkih kandidata Mondejla i Dukakisa, da bi je pre tri godine predsednik Klinton naimenovao za ambasadora pri Ujedinjenim nacijama.

Medlin Olbrajt označava sada već pomalo i tradiciju uticajnih emigranata iz istočne Evrope koji poslednjih decenija ostavljaju nesumnjiv pečat na američku spoljnu politiku. Bio je to Henri Kisindžer, bio je to Zbignjev Bžežinski, sada je to, uz generala Džona Šalikašvilija, i Medlin Olbrajt. Da li je to prednost za Evropljane? ■

HARI ŠTAJNER

Ruska kriza

Preti li Jeljcinu ostavka?

Ako će Rusi novogodišnje praznike dočekati "u mraku i prazna stomaka" neko će morati da plati ceh

MOSKVA

Rusija je kao bosonog čovek koji poskakuje na užarenom ugljevlju, dok svuda oko njega plamti požar: što je bliži kraj godine, sve je veća opasnost od opšte eksplozije nezadovoljstva, jer cela nacija očekuje da dobije "novogodišnji poklon" — zaostale plate. Para nema, a vlada ne sme da se odluči da ih štampa, jer zna da neće moći da spreči drugu eksploziju — cena (i inflacije). U "poverljivom" dokumentu namenjenom članovima užeg kabineta premijera Viktora Černomirdina, ministar privrede Jevgenij Jasin upozorava da će se "ekonomska situacija, s velikom verovatnoćom i dalje pogoršavati", jer je tekuća politika "potpuno iscrpela svoje mogućnosti i nastavak dosadašnjeg kursa vuče zemlju u bezdan trajne depresije, povećavati opasnost od novih političkih potresa"!

Neki analitičari idu tako daleko da tvrde da Boris Jeljcin "još nikada nije bio pod tolkim pritiskom da podnese prevremenu ostavku", jer, kako kažu, "faktički ne postoje koliko-toliko realni izvori da se prevlada kriza"!

U toj svetlosti, "odvojeno uzeta" budžetska kriza — s kojom se vlada suočila u Državnoj dumi — liči na buru u čaši vode, pogotovo što se Donji dom parlamenta neočekivano, u završnici oštre debate, pokazao pomirljivim. U stvari, kao da mu je namera bila da spase vladu, što je dijametralno suprotno od prvobitne namere pretežne većine poslanika ne samo da obore Černomirdinov kabinet, već da slome vrat i samom Jeljcinu.

ZAMENJENE ULOGE: Duma se potpuno okanila namere da postavi pitanje poverenja vladi, a pretnju da će pokrenuti proceduru za impičment predsednika ne pominje. Iako besni što je vlada ignorisala njihov zahtev da u prerađenoj verziji budžeta za 1997. socijalna sfera dobije bolji tretman, poslanici nisu odbacili izmenjen predlog, već su samo odgodili glasanje za 15. decembar, rešeni, izgleda, da sunarodnicima ponude budžet kao neku vrstu "novogodišnjeg poklona".

Zato se Savet Federacije, sa žestinom nezapamćenom za Gornji dom parlamenta, okomio na vladu — podstaknut talasom rudarskih štrajkova u Kuzbasu, ali ni njegova intervencija nije urodila plodom: predlog da se Černomirdinu i njegovom kabinetu otkaže ljubav — to jest da se od

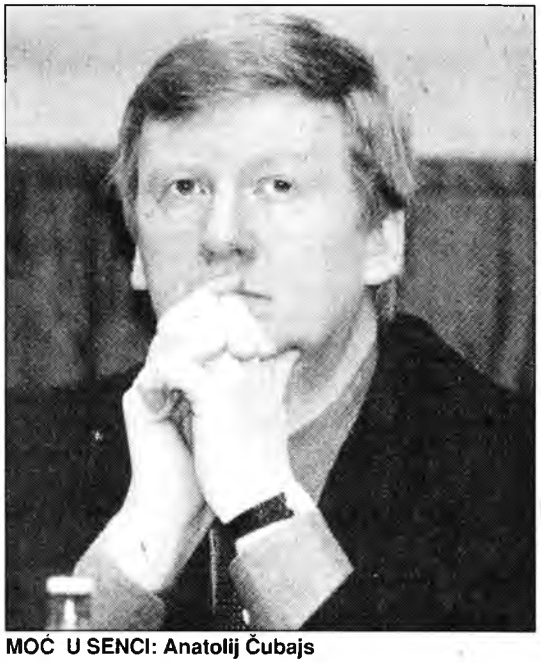

MOĆ U SENCI: Anatolij Čubajs

Dume zatraži da pokuša da ukloni premijera — podržalo je samo 38 od 162 senatora.

Samo je Federacija nezavisnih sindikata ostala pri svome, postavivši poslednji ultimatum vladi, faktički Kremlju — jer je prevashodno reč o Jeljcinovim predizbornim obećanjima — da "promeni reformski kurs", za koji je sindikalni kongres jednodušno rekao da je antisocijalni. Ostavljen je rok do Nove godine — u suprotnom sledeća će godina početi opštim štrajkom.

Čitav budžetski "cirkus" otkriva da je, u stvari, reč o velikom svođenju računa pred kraj godine: ako će Rusi novogodišnje praznike dočekati "u mraku i prazna stomaka", tj. ako im država ne podmiri zaostale plate i penzije, neko će morati da plati ceh. A krivac se neće tražiti među sitnom ribom, već u Kremlju i oko njega.

Kartu će izvlačiti prvih pet nominalno najuticajnijih ličnosti u Rusiji — u koje, pored šefa države i vlade Jeljcina i Černomirdina, spadaju predsednici parlamentarnih domova Genadij Selezujov i Jegor Strojev i, konačno, Jeljcinova desna ruka Anatolij Čubajs.

Seleznjov i Strojev su već izveli svoj manevar — prozvavši vladu. Černomirdin može da se izvuče, jer sprovodi Jeljcinovu politiku, a Čubajs je, iako neomiljen, ipak — samo administrator. Ostaje Jeljcin, a ima mu se i šta natovariti, što radikalna (leva) opozicija, a i liberalna (desna) već uveliko čine: predsednik je faktički odustao od svih svojih predizbornih obećanja, ako ne i formalno, onda bar tako što se Kremlj pravi da nikakvih naročitih obećanja i nije bilo.

Ako nije jasno da je predsednik svestan sve težine ekonomsko-socijalne krize, svima je jasno da će on u odsudnom trenutku povući odgovarajući porez: što opasnost po njega bude veća, to će i rang ličnosti određene da bude žrtveni jarac biti viši. Uključujući samog premijera Černomirdina i odanog Čubajsa.

KO JE U SENCI?: Ali, ako su komunisti atakom u Dumi dali povoda da se misli da im nimalo ne bi smetalo raspuštanje parlamenta (što bi automatski usledilo posle uzastopnog neuspešnog izglasavanja nepoverenja vladi, ili čemu bi Jeljcin pribegao da spase vladu), pitanje je zašto nisu išli do kraja? Jer, kao i njihov štab, i druga strana zna da bi na vanrednim izborima mogli da beleže poene samo ređajući obećanja koja je Jeljcin davao uoči izbora prošlog leta, ili samo pitajući birače da li iko može da se seti ijednog ispunjenog obećanja.

Ako je lider komunista propustio tu šansu, rizikujući da ga njegovi sopstveni drugari razapnu na krst, opet se stiže do — zašto je to učinio?

Odgovor da je bolje sedeti u toploj Dumi i primati platu, umesto juriti po Sibiru u pohodu na nove glasove — nije odgovor.

Odgovor je možda u ciničnoj maksimi popularnog satiričara koji kaže da je u Rusiji doveden do apsurda princip "politika — političarima, problemi — građanima". Drugim rečima, događaji će zavisiti ne toliko od rešavanja problema, koliko od uspešnosti vodećih političara da uspostave ravnotežu na uzajamno korisnim uslovima! Pogotovo — kao što se aludira u analitičkim prikazima tekuće situacije — ako konce (u Kremlju, vladi i Dumi) vuče neka "treća sila". ■

BRANKO STOŠIĆ

Državni činovnici u Španiji ogorčeni su na konzervativnu vladu koja preti da će im zamrznuti plate — što je potez koji Madridu treba da uštedi 200 milijardi pezeta (1,53 milijarde dolara) iz deficita. U Grčkoj, koja nema nikakvih izgleda da na vreme ispuni bilo koji od osnovnih uslova za zajedničku valutu, vlada se trudi da otvori put za kasnije učlanjenje. U međuvremenu, sindikati i vlada u Portugaliji vode napete pregovore oko budućih plata 500.000 zaposlenih u javnom sektoru.

BRISEL

Nezadovoljnici

Pokušaji da se poreska disciplina ugradi u evropske privrede pre uvođenja zajedničke valute izvela je demonstrante na ulice od Atine do Pa de Kalea. U Grčkoj, seljaci već dve sedmice drže pod blokadom puteve i pruge zbog odluke vlade da ukine poreske olakšice vredne 130 milijardi drahmi (510 miliona dolara). Zaposleni u javnim službama Španije najavili su generalni 24-časovni štrajk posle odluke Madrida da im za iduću godinu zamrzne plate. Novi nemački zakon koji dozvoljava kompanijama da smanje naknade za bolovanja izazvao je masovne proteste i danas je malo firmi koje se usuđuju da zakon iskoriste. Više od pola miliona ljudi marširalo je na Rim protiv evro-poreza zamišljenog da pomogne Italiji da se kvalifikuje za novu evropsku valutu. U najspektakularnijoj buni, francuski vozači kamiona su blokirali celu državu da bi dobili pravo da ranije odu u penziju i da se zabrani vožnja kamiona nedeljom. Pojedinačno, ovi protesti imaju malo čega zajedničkog, ali razlog koji ih je izazvao vodi pravo do grozničavih pokušaja država EU da svoje privrede pripreme za ekonomsku i monetarnu uniju (EMU). Da bi se ušlo u EMU — odnosno u treću fazu EMU sa jedinstvenom valutom — od zemalja kandidata traži se da smanje budžetske deficite tako da ovi ubuduće ne smeju da pređu tri odsto bruto nacionalnog dohotka. Početkom iduće godine biće ocenjeno šta je svaka zemlja uradila. Zato su svi budžeti koji se danas donose tako stegnuti da ugrožavaju ili prete da ugroze privilegije onih koji se širom Evrope hvataju za protestne plakate.

LONDON

Pol

U britanskom domu lordova učinjen je prvi korak ka zakonu koji bi izjednačio žene sa muškarcima u pravu sticanja kraljevske krune. Tako bi, u slučaju da se jednoga dana mladom princu Vilijemu, sinu prestolonaslednika Čarlsa, prvo rodi kćer, ona postala kraljica bez obzira da li ima mlađeg brata. Vekovima staro pravilo nalaže da muškarci imaju prednost nad svojim sestrama u pravu na britanski presto. Lord Džefri Arčer, član vladajućih konzervativaca, podneo je takozvano smerno obraćanje Domu lordova tražeći dozvolu da predloži zakon. Arčer kaže da je hteo da sazna ima li onih u domu lordova, sastavljenom uglavnom od pripadnika britanske aristokratije, "koji osećaju da su muškarci i dalje prirodno nadmoćniji od žena". Arčer kaže da se u praksi ništa neće desiti u narednih 50 do 60 godina, dok jedno od dece princa Vilijema ne dođe u situaciju da nasledi oca. "Jedina promena koja bi se odmah desila jeste što bi princeza Ana preskočila braću, prinčeve Endruja i Edvarda, i zauzela četvrto mesto na lestvici ka prestolu", izjavio je Arčer za radio BBC. Međutim, njegov predlog ima male izglede da prođe u Domu lordova gde nasledni plemići tamo sede samo zahvaljujući svom polu.

PRIPREMA AGENCIJA BETA

Ordinacija IV

Akupunktura i kineska masaža
(doktori iz Kine)

Kožne bolesti
akne, hlamidije,
plućne bolesti,
astma, bronhitis

Opšta medicina

Kućna nega
i lečenje

Ordinacija IV
Na Cvetnom trgu
Njegoševa 7
Tel/Fax:
(011) 347-072
od 15 do 21h
ABV media group

Odlazak autora *Mirka i Slavka*

Buin iz senke

Kako u dobrom stripu već biva, junaci su potisnuli u senku svog tvorca

Kao da su ljudske sudbine mnogo čvršće vezane za vreme u kojem traju, nego što smo obično spremni da naslutimo. U času kada se jedna utopija iznutra razara, sama iz sebe, pretećи da u samovrtloženju povuče i mnoge od nas, stigla je vest o smrti doajena srpskog stripa Desimira Žižovića Buina. Tvorca *Mirka i Slavka*.

Desimir Žižović Buin nikada nije voleo svetla velike scene. Radio je stotine epizoda slavnog partizanskog serijala, a bio je praktično anoniman. Posle kraha tog najprofitabilnijeg projekta u istoriji naše devete umetnosti, vratio se u rodno selo Branetiće, kod Gornjeg Milanovca i bar jednom saslušao ovog neobičnog čoveka, vanserijskog u svakom pogledu, tajnovita simpatičnost epizoda o malim kuririma neće biti ništa jasnija.

MADE IN TAKOVO: Desimir Žižović Buin

PARTIZANSKI KURIRI: Sve je počelo u nekakvoj gornjomilanovačkoj kafanici, gde su se 1961, kako je pričao Buin, slučajno susreli tvorac "Dečjih novina" Srećko Jovanović, njegova desna ruka Aleksandar Lazarević i Žižović. U to vreme strip je kod nas bio prokazana, "zapadna" umetnost. Da bi se suprotstavili takvom odnosu zvanične javnosti (čitaj vlastodržaca i njihovih kulturtregera), troje ljudi je došlo na ideju da realizuje strip o malim partizanima. U maju 1963. krenula je legendarna edicija *Nikad robom*. Bilo je u njoj i uzbudljivijih, kvalitetnijih serijala (*Akant* Radivoja Bogičevića, *Tajanstveni vitez* Petra Radičevića), romantičnijih storija (*Blažo i Jelica*, raznih autora, *Dabiša* Bože Veselinovića), pa i stripova koji su znatnije "poštovali" istorijske činjenice (priče Ivice Bednjaneca), ili našu epiku (priče Nikole Mitrovića) – ali su efektne storije o srčanim partizanskim kuririma postale zaštitni znak čitavog projekta - te je o njima Tori Janković snimio film (istina promašen).

Do dana današnjeg (a bilo je vremena), u retkim tekstovima o Mirku i Slavku, najčešće preovladava mišljenje da je reč o minornom ostvarenju, odnosno kiču. Takva ocena faktički je u teoriju i istoriju našeg stripa prebačena iz napisa državnih "teoretičara", i "estetičara", odnosno iz ocena raznoraznih ideokomisija, koje bi s vremena na vreme u dnevni red uvrstile pljuvanje po devetoj umetnosti. Čak ni žanr stripa *Mirko i Slavko*, posle nekoliko godina trpeljivosti, nije pomogao da bude pažljivije pročitan i objektivno ocenjen. Naravno to ništa nije oduzelo samim epizodama i njihovom uticaju - iz ikonografije ovih priča, iz njihove etike (iz žestokog patriotizma) vaspitano je nekoliko generacija malih čitalaca - a ve-

rujem da im sećanje na *naivnu lepotu* i danas greje uspomene na davno detinjstvo.

INKARNACIJA SIROGOJNA: Šta želim da kažem? Daleko od toga da je Buinov strip o Mirku i Slavku, čiji su prvi i najbolji scenaristi bili Ž. Vukosavljević i M. Nicić, uvek bio vredan pažnje. Od petstotinak priča, on je donosio kvalitet samo u prvih dvadesetak, a posle je pretvoren u industriju, koja je podigla gradić Gornji Milanovac. U tim prvim epizodama - "Okršaj u noći", "Zbeg", "Svaki deseti", "Gde je moj drug", "Neko je uhoda", "Kraj neprijateljskih straža", "Brži od smrti", "Tri hrabra druga", "Bitka za vreme" itd. - Buin i kolege su se služili osnovnim avanturističkim matricama, polagano razvijajući mit o malim junacima, inkarnacijama Boška Buhe i Sirogojna. Brižljiv čitalac ovih priča može posmatrati ne samo kako je Buin, samouki crtač, krenuvši od ikonike Đorđa Andrejevića Kuna, stvorio jednostavan i ubedljiv crtež, nego i kako je fiksiran mali mit o dečacima koji, sazrevajući kroz najraznovrsnije vidove partizanske borbe, postaju mladići. Slavkovoj bojažljivosti i nesnalaženju dinamičku protivtežu činila je Mirkova srčanost i spretnost, pa je stalnim "varničenjem" njihovih dijaloga u stripu izgrađena nezaboravna prisnost i autentičnost.

ŠAJKAČA: Desimir Žižović je gotovo čitav strip ep o Mirku i Slavku sveo na suprotstavljanje Nemcima, tzv. domaći izdajnici gotovo da nisu ni provirili u jednostavne, logično vođene storije. Stoga, poznavaoci stripa tvrde da su maleni kuriri pobili više nacista nego Bata i Smoki, ali bez obzira da li je tako, može se reći da je Buin - inače u ratu četnik pri jedinici Draže Mihajlovića! - s neverovatnom upornošću, crtajući hiljade sličica stripa, načinio ne samo najobimniji nego i jedan od kvalitetnijih naših serijala - iz čijih je žanrovskih okvira jednim delom ponikao i Bane Kerac (*Poručnik Tara*), ali i TV serijal "Otpisani".

Kako u dobrom stripu već biva, junaci su potisnuli u senku svog tvorca, pa je 1994. Gornji Milanovac, organizujući retrospektivu Desimira Žižovića Buina, učinio samo koračić prema reafirmaciji njegovog stvaralaštva. Tada sam na priredbi "Sedam dana jugoslovenskog stripa" i video Buina - u džinsu, sa šiljkanima i šajkačom na glavi. Dobroćudno se smešeći, nespreman na govorancije i reflektore, on je ispio prepečenicu i položio čudesne šaketine na kolena. Kao da ih odmara. Tad sam naslutio da će budućnost vratiti stari sjaj njegovim ratnim pričama. Kad se sve zaboravi... ■

V. FUMETI

Temat "Gradca" o Selinu

Na kraju veka

Kako nakon svega izgleda "slučaj Selin"

Dvobroj posvećen kontroverznom francuskom piscu Luju Ferdinandu Selinu (1894-1961), rezultat saradnje plejade naših prevodilaca sa francuskog, ističe se, čak i među izuzetnim tematskim brojevima na kakve nas je čačanski "Gradac" (glavni urednik — Branko Kukić) navikao, dragocenim materijalom o ovom značajnom, ali kod nas nedovoljno zastupljenom autoru. Jedan od najvećih francuskih pisaca XX veka i, po mišljenju nekih (npr. Marsel Eme), čak "jedini veliki pisac svog vremena", našao se u situaciji, da su njegovo ime i delo, u odnosu na svoju vrednost, sticajem različitih okolnosti ostali nedovoljno poznati. Proslavivši se prvim romanom "Putovanje nakraj noći" (1932, jedini preveden kod nas), objavljenim kada mu je bilo četrdeset godina, Selin, inače po profesiji lekar, vijugavom linijom svoje književne karijere i biografije dovodi sebe u situaciju, što je još 1936. godine primetio njegov prvi izdavač Rober Denoel, da bude "jedini autor koji je u Francuskoj ocrnjen za poslednjih četrdeset godina".

REAKCIJE: Iako je još "Putovanje nakraj noći" izazvalo podeljene i žestoke reakcije, zbog svog stila koji nastavlja rableovsku tradiciju direktnosti i antropološkog pesimizma, njegova kasnija dela, posebno pamfleti, te uključivanje u društveni život uslovili su, uz dodatno ispoljavanje njegove ličnosti i dara, problematizovanje Selinove biografije. Antikomunistički pamflet "Mea culpa" (1936), napisan nakon posete SSSR-u, i antisemitske "Bagatele za jedan pokolj" (1937) predstavljale su jedan anarhično-individualistički čin suprotstavljanja preovlađujućim gledištima i raspoloženjima, koji je, na neki način, pripremio saradnju sa Nemcima tokom okupacije Francuske, a za epilog imao njegov osamnaestomesečni boravak u zatvoru u Danskoj (1945-1947), četvorogodišnje izgnanstvo (isto Danska) i suđenje u odsustvu u Francuskoj, koje je završeno osudom i gubitkom građanskih prava. Iz tog perioda potiče i karakteristični dokument "Raspomamljenost", njegov odgovor Ž. P. Sartru. Poslednjih deset godina živeo je dosta povučeno, radio i objavljivao (nekoliko romana) u Francuskoj.

SLUČAJ SELIN: Kako, dakle, na kraju veka, pola veka i više (ili manje) nakon pomenutih događaja, u prilično promenjenim stvarnosnim i istorijskim okolnostima (ali koji su u generičkoj vezi sa onima koji su im, pre pola veka, prethodili) i u svetlosti ovog više nego bogatog broja "Gradca" izgleda slučaj Selin.

Pre svega — i to je nekako posebno jasno sa ove distance — reč je o velikom piscu francuskog jezika, jedinstvenom, novatoru, obnovitelju, što je očigledno iz tona, ozbiljnosti i kompleksnosti tekstova izdvojenih da svedoče o njemu i iz raznovrsnosti i bogatstva tumačenja tih tekstova. Zatim, nesumnjiva je njegova reprezentativnost za epohu, duboka povezanost sa

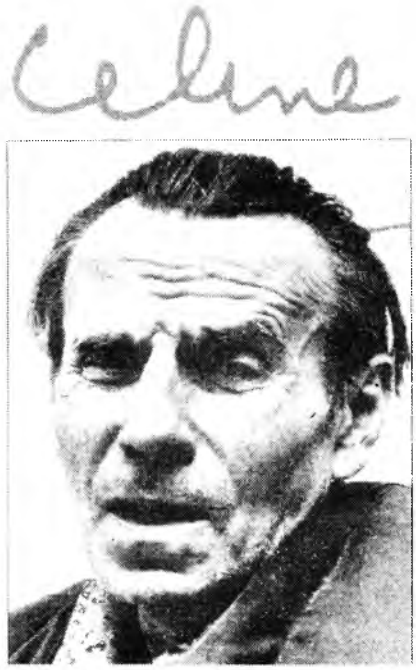

njom, uprkos njegovom izrazitom individualizmu i suprotstavljenosti njenim različitim manifestacijama i stereotipima. Njegova paradoksalna, kompleksna pojava se, sasvim sigurno, ne može simplifikovati, ne može se objasniti pojedinim rečenicama i sigurno svoj najbolji odraz ima u njegovoj književnosti (od koje je, ipak, njegova biografija neodvojiva). I zaista, čini se najplodonosnije, najrazumnije i najlogičnije pos-

matrati ga u svetlu književnosti, dajući tome prednost, ali ne zanemarujući ni druge aspekte.

KLJUČ RAZUMEVANJA: U tom smislu, više nego originalan, radikalan i dubok traktat "Mea culpa" predstavlja jedan od nezaobilaznih priloga u literaturi o komunizmu, pošto izvodi komunizam iz ljudske prirode, a "Bagatele za jedan pokolj", u vezi sa kojima jedan (i ne samo jedan) autor kaže da je Selin doprineo svetskoj patnji, u skladu sa drugim, kompetentnim i sa nastankom dela istovremenim (Žid, npr.), ali i sa kasnijim (Brazijak) čitanjima predstavljaju plod literarizacije, preterivanja, te ih u drugom ključu ne treba ni shvatiti. No, na kraju krajeva, svemu je početak, svemu što sledi, u doživljaju sveta, u njegovom odnosu prema čoveku, koji je zasnovan na negaciji i koji vodi ka epigrafu za "Putovanje nakraj noći" — "Pesmi švajcarskih gardista" iz 1793: "Mi tražimo prolaz k nebu, gde jedino mraka ima".

Zasluga "Gradca" je što nas je obogatio dosad nedostupnom a nezaobilaznom literaturom o ovom pitanju i, nadajmo se, otvorio put za prevođenje i drugih Selinovih dela, s obzirom na njegov rang u francuskoj književnosti. ■

ZORISLAV PAUNKOVIĆ

AcuTENS
SPECIJALISTIČKA ORDINACIJA

* Fizikalna medicina i rehabilitacija
* Akupunktura
* Kineziterapija
* Anticelulit program i masaža
* Specijalistički pregledi (reumatolog, ortoped, endokrinolog, dermatolog, neurolog, kardiolog-EKG, vaskularni hirurg)

Starine Novaka 19/2, Beograd
Tel. 3240-11

Daljinski samoupravljač

U biblioteci "Prva knjiga" Matice srpske pojavila se zbirka priča nazvana "Daljinski samoupravljač (i druge priče)", čiji je autor Nabor Devolac, poznat pre svega strip publici, kao scenarista nekoliko storija vršačkog strip crtača Wostoka. Knjiga je dopunjena Wostokovim crtežima, uključujući i ustripljenu biografiju Nabora Devolca. "Daljinski samoupravljač" je duhovito štivo, inspirisano groteskom naše svakodnevice i fantazmama proizašlim iz mitologije dinarskog rasnog tipa.

S. RAKEZIĆ

Foto

U novom broju časopisa "Foto", u rubrici "Fotografi", predstavljeni su radovi autorki Ane Lazukić, Goranke Matić, Zorice Bajin-Đukanović, Ljubice Mrkalj, Vesne Pavlović, Vukice Mikača, Gordane Šuvak, Ivane Brezovac, Eje Janković, Elizabete Avramovski, Maje Ilić i kratki prikaz dvanaest stranih autorki. U rubrici "Istorija" saznajemo koje su se žene prve bavile fotografijom na našem tlu. Druga polovina časopisa posvećena je obimnom pregledu najvećeg evropskog sajma fotografskih dostignuća FOTOKINA 96 u Kelnu, tehničkim novitetima prikazanim na njemu i pratećim izložbama fotografija.

D. L.

Zločin i kazna

Ovih dana se u izdanju "Stubova kulture" pojavio roman Dragana Stojanovića "Zločin i kazna". "Pročitavši naslov", kaže Tatjana Rosić, "čitalac očekuje da ovaj roman odgovori na pitanja koja otvara Dostojevski. Međutim, osnovna nit ovoga romana je u polemici sa tezom iz romana Dostojevskog. Dok Dostojevski razmatra mogućnost postojanja natčoveka, Stojanović razmišlja o mogućnosti sreće i lepote. Oni koji poznaju delo Dragana Stojanovića, kako esejistiku, tako i njegov prvi roman, ("Dvojež"), znaće da je pitanje lepote i sreće oduvek interesovalo autora. Trivijalnost je, takođe, tema kojoj je Stojanović veran, jer je pristup sreći, ukoliko izuzmemo religijsko značenje sreće, zasnovan na trivijalnosti." Zorica Bečanović ovu knjigu naziva "služenjem lepoti". Ona ističe da, za razliku od Dostojevskog, "Zločin i kazna" Dragana Stojanovića ne vuče čitaoca ka ponoru, već "ka obasjanom proplanku". "A do 'obasjanog proplanka' dolazi se uviđavnošću i vedrinom." Kao vizuelni potencijal Stojanovićeve poezije ona izdvaja — svetlost, koja umnogome doprinosi i atmosferi ovoga romana. Zorica Bečanović posebno je istakla jednu erotološku raspravu o ljubavi, koja je na izvestan način — umetak u romanu "Zločin i kazna" D. Stojanovića. Druga zanimljivost, odnosno neobičnost ovoga romana jesu imena njegovih likova. Svih šest muških likova, uključujući i papagaja, imaju isto ime: svi se zovu Dragan. Time Stojanović, zapravo, na neočekivan način potencira motiv dvojnika, koji nas, opet, na neki način vraća Dostojevskom.

"Efekat preuzimanja naslova", kaže sam autor, "trebalo bi da bude smeh, ili podsmeh". Razmišljajući godinama o idealnoj lepoti, Stojanoviću se nametnula misao: kakva bi trebalo da bude idealno lepa žena. "Došao sam do zaključka da su za jednu idealnu ženu potrebne dve žene. Stoga, mog glavnog junaka tokom celog romana prate dve žene", zaključuje Stojanović.

K. P.

VREME

predstavlja:

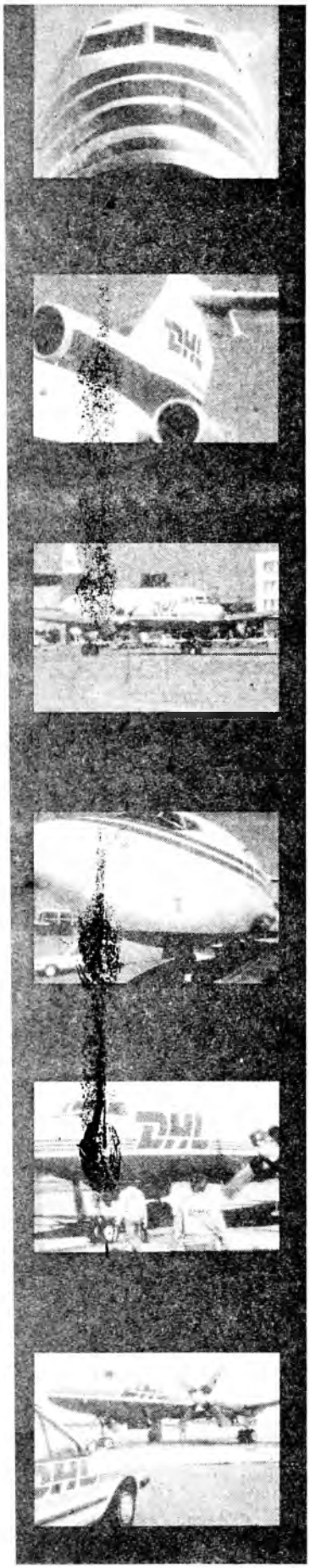

Nekad i sad

Možda DHL-a ne bi ni bilo da se Delsi i Hilblum nisu sreli u prodavnici jedne večeri u San Francisku.

Bilo je to 1969. godine. Edrijan Delsi imao je tada 54 godine i radio je u prodaji MPA, male kompanije za brzu poštu između San Franciska i Los Anđelesa smeštene u Oklandu, Kalifornija. Lariju Hilblumu je tada bilo 26, studirao je pravo na Berkliju i izdržavao se radeći kao kurir u MPA. Zaključili su da njihovoj kompaniji ne ide baš najbolje.

Delsi i Hilblum su odlučili da osnuju svoju kompaniju, kojom bi unapredili servis na tržištu koje su smatrali povoljnim, između San Franciska i Havaja. Pridružio im se Robert Lin. Njih trojica su 20. septembra 1969. godine osnovali u San Francisku kompaniju za brzu poštu DHL, u čijem su nazivu početna slova osnivača. O Robertu Linu se malo zna, izuzev da je napustio DHL ubrzo posle osnivanja.

Prvi klijent DHL-a bio je "Seatrain", brodska kompanija sa Havaja. Prihvatili su predlog DHL-a da papire za carinjenje o teretu koji prenose umesto brodom, kako su to do tada činili, prevoze avionom i tako ubrzaju ceo proces.

Tako je počeo DHL: novom idejom koja je mušteriji uštedela vreme i novac. Kako je počela, kompanija je tako i nastavila – uvek korak ispred potreba mušterije.

Već posle godinu dana DHL je prenosio pošiljke do Hongkonga i Pacifika. U 1974. godine DHL je imao 18 centara po SAD. U to vreme DHL su vodili Edrijan Delsi u San Francisku, Lari Hilblum u Honoluluu i Po Čung u Hongkongu. Po Čung je vlasnik, osnivač i šef DHL Internacional za Daleki istok i Jugoistočnu Aziju. Godine 1974. posao je prenet i u Evropu, u London. Iduće godine otvoreno je predstavništvo i u Holandiji. Sada evropski DHL posluje iz Brisela sa svim zemljama EEC-a.

Interes za naftu uticao je da 1974. godine DHL proširi servis i na Srednji istok. Iste godine stigao je i do Kanade, iduće do Brazila, a 1979. do Afrike.

Prvo predstavništvo za Istočnu Evropu otvoreno je u Jugoslaviji, 1983. godine. Naredne godine priključila se i Moskva. Već posle prvog meseca, DHL je prenosio više pošte po bivšem SSSR-u od bilo kog drugog konkurenta.

DHL je danas najveći kurirski sistem dostave pošiljaka na svetu. Ono što su započela tri čoveka, sada radi tim od 40.000 ljudi. Više od tri miliona klijenata koristi usluge DHL-a. Pošiljke prenosi više od 160 DHL-ovih aviona i 11.000 vozila. U 220 zemalja ima 28 sortirnih centara. Sortirni centri su u mogućnosti da za noć obrade 100.000 pošiljki; u Briselu, najvećem sortirnom centru, za samo jedan sat razvrsta se i do 10.000 pošiljaka. Svakih 58 sekundi sa nekog od aerodroma poleti DHL-ov avion. Prosečno, svake nedelje otvore se po dve DHL poslovnice. DHL je neizostavni deo poslovanja mnogih svetskih kompanija: "Havlet Pakard", "Simens", "Filips", "Šel", "Reno", "BMW", "Rols Rojs", "Lukas"...

Neke od najneobičnijih pošiljki koje je prevozio DHL su: čarape za "All Blacks", kari za poneti iz indijskog restorana u Londonu do Moskve, univerzitetska kapa i ogrtač princa Čarlsa, žirafu iz Afrike do Britanskog muzeja, bubnjeve za "U2", pantalone od tartana iz Lidsa do Južne Afrike, na vreme za Burnsovu zabavu...

Ukratko: **DHL ima više zemalja od Ujedinjenih nacija i rasprostranjeniji je od "Marlbora" i "Koka Kole".**

Sigurno, jednostavno, brzo

Sistem DHL je siguran, jednostavan i brz.

Siguran sistem,znači:

– da vaša pošiljka nijednog momenta neće biti van kontrole ljudi iz DHL-a; svaka ima identifikacioni broj, broj otpremnog lista, kako bi se u svakom sekundu znalo gde se nalazi; zahvaljujući globalnoj mreži DHL-a i sortirnim centrima, biće dostavljena na najbrži mogući način, po sistemu "od vrata do vrata".

Jednostavan sistem znači:

– da je dovoljan samo jedan telefonski poziv najbližoj poslovnici DHL-a, pa da kurir dođe po pošiljku, obeleži je po standardima DHL-a i uputi na krajnju destinaciju, na vreme, bilo gde u svetu.

Brz sistem znači:

– da je prosečno vreme od trenutka preuzimanja pošiljke do njenog uručenja najkraće moguće: za Evropu dva do tri dana, odnosno tri do četiri dana za Severnu Ameriku i Kanadu, Bliski i Srednji istok, i Daleki istok i Australiju.

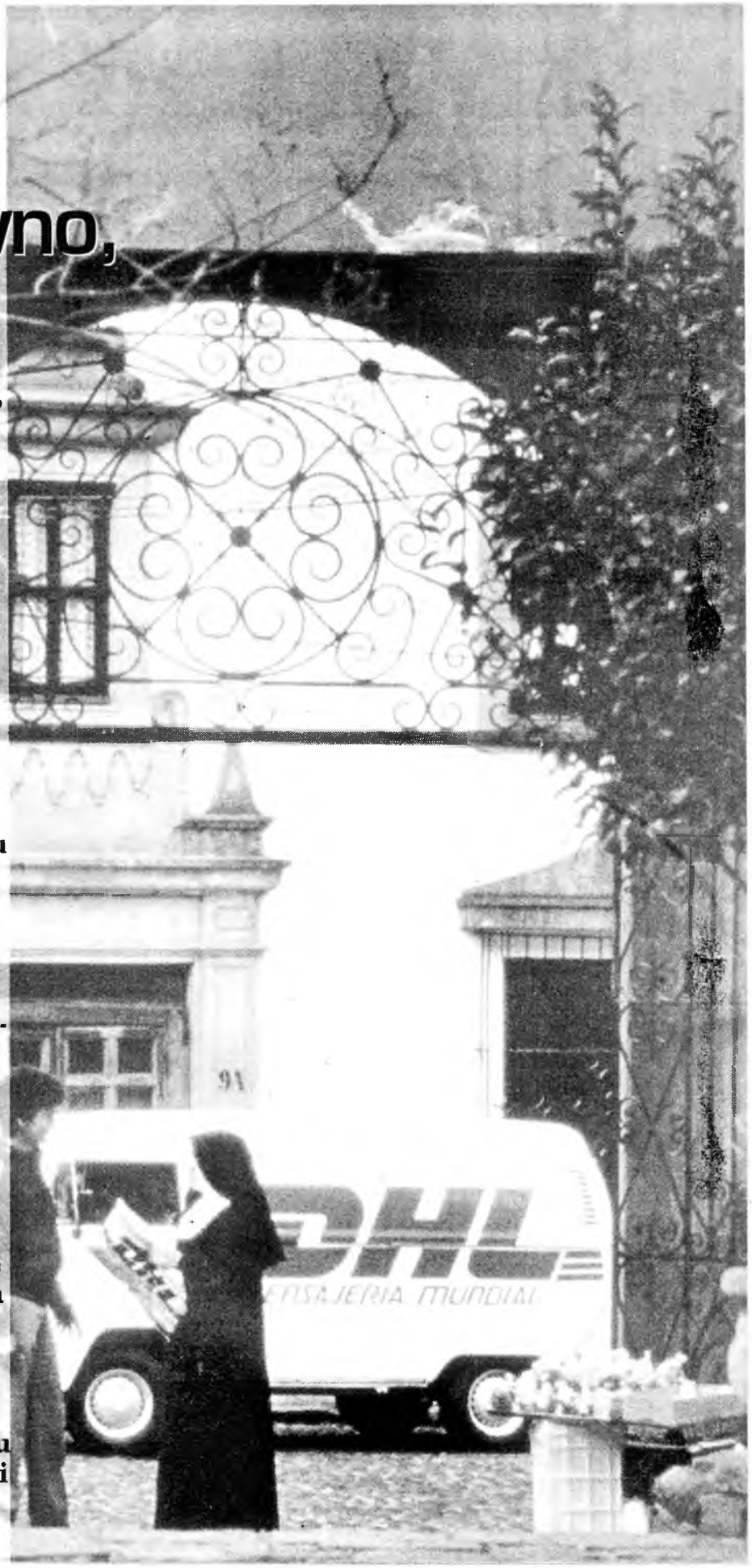

Intervju: Darko Babić, generalni direktor DHL International (Beograd)

Svet u Beogradu

"Naš interes je da usluga koju pružamo u Jugoslaviji bude na nivou koji podrazumeva i zahteva DHL International"

DHL International je u Istočnu Evropu ušao 1983. godine preko Jugoslavije. Bilo je to vreme Olimpijade u Sarajevu. Posle donošenja Zakona o stranim ulaganjima 1991. godine, registrovan je DHL Jugoslavija, kao firma sa sto odsto stranog kapitala. Bilo je to vreme Ante Markovića. DHL Beograd osnovan je 6. decembra 1991. godine.

Gospodin Darko Babić, generalni direktor beogradskog DHL-a, priču o prethodnih pet godina počinje od novembra 1991:

DARKO BABIĆ: Sankcije Evropske unije uticale su na operativni deo servisa, morali smo da kružimo Evropom da bismo stigli do najbližeg sortirnog mesta. Sa nama je ipak sve bilo u redu, rasli smo. Zatim su došle sankcije Ujedinjenih nacija. Obratili smo se Komitetu za sankcije preko belgijske ambasade. Deset dana posle toga, dobili smo odobrenje da prenosimo isključivo dokumenta od 12 unci, odnosno 340 grama. To znači da smo za bilo kakvu humanitarnu pomoć morali da tražimo odobrenje Komiteta. Krizu sankcija smo prebrodili zahvaljujući entuzijazmu i fanatizmu 11 mladih ljudi. Tokom prve godine bez sankcija uspeli smo da porastemo na četrdeset troje ljudi. Iduće godine ćemo investirati u vozila, spustićemo svoj avion na beogradski aerodrom, povezaćemo se sa svetskom informacionom mrežom...

"VREME". Kako putuje pošiljka DHL-om?

Klijent telefonira našem centru, dogovorimo se kada da naš kurir dođe po pošiljku. Između te dve radnje proverava se carinski zakon zemlje u koju šaljemo pošiljku, kako bismo na vreme obezbedili sve papire. Kurir potpisuje ugovor sa klijentom, daje mu identifikacioni broj – svaki tovar ima svoj broj. Zahvaljujući tom broju pratimo pošiljku sve vreme, od momenta preuzimanja do isporuke. Pošiljku zatim carinimo i uputimo do najbližeg sortirnog centra. U normalnim uslovima, pošiljka iz Beograda je sledećeg jutra u bilo kom gradu Evrope. Pošiljku zatim carinimo, kurir je prenese do krajnje adrese i mi javljamo klijentu da je posao završen. Cena je sveobuhvatna, Beograd-London košta, na primer, 235 dinara.

Ko su klijenti beogradskog DHL-a?

Pre pet godina, 52 odsto naših klijenata činile su domaće kompanije, privatne firme oko 20 odsto, strana predstavništva – 15 odsto, ambasade – pet do sedam odsto, i vrlo malo privatna lica – dva do tri odsto. Tokom sankcija, sve se menja. Skoro 90 odsto bile su pošiljke individualaca. Slali su aplikacije za vize DHL-om, bez obzira na visoku cenu, zato što smo bili brzi i efikasni. Sada vrsta klijenata varira. Bankarski sistem još nije uspostavljen, proizvodnja stagnira, pa nas ta dva velika klijenta ne koriste onako koliko su to činili nekad. Radimo dokumenta privatnih firmi, inostranih predstavništava, ambasada... DHL Beograd ima 17 filijala, a centri su Subotica, Novi Sad, Niš, Priština i Bar. Beograd donosi 80 odsto prihoda DHL Jugoslavije. Razmišljamo da se proširimo prema Kragujevcu, Čačku, Užicu, Kruševcu, Kraljevu. Polako, uspećemo.

Jugoslovenski carinski sistem nije u skladu sa potrebama DHL-a. Vi pokušavate da, pomažući sebi, pomognete i drugima.

Zakonska regulativa nije u skladu sa zakonima Evropske unije. I to nas najviše koči. Bez obzira na svu dobru volju ljudi na aerodromu, evidentno je nerazumevanje sistema brze pošte. Takva kategorija ne postoji u jugoslovenskom Zakonu. Način carinjenja je prilično usporen, ima dosta manuelnih procesa. Carina se, istina, automatizuje, pitanje je samo vremena. I zato mi želimo malo da pomognemo. Dali smo carini neke predloge o efikasnijem načinu carinjenja, dovešćemo eksperte koji rade u programima Evropske unije, omogućićemo da se ovdašnji ljudi obuče na kursevima... Sve je pitanje zajedničkog interesa. Naš interes je da usluga koju pružamo u Jugoslaviji bude na nivou koji podrazumeva i zahteva DHL International. I druga strana je zainteresovana, imali smo povoljne kontakte sa carinom, ali, jednostavno, država sada ima preča posla... Dešava se da iz najudaljenijeg dela sveta stigne pošiljka do Beograda za 72 sata, pa onda čeka na carini tri-četiri dana. Klijenta ne zanimaju takve stvari, on vidi samo rezultat.

Zaposleni u DHL-u moraju da zadovolje kriterijume i kanone propisane u centrali.

Imam problema da usaglasim način ponašanja mladih sa pravilima ponašanja kompanije. Najviše u načinu komuniciranja sa klijentom. Mnogo novca ulažemo u njihovo obučavanje. Da li se pročulo šta DHL traži od svog čoveka, tek, dešava se da nam se na veliki oglas kojim tražimo kurire javi desetak ljudi. Prve godine, na malecki, jedva primetan oglas javilo se njih preko 600. Od tih desetak koji su se poslednji put javili, odabrali smo i obučili nekoliko, pa je dvoje od njih, kad smo ih prvog dana pustili na teren, odustalo zato što im je bilo prenaporno.

Kako klijenti ocenjuju vaš rad?

Po pravilima centrale DHL-a, dva puta godišnje radimo istraživanje tržišta. Anketiramo klijente da li su zadovoljni našom uslugom. Iz odgovora na pedesetak

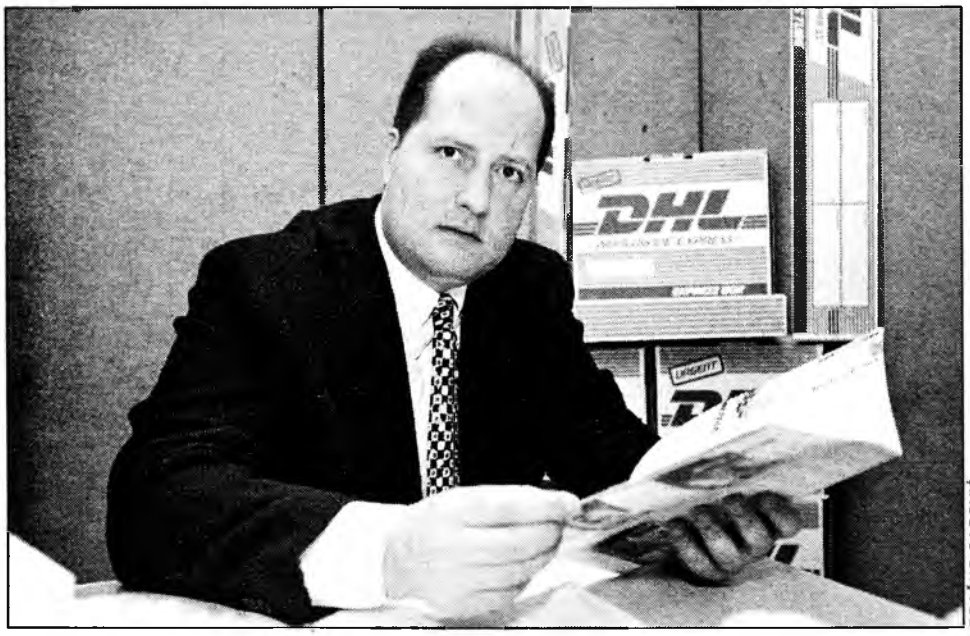

DRAŠKO GAGOVIĆ

Hteli bismo da Beograd postane sortirni centar za jugoistočnu Evropu, što je moguće zahvaljujući njegovom položaju. U tom slučaju, Beograd bi pokrivao Rumuniju, Bugarsku, Makedoniju i Albaniju

pitanja, a sve se pažljivo proučava i kod nas i u centrali, saznajemo šta treba da popravimo. Prošle godine Jugoslavija je po tim anketama bila među prvih pet zemalja u Evropi. Osnovna zamerka klijenata beogradskog DHL-a je cena. Sledeća je fleksibilnost: bile su sankcije i mi nismo hteli da rizikujemo; prenosili smo isključivo dokumenta – ono što nam je bilo dozvoljeno. U protivnom, ne bismo opstali. Ove godine nisu to problemi, već carina. Za januar spremamo sledeće istraživanje.

Da li je centrala kompanije blagonaklona prema vašim problemima?

Kad su počele sankcije, nije nas ukinula. Naši tadašnji konkurenti TNT zatekli su jednog jutra faks sa porukom da zatvore predstavništvo. Nas su podržali, istina bez finansijskih injekcija, ali su nam omogućili da se održimo. Kad su ukinute sankcije, uspeli smo da ubedimo sistem da nas oslobodi nekih plaćanja centrali, tako da sav novac možemo da investiramo u flotu, opremu i obuku ljudi.

Trenutno nemate konkurenciju u Jugoslaviji...

Nekad je ovde bio "Federal ekspres", UPS, TNT, ali sé svašta izdešavalo, pa su otišli. Međutim, ljudi iz TNT dolaze, UPS isto, "Federal ekspres" se vratio u Evropu... Očekujemo da će se tokom iduće godine svi oni vratiti. Onda će biti zanimljivije, ovako nam je postalo malo dosadno. Šalim se, naravno. Ali, i kad oni dođu, DHL će i dalje biti prvi: zato što smo mi ovde već pet godina i zato što smo uspeli da opstanemo tih pet godina. Pratimo razvoj konkurencije, vodimo računa o svemu. DHL mora da se prilagođava, fleksibilni smo i brzo reagujemo na promenu, bilo klijentove potrebe bilo konkurencije. Razmišljamo o budućnosti da bismo zadovoljili standarde DHL-a, da bismo ostvarili profit, da bi naši osnivači i naši klijenti bili zadovoljni. Ne želimo da zbog suženog pogleda na svet stignemo do kraja puta. Dobar pimer je priča o američkoj železnici. Ona nije na vreme uvidela važnost vazdušnog saobraćaja, krahirala je, i sada traži način da komparira avionu. DHL želi da bude lider.

Pominjete planove za budućnost. Da li se razmišlja i o godinama nakon iduće?

Imamo ideje koje će biti moguće ostvariti u nekom, da tako kažem, srednjoročnom planu. Hteli bismo da Beograd postane sortirni centar za jugoistočnu Evropu, što je moguće zahvaljujući njegovom položaju. U tom slučaju, Beograd bi pokrivao Rumuniju, Bugarsku, Makedoniju i Albaniju. Ali, da bismo to uradili, moramo da rešimo problem carine, da dobijemo prostor na aerodromu za avion i da dovedemo svoj avion. Poslednje dve stavke ostvarićemo već iduće godine, ali se zbog prve ideja o Beogradu kao centru za jugoistočnu Evropu ostavlja za kasnije.

Način rada i mišljenja koji nudi DHL različit je od navika jugoslovenskog tržišta. Pa ipak, vi se niste odlučili da ga reklamom obavestite i upoznate sa svojom koncepcijom.

Poslovni svet je navikao da trči na aerodrom i moli stjuardesu da mu pošalje pismo. Trudimo se da im ukažemo na pravi i bezbedni način ekspres pošte, koji nudi DHL. Imaćemo svoj časopis, mesečnu reviju, probaćemo sa katalozima i sličnim načinima reklame. Za TV reklamu još nismo spremni. Pre nego što počnemo da se reklamiramo onako kako to radi DHL, moramo da obezbedimo sistem kakav DHL nudi svojom reklamom. Uz ovakvu carinu, na primer, napravili bismo korak u pogrešnom pravcu... Zasad nam je dovoljno što Jugosloveni vide reklame DHL-a na satelitskim programima. Švedski DHL postoji 23 godine a nema ni sekund TV reklame – smatraju da nisu spremni. Kasnije ćemo, kad uvidimo da je vreme za to.

Imate 36 godina, treću godinu ste generalni direktor. Pre toga ste bili...

... prvo sam bio kurir DHL-a, zatim sam radio u finansijama, pa u kasting servisu, pa prodaju, pa sam postao distrikt menadžer, pa onda direktor. Jeste, zvuči kao američka priča o uspehu. Ali, to mi je omogućio sistem kompanije. Na početku nas je bilo četvoro-petoro, svi smo radili sve, upoznali se sa svim procesima. Radili smo 24 sata dnevno, kao mašine. I to je dobra stvar, sistem mi je omogućio da se obučim za sve procese u DHL-u. Način upravljanja u beogradskom DHL-u je zapadni način. Generalni direktor ne znači vrh piramide, vrh hijerarhije. Uloga rukovodećeg kadra je da pomogne onima koji su direktno vezani za proizvodnju, da im objasni viziju kompanije, usmeri ih i da sve drži pod kontrolom. Ukratko, neko zna ceo proces, način rada, stav i ciljeve kompanije i – sve to sprovodi i ostvaruje. Vrlo jednostavno, zar ne. ❑

SONJA ĆIRIĆ

Cilj naše globalne misije

DHL će postati priznati globalni lider u hitnoj isporuci dokumenata i paketa. Liderstvo ćemo postići utvrđivanjem standarda besprekorne usluge i održavanjem najnižih cena za odgovarajuću uslugu na tržištima širom sveta. Uspeh misije nalaže: da znamo koje su potrebe naših klijenata i izlazimo im u susret odgovarajućom uslugom, pouzdanošću, proizvodom i cenom; naša je posvećenost potpuna; da obezbeđujemo dugoročan uspeh profitabilnim rastom i reinvestiranjem zarade; da stvaramo okruženje koje nagrađuje dostignuće, polet i timski duh, i svakome ponaosob u DHL nudi vrhunske mogućnosti da se razvija i napreduje; da održavamo vrhunsku globalnu informacionu mrežu za naplatu, praćenje i pronalaženje klijenata, poslovne informacije ili komunikaciju; da koristimo sredstva svesni da smo deo globalnog biznisa; da imamo profesionalnu organizaciju koja je sposobna da održava lokalnu inicijativu i odlučivanje na lokalnom nivou, istovremeno operišući u okvirima centralizovane mreže. Sve naše buduće usluge, tržišta ili proizvodi biće u potpunom skladu s jednodušnom odlukom da predviđamo i spremni dočekujemo nove potrebe naših klijenata.

DHL WORLDWIDE EXPRESS

Politika kvaliteta

DHL International (Belgrade) d.o.o. kroz svoju politiku kvaliteta ističe osnovne principe kontrole poslovanja, a sa ciljem da usluga koju pružamo korisnicima bude najbolja moguća na tržištu.

- Postavićemo ciljeve i meriti rezultate od kojih je najvažniji prepoznavanje promenljivih potreba korisnika naših usluga i razumevanje sa ciljem zadovoljenja istih.

- Uslugom permanentno visokog kvaliteta izaći ćemo u susret svim očekivanjima i zahtevima naših korisnika.

- Fokusom na prevenciju mogućih grešaka, uvek ćemo težiti da naš posao kvalitetno uradimo svaki put kao i prvi put na zadovoljstvo korisnika naših usluga.

- Odgovornost rukovodećeg tima DHL International (Belgrade) d.o.o. je da omogući da svaki zaposleni u kompaniji razume obaveze prema svim spoljnim i unutrašnjim korisnicima naših usluga kao i da bude odgovarajuće obučen i opremljen.

- Svaki zaposleni u kompaniji je odgovoran za kvalitet sopstvenog rada i mora obezbediti najbolju moguću uslugu svim spoljnim i unutrašnjim korisnicima naših usluga.

Obavezujući se na kvalitet svi zaposleni kompanije DHL International (Belgrade) d.o.o. omogućiće korisnicima naših usluga najbolji mogući servis.

Jeste li već znali...

- da je DHL prvi izbor klijenata prilikom slanja pošiljki za Evropu

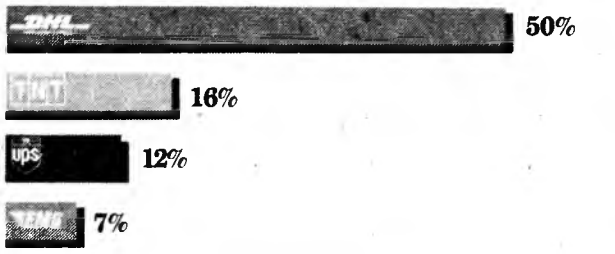

Napomena: % evropskih prevoznika

Izvor: Regional Image Monitor 1996

- da je DHL najbrži prevoznik pošiljki u saobraćaju između evropskih zemalja

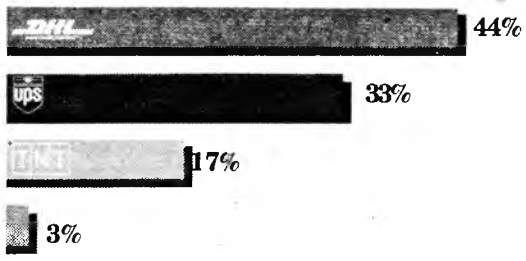

Napomena: % najbrže isporučenih pošiljki

Izvor: International Express Transit Test March 1996

- da se DHL najčešće koristi kao glavni prevoznik

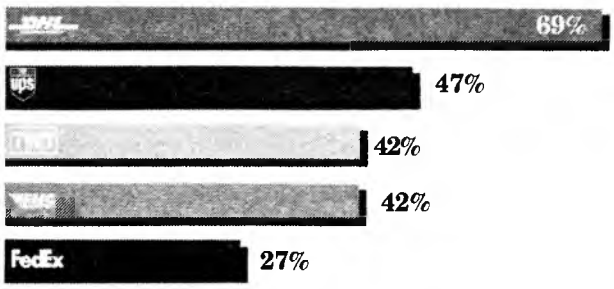

Napomena: % baze klijenata

Izvor: Regional Image Monitor 1996

- da zaposleni u DHL imaju najbolji nastup i da su najuslužniji

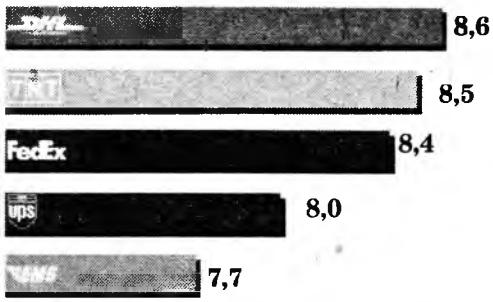

Napomena: ocene klijenata od 1 do 10

Izvor: Regional Image Monitor 1996

- da je DHL najpoznatiji prevoznik na međunarodnom tržištu hitnih pošiljki

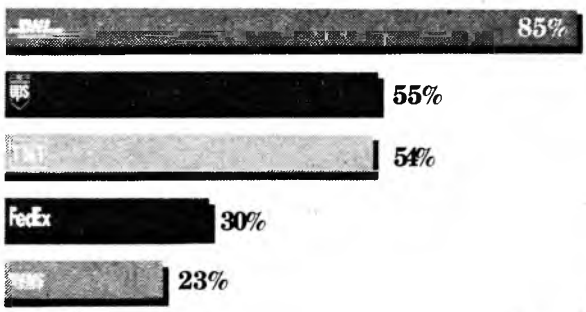

Napomena: % ispitanika

Izvor: Regional Image Monitor 1996

Da li naši klijenti ovo znaju?

Produkcija: BRU RO Research * Napomena: The Regional Image Monitor je razultat oko 5400 intervjua sa korisnicima ekspresnih usluga međunarodnih prevoznika u Evropi i Africi.

Intervju: Predrag Mijatović

Golovi za Andreja

"Prešao sam u Real da bih bio najbolji fudbaler Evrope"

(Specijalno za "Vreme" sa Palma đe Majorke)

Predraga Peđu Mijatovića ne treba predstavljati, o njemu se u Jugoslaviji zna sve, njegovi golovi i asistencije viđaju se svake nedelje, ali ono što ljubitelji fudbala u Jugoslaviji teško mogu da zamisle jeste stepen popularnosti koji je naš reprezentativac dostigao za samo nekoliko meseci u dresu slavnog kluba. Dok uoči susreta Španija - Jugoslavija u Valensiji razgovaramo u prelepom hotelu "Son Vida" ("San života"), koji je bio baza "plavih" tokom petodnevnih priprema na Palma de Majorci, pitam ga da li je i sâm bio svestan šta ga sve čeka u Realu i kakva je to promena u njegovom životu.

MIJATOVIĆ: Vidiš, ovo što sam doživeo prošle subote u derbiju Real Madrid - Barselona, sve što se događalo pre i posle te utakmice, bilo je dovoljno da se u potpunosti opravda moja odluka da napustim Valensiju i pređem u Real. Postoji još mnogo razloga zbog kojih sam odlučio da odem iako mi je u Valensiji bilo sjajno.

"VREME": Na primer?

Svaka čast Valensiji, ali nije isto biti igrač Valensije i igrač Real Madrida. Znao sam to i ranije, ali samo teorijski. Sada u praksi svakodnevno doživljavam tu razliku i svakodnevno sagledavam veličinu kluba u koji sam došao. Kada smo svi mi kao klinci počinjali da igramo fudbal, šta nam je bio san? Koji nam je klub bio identifikacija za prestiž, moć, slavu...? Nema igrača koji ne bi poželeo da igra u Realu. Klub ima fantastičnu istoriju, njegov dres nosili su najveći igrači sveta i sada ja tu, na tom stadionu, u tom dresu... Šta drugo da kažem osim da sam prezadovoljan.

Kada govorimo o legendama Reala, kako si se osećao kada si u subotu uveče preko radio-talasa ćaskao sa jednim Alfredom di Stefanom čije će ime, zbog njegovih igara i golova u Realu, možda poneti i jedna ulica u okolini stadiona?

Fantastično. Bio sam ponosan na sebe. Za mene je to veoma značajno: kada takva legenda čestita i poželi sve najbolje mom sinu, moraš biti uzbuđen i zahvalan.

Kod nas je pomalo neuobičajeno da se o privatnim, delikatnim problemima kao što je, recimo, bolest deteta javno priča. Ovde je sasvim drugačije, cela Španija je sa tobom preživljavala tvoju ličnu dramu sa hitnom operacijom malog Andreje nekoliko dana uoči derbija sa Barselonom. Kako si sve to primio?

To su neke stvari koje ne mogu da se sakriju, pogotovo ne ovde u Španiji, ali istovremeno i stvari koje i ne treba sakrivati. Čemu? To je moja sudbina, to je moj život... To što se dogodilo meni dešava se velikom broju ljudi, ali oni nisu javne ličnosti. Sigurno ima mnogo ljudi i sa većim problemima nego što je moj, ali se za njih ne zna. Sa poznatim, popularnim ličnostima je drugačije. U Španiji je na prvom mestu familija i bilo kakav problem sa detetom izaziva puno emocija...

Čini se da si stekao još više simpatija zbog najviše mere profesionalnosti ispoljene i u tim teškim trenucima, kao da je cela Španija želela zajedno sa tobom da daš gol Barsi i posvetiš ga malom Andreji?

Pa jeste, tih dana sam osetio koliko me ljudi vole, poštuju, koliko žele da moje dete bude dobro... Ja živim sa tim problemom, ali naučio sam da se fenomenalno koncentrišem na posao koji radim, a drugovi iz ekipe su mi zaista pomogli na fantastičan način.

I Davor Šuker je svoj gol posvetio Andreji?

Davor je nešto posebno. Znamo se 11 godina, počeli smo zajedno pre 11 godina,

brzo se sreli u omladinskoj reprezentaciji Jugoslavije 1987. i u Čileu postali juniorski prvaci sveta... Putevi su nam se kasnije razišli, ali prijateljstvo je ostalo. Danas smo zajedno, u istom klubu, srećni što je naš lični odnos izdržao sve probe ružnih vremena koje je doživela naša nekadašnja zajednička zemlja. Davor je savršen momak.

Niste "loši" ni kao tandem na terenu...

Svi znaju Davorove kvalitete. Sa njim je lako igrati jer sve zna. Srećan sam što igram sa njim u tandemu i što smo, po opštoj oceni, najubojitiji duo u ligi.

Kada je Hrvatska u martu 1994. igrala u Valensiji prijateljski meč sa Španijom i pobedila sa 2:0, otišao si i obišao hrvatski tabor. Kako su te primili?

Izvanredno, nisu krili zadovoljstvo što sam došao. Dobro, sa Šukerom, Prosinečkim, Jarnijem... moj odnos je i pre tog susreta bio normalan, super-korektan. Međutim, nekolicinu igrača nisam poznavao, malo sam strahovao od njihove reakcije, ali sve je bilo super korektno.

Da li će Šuker "uzvratiti posetu" u Valensiji?

Šuker će biti specijalni komentator na radiju "Kope", ali ne znam da li u Madridu ili Valensiji.

A za koga će navijati?

A šta ti misliš? Pa za koga može da navija... Znaš ti Davora. Istina, moraće malo da "folira" kao ja kada sam na istom radiju bio gost za vreme meča Španija - Slovačka. Kad su Španci davali golove, ja sam im kao nešto čestitao, a u stvari najsrećniji sam bio kad su Slovaci izjednačili na 1:1... Tako će i on. A da ćemo proslaviti ako uspemo, u to ne sumnjaj.

"Raulu sam poželeo da postigne dva gola, ali da mi pobedimo sa 3:2"

A šta je uspeh i kako do njega stići?

Za nas je uspeh i nerešeno, oni su domaćini i u obavezi da pobede. Međutim, mi ćemo u meč ući da ih pobedimo i ja mislim da zaista to i možemo. Osećam, znam da nas se plaše.

Za početak - pobeda

Prvu utakmicu u novoj sezoni malog fudbala ekipa "Vremena" odigrala je na tradicionalnom Novogodišnjem turniru u Inđiji. Pred više od hiljadu gledalaca, savladana je ekipa "Grbavica" iz Indije sa 2:1 (1:1), golovima Šijačkog i Veinovića.

Turnir, na kome učestvuje stotinak ekipa, razvrstanih u tri kategorije (pioniri, seniori i veterani),organizuje Savez fudbalskih radnika opštine Indija.

Kakav je bio rastanak sa tvojim klupskim drugovima koji će biti na drugoj strani, u reprezentaciji Španije?

Zavitlavali smo se čitave nedelje. Alkorta mi je u šali poručivao da on nije od onih koje ja "lako izvaćarim", a ja sam mu uzvratio da ja nisam od onih koje on "lako stavlja u džep". Raulu sam poželeo da postigne dva gola, ali da mi dobijemo sa 3:2...

Šta za tebe i tvoju generaciju znači odlazak u Francusku?

Mnogo, da ne kažem sve kada je u pitanju reprezentacija. To je naša poslednja šansa. Ukradene su nam četiri godine, izgubili smo dva velika takmičenja i ako ne odemo u Francusku, za nas više neće biti nove prilike. Zato se više ne postavlja pi-

SVETSKI BESTSELER U IZDANJU RADIJA B92

RAT I MIR

Lora Silber i Alen Litl

SMRT JUGOSLAVIJE

Najuzbudljivija i najdokumentovanija priča o tragičnom raspadu Jugoslavije. Knjiga prema kojoj je napravljena istoimena BBC serija. Ovo je jedino kompletno izdanje na prostorima bivše Jugoslavije, sa posebnim poglavljem o toku i posledicama Dejtonskog sporazuma.

Edicija RAT I MIR

1. Lora Silber i Alen Litl: SMRT JUGOSLAVIJE 64
2. **Adam Mihnjik:** MISLITI SAVREMENU DEMOKRATIJU 40
3. **Momčilo Petrović:** PITAO SAM ALBANCE ŠTA ŽELE 52
4. **Dejvid Oven:** BALKANSKA ODISEJA 64
5. **Hari Vejnans:** U ŽRVNJU 36
6. **Dragan Lakićević:** O HAOSU BEZUMLJU 32
7. **Bogdan Denić:** ETNIČKI NACIONALIZAM 40
8. **Slobodan Blagojević:** ...TRI ČISTE PAMETI 32

navedene cene su sa popustom od 20%

Naručujem knjige pod rednim brojem:
Ime i prezime:
Adresa:
tel:

Ispunjen kupon zajedno sa dokazom o uplati u korist Radija B92, ž.r. 40806-603-1-29226, poslati na adresu:

Radio B92-marketing,
Makedonska 34/III, Beograd
tel: 322 80 51, 322 26 99
fax: 324 80 75

tanje možemo li, hoćemo li uspeti da se kvalifikujemo. Jednostavno moramo. I hoćemo. Imamo kvalitet, imamo atmosferu, imamo sve što nam treba da uverimo svet u naš talenat i vrednost. Kad kažem da imamo kvalitet i ambijent, mislim na našu sposobnost da se jednako koncentrišemo za meč sa Farskim Ostrvima i Češkom, da maksimalno profesionalno ispunjavamo obaveze.

Šta na ličnom sportskom planu očekuješ u dresu Reala narednih godina?

Vidiš, u Valensiji mi je bilo sjajno. Popularan, golovi itd., ali bez titule. To je razlika. Došao sam u Real da osvojim sve što se osvojiti može. Ove godine je cilj titula da bismo igrali dogodine Ligu šampiona, potom će doći drugi ciljevi. Dalje, igranje u Realu otvara fantastične perspektive.

Pomišljaš li na "Zlatnu loptu" koju "Frans fudbal" dodeljuje najboljem igraču Evrope? Ove godine si među 50 kandidata?

Iskreno rečeno pomišljam. To mi je naredni cilj na individualnom planu. Uvek sam bio ambiciozan, uvek imao ciljeve u životu i uvek verovao u sebe. Kada sam iz Budućnosti prelazio u Partizan, moj transfer je za ondašnje jugoslovenske prilike bio fantastičan, ali sam izdržao sve presije. Slično je bilo i kada sam otišao u Valensiju koja je bila moje prvo inostrano iskustvo. Slično je i sada u Realu, s tim što je ovde fokus javnosti multiplikovan do razmera koje su čak i mene iznenadile. Zbog svega toga mislim da je moja ambicija realna. Jedan od razloga zbog kojih sam došao u Real Madrid je i taj.

Pratiš li politiku? Znaš li šta se dešava u Beogradu, u Jugoslaviji?

Naravno da znam... Međutim, ne volim politiku i ne volim o tome da govorim. Nisam ni u prošlosti, ne bih ni sada.

Znaš li da je Vlade Divac preko interneta poslao poruku podrške studentima?

Znam, kako da ne, sve zavisi od čoveka. On je procenio da treba da uradi upravo to što je uradio. Možda ja danas mislim drugačije nego što ću misliti sutra. Trenutno sam zaista preokupiran drugim stvarima.

Kako izdržavate popularnost?

Sve teže. Ne krijem da godi, ali i zamara. Kada bih udovoljio svakom novinaru ili svakom zahtevu za autogramom, ostajao bih satima posle treninga na stadionu. Trudim se koliko mogu, ali imam i ja prava na privatni život. Zato smo Davor i ja razgovore s novinarima sveli na dva dana u nedelji - utorak i petak. Od Nove godine će svi igrači Reala sprovesti novi režim prema novinarima, naročito iz revija i takozvane šarene štampe... Nema drugo, naša intima mora bar malo da se brani i sačuva. Nije problem izjava posle meča ili nekoliko najava, ali vi ne možete shvatiti koliko nas dave zahtevima za "ekskluzivnim" intervjuima.

"Sa Šukerom je lako igrati jer sve zna. Srećan sam što igram sa njim u tandemu i što smo, po opštoj oceni, najubojitiji duo u ligi"

S kim se družite u Madridu?

Pošteno rečeno, dosad nisam imao mnogo vremena da se viđam češće sa Bodirogom, Pantićem, Obradovićem... Ono malo slobodnog vremena koristim da se odmorim, da budem sa porodicom, sa sinovima Lukom i Andrejom.

Ide li Luka na fudbal?

Ovde još ne, u Valensiji je išao. Voli loptu, tu nema dileme. Jednom se u Valensiji uplašio gužve i galame. Biće vremena... ■

VLADIMIR STANKOVIĆ

Comdex/Jesen '96

Sindrom Poslednjeg Dana

Događaj najavljen kao "tehnološki Woodstock" ovoga puta okupio je oko 300.000 posetilaca

Mogi tvrde da Comdex ne bi mogao da sSe održava ni u jednom drugom gradu u Severnoj Americi, ali i Las Vegas, naviknut na ovakve skupove, jedva izdržava. Novinari ne propuštaju da u svojim izveštajima pomenu kilometarske redove za sve - od registracije, do taksija, telefona i ručka; reč je, međutim, o normalnoj pratećoj pojavi globalnog fenomena zvanog Comdex, od koje samo neiskusni padaju u nesvest.

Na Comdexu se ove godine proslavljao mikroprocesorov 25. rođendan. Posetiocima je, umesto torte, servirana retrospektiva najvažnijih događaja i prelomnih tačaka u razvoju kompjuterske industrije u poslednjih četvrt veka. U aprilu 1969, japanska kompanija Busicom angažovala je Intel da konstruiše set čipova za seriju programabilnih kalkulatora. Radeći na ovom projektu, Intelovi stručnjaci došli su na ideju o procesoru opšte namene, čija upotreba ne bi bila ograničena samo na kalkulatore. Dve godine kasnije, u novembru 1971, na tržištu se pojavio Intelov 4004 mikrokompjuterski set (termin "mikroprocesor" skovan je nešto kasnije).

MUZEJ KOMPJUTERA: U slavu prvog miskroprocesora, jesenjem Comdexu pridodat je Muzej kompjutera u obliku gigantskog šatora. Jedan od najšarmantnijih eksponata u ovom muzeju za jednokratnu upotrebu bila je rekonstrukcija hakerske garaže iz sedamdesetih. Pored postera Micka Jaggera, Beatlesa i drugih simbola vremena u kojem su Mohamed Ali i rat u Vijetnamu punili naslovne stranice svetske štampe, "garaža" je bila napunjena računarskim antikvitetima: Altair 8800 i Apple, koji su zauzimali počasna mesta.

Čast da zvanično otvori sajam pripala je Endiju Grouvu, direktoru i suvlasniku Intela. Grouv, koji se na čelu kompanije nalazio i pre 25 godina, nedavno je objavio knjigu o kompjuterskom biznisu pod naslovom "Samo paranoidni preživljavaju". On je održao pozdravni govor, u kojem je prisutne, sasvim u skladu sa svojoj paranojom, upozorio da predstoji skori rat između PC-ja i TV-a, što će korisnici najverovatnije doživeti kao konvergenciju ove dve industrije. Grouv je, takođe, obećao 10GHz čip u bliskoj budućnosti, pod uslovom da se "materijalizuje kritična masa korisnika".

Microsoft je učinio mnogo da odgovori na mnogobrojne sitne napade koje je doživeo u poslednjih šest meseci od rastućeg bloka konkurencije. Pre svega, Bil Gejts je održao nezaboravnu prezentaciju kojoj je prisustvovalo 7000 zgužvanih posetilaca, a bar još nekoliko stotina ostalo je napolju, u pustoj nadi da će se i oni nekako "zipovati". Za nešto više od sata, koliko je sve trajalo, prisutnima je upućeno nekoliko poruka, koje bi se mogle svesti na sledeće: PC industrija će biti mnogo naprednija i bolja pod Microsoftovim vodstvom; network kompjuteri (NC) nikad neće zaživeti; Bill Gates je zanimljiva, zabavna i topla osoba.

VELIKI, VEĆI, MICROSOFT: Na ubedljivo najvećem štandu, strateški smeštenom na ulazu u glavnu halu, Microsoft je prikazao Office 97, koji je sav u znaku Internet integracije i unakrsne funkcionalnosti među pojedinačnim aplikacijama. Ovom proizvodu je na kraju pripala i nagrada The Best of Show, koju dodeljuje magazin "Byte" u saradnji sa organizatorom Comdexa.

Najveću novost kod Microsofta ipak predstavlja Windows CE, novi operativni sistem, spolja veoma nalik Windowsu 95, ali znatno drugačiji u svojoj unutrašnjoj strukturi. Windows CE namenjen je potpuno novoj klasi proizvoda, poznatih pod nazivom "ručni" (handheld) PC. Predstavljanje Windowsa CE izvedeno je u saradnji sa čitavom grupom proizvođača "ručnih" kompjutera: Casio, Compaq, HP, Hitachi, LG Electronics, NEC i Philips predstavili su svoje modele HPC-a, koji bi trebalo da se pojave na tržištu u SAD već početkom 1997, a u ostatku sveta krajem iste godine.

Gejtsov govor ostaće zapamćen i po tome što on nijednom rečju nije pomenuo network kompjutere, iako su mnoge kompanije još pre godinu dana najavile rad na razvoju ovih mašina, od kojih su neke viđene i na Comdexu, kao na primer Sun JavaStation. Po svemu sudeći, Microsoftu je veoma stalo da iskoristi famu koja je oko network kompjutera generisana i da proturi svoju podvrstu sličnog proizvoda, koji ima samo jednu ključnu razliku - standard je potpuno vlasništvo Microsofta. Interesantno je da je Corel pokušao da premosti ovu ključnu razliku. Tako je njihov prvi najavljeni network kompjuter, u stvari, istovremeno i HPC.

Ukratko, PC se i dalje smanjuje, uprkos ograničavajućim faktorima u vidu monitora, tastature i flopi drajva. To je očigledno i na modelima nove generacije mobilnih kompjutera, koji na veoma originalne načine rešavaju neke od ovih problema. RockWell Trekker, zasnovan na 120MHz Pentiumu, jedan je od najzanimljivijih proizvoda te vrste: CPU se zatakne za pojas, monitor je zamenjen uređajem koji podseća na slušalice i takođe se nosi na glavi; prepoznavanje govora odrađuje posao tastature, a najnoviji modeli disk drajvova jedva da su nešto veći od disketa.

INTERNET: Kao što se moglo očekivati, Comdex 96 protekao je u znaku Interneta. Razvoj čitavog spektra novih aplikacija, programskih jezika pa čak i operativnih sistema iniciran je Mrežom, pa nije neobično što se broj kompanija koje su na Comdexu ponudile Internet proizvode udvostručio u odnosu na prošlu godinu. Softverska ponuda na tu temu obuhvatala je, između ostalog, početničke i profesionalne pakete koji omogućavaju bezbolno bavljenje Web izdavaštvom, pakete koji objedinjuju sve forme elektronske komunikacije, proizvode za lakše skidanje softvera sa Interneta/intraneta, njegovu dekompresiju i instalaciju, itd. Kompanija ImageFX, na primer, predstavila je svoj PlanetFX koji koristi ActiveX tehnologiju, da omogući korisnicima upotrebu više od 100 različitih multimedija efekata prilikom kreiranja Web stranica.

Jedan od manje očiglednih ali sve prisutnijih trendova jeste šira ponuda softvera za monitorisanje, ograničavanje i kontrolu pristupa Internetu, kako na poslovnom, tako i na porodičnom planu. Jedan od

takvih programa Little Brother generiše izveštaje, blokira neproduktivne aktivnosti i alarmira supervizora u slučaju nedozvoljenih aktivnosti na mreži.

"Digitalni novac" takođe je uzeo maha; kreditne kartice nisu više jedini način kupovine preko Interneta. Intellect Electronics predstavio je Micro-Bank Personal Terminal, uređaj koji može da čuva podatke o bankovnom računu i deluje kao neka vrsta elektronske čekovne knjižice preko modemske ili telefonske veze.

Endrju Grouv, Intel Co: Paranoidni preživljavaju

Očigledno je da se proizvođači trude da prevaziđu teorijske granice brzine slanja podataka običnom telefonskom žicom. Tako su i Rockwell Semiconductor Systems i US Robotics predstavili svoje tehnologije za modeme od 56kbps. Pošto su ti proizvodi tek u razvoju, na sajmu je predstavljena generacija modema koja predstavlja srednju brzinsku zonu na putu do fantastičnih 56kbps. Lucent, Rockwell i US Robotics predstavili su svoje najnovije 33.6 modeme.

I TAKO DALJE: Comdex je bio centar događanja vezanih za novu DVD tehnologiju. Toshiba je predstavila svoj DVD ROM drive, a specijalno za tu priliku na Comdexu se pojavio i šef ove kompanije Taizo Mishumora. On procenjuje da je tržište spremno da primi 120 miliona drajvova do 2000. godine, od čega će 80 odsto biti namenjeno tržištu personalnih kompjutera, a ostatak podeljen između audio i video plejera. On je napomenuo da će se čak 67 DVD naslova (filmova, igara i muzike) pojaviti do kraja godine u Japanu, podsećajući da je situacija bila mnogo lošija u trenutku kada su se pojavili prvi CD ROM drajvovi: u prva četiri meseca postojala su samo dva naslova.

Softver za korišćenje telefona preko Interneta sve je bolji, što je ubedljivo pokazala firma Third Planet Publishing. Prilikom promocije paketa DigiPhone Deluxe omogućili su svim posetiocima da sa njihovog štanda "telefoniraju" bilo kome u svetu. Naravno, bilo je neophodno da i osoba koju zovete ima neki telefonski softver na drugom kraju Interneta...

Žurke su tradicionalno sastavni deo Comdexa. Jedna od najvećih organizuje se svake godine pod pokroviteljstvom Micrografxa, u dobrotvorne svrhe. Micrografx Chilli Cook-Off zapravo je zabava u pravom TexMex stilu: takmičenje u kuvanju čilija i trke armadila su obavezni elementi. U takmičenju učestvuju šefovi najvećih kompjuterskih firmi, a posetioci su tu da probaju što više vrsta čilija i da glasaju za najbolji. Ove godine sadržaj je obogaćen koncertom grupe Village People, čija je didaktična pesmica *Y.M.C.A.* mnogo poznatija u Muppett Show verziji, u kojoj se prasci obučeni u kožne jakne natpevavaju sa kokoškama. U fazi zagrevanja svirali su BTO - lokalna verzija YU grupe - nekim čitaocima "Vremena" možda poznatija kao Bachman Turner Overdrive. Tektronixov čili bio je ubedljivo najbolji, mada je kuvar bio marketinški stručnjak Rob Stewart, isti onaj čovek koji je pre nekoliko meseci na prezentaciji novih Tektronixovih printera pojeo blok čvrstog mastila da bi dokazao njegovu neškodljivost po čovekovu okolinu. Očigledno mu se dijeta u poslednje vreme značajno popravila.

Kome se ni to nije svidelo, mogao je da odšeta do nekog od obližnjih hotela; tu su gostovale i takve muzičke legende kome su Tom Jones, Paul Anka i Neil Diamond, što dosta govori o kalendarskom (i mentalnom) uzrastu turista koji dolaze u Las Vegas.

Niko nikad nije video sve od Comdexa, pa "sindrom poslednjeg dana" podrazumeva paniku koja čoveka uhvati kad shvati da nije video ni pola od onoga što je nameravao, a kamoli još 27 zanimljivih proizvoda za koje mu je neko rekao... I pored toga, Comdex ostaje mesto gde je moguće sagledati sve trendove koji će oblikovati kompjutersku industriju u narednih godinu dana. ■

JELENA RUPNIK

PRETPLATITE SE ODMAH!

naša borba

7 DANA BESPLATNO!

POGLED IZ PRAVOG UGLA

Kupone šaljite na adresu: ***FININVEST d.o.o.***
Bulevar oslobođenja 92/V, 21000 Novi Sad ***Fax: 021/27-073***

☐ ***Da,*** želim da se bolje upoznam sa listom NAŠA BORBA.
Moj besplatan primerak dostavljajte mi narednih 7 dana, bez obaveze da se kasnije pretplatim.

☐ ***Da,*** želim odmah da se pretplatim na NAŠU BORBU:
12 meseci po ceni od 730,00 din.
6 meseci po ceni od 390,00 din.
3 meseca po ceni od 200,00 din.

Iznos pretplate uplatiću odmah po prijemu Vaše fakture na žiro račun FININVEST d.o.o. - Novi Sad, kod NBJ ZOP Novi Sad: 45700-601-5-47163

Naziv firme: _____

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mesto: ☐☐☐☐☐ _____

Telefon: ( ) _____ Fax: ( ) _____

Potpis: _____

BESPLATNA PRETPLATA – 7 DANA – VAŽI SAMO ZA PRAVNA LICA

Ko je sledeći?

"Srbija na simsu", "Vreme" br. 319

Kao član jedne od opozicionih stranaka i aktivni učesnik na mitinzima koalicije "Zajedno", veoma sam iznenađena da se sa mesta sa koga su se obraćali lideri koalicije i gospodin Dobrica Ćosić narodu obratila i Mirjana Bobić-Mojsilović. Pre samo nekoliko meseci na Art kanalu, kao gost u emisiji Dragana Babića, gđa Bobić-Mojsilović je izjavljivala kako se u Jugoslaviji živi isto kao u Americi.

Molim vašu cenjenu redakciju da sazna da li će nam se idući put obratiti možda Biljana Vilimon ili, pak, Dragana Mirković.

Marina Petrović, Beograd

Sažaljenje i bes

"Protiv Mašine", "Vreme" br. 320

Otvoreno pismo protesta — SPS-u, JUL-u, Ministarstvu informacije Srbije u listu "Politika":

Vi, izgleda, niste razumeli da je osećaj slobode ono što nas pokreće da se borimo za pravdu i istinu, a osećaj je jedna duhovna stvar koja se ne može pendrekom krojiti. Možda ste zaboravili značenje reči duh, a može biti da to nikada niste ni znali. Moje sažaljenje nad vama, prevladava danas moj bes spram vaše perverzne obesti. Demonstracije zarad poštovanja rezultata izbora i zaštite Ustava Srbije, po kojem je, da vas podsetim, Srbija građanska demokratija, za vas su profašističko divljanje. Pa mislite li, možda, da izluđeni vašom politikom građani Srbije više ne veruju svojim očima, već samo vama, vašoj televiziji i vašim novinama. Generacije mladih ste proterali iz zemlje, onih koji su vodili istu bitku godine 1991. i 1992, ali današnja generacija nema više kuda da ode. Vaša politika im je zatvorila vrata sveta u kojem bi mogli naći utočište, osudili ste sami sebe na zajednički život u jednoj državi, manjoj nego što je ona u kojoj ste došli na vlast, ali zato preplavljena izbeglicama koje ste vi uzeli u zaštitu pre nekoliko godina. Prvo ste učinili sve da jedna trećina građana Srbije zamrzi našu zajedničku domovinu, da bi zatim učinili sve da vas prezre i onaj deo građana Srbije od kojih ste valjda očekivali večnu zahvalnost. Rezultate vaše vladavine neću dalje da nabrajam, želim vas jedino pozvati da se otreznite i shvatite da država Srbija nije vaše privatno vlasništvo.

Prestanite sa lažima, krađom, silom i ucenama.

Nenad Vukosavljević, Hamburg

Citat i podmetačine

"Ljudi i vreme", "Vreme" br. 320

U broju 320 nedeljnika "Vreme", od 7. decembra 1996. godine, objavljen je tekst koji se odnosi na mene, a koji je preuzet iz magazina "Intervju" (str. 47).

S tim u vezi, poštovani gosp. urednиче, molim vas da u smislu Zakona o javnom informisanju (čl. 31) objavite sledeću ispravku:

To što je objavljeno u "Vremenu" naravno nije tačno! Istovremeno, molim "Vreme" da nas obavesti o autoru i inspiratoru ove podmetačine na podmetačinu.

Robespjer je izgubio poverenje Konventa (i ne samo to), kada je uzviknuo: "Zavera protiv Republike", ali nije mogao da navede nijednog zaverenika.

U prilogu vam dostavljam i pismo glavnom i odgovornom uredniku magazina "Intervju" sa mojim demantima. Kopija pisma dostavljena je i autorki intervjua i GSS-u.

Prof. dr Stevan Lilić

* * *

Poštovani Gospodine Petroviću,

U broju 396 "Intervju" magazina, od 29. novembra 1996. godine, objavljen je intervju sa mnom koji je uradila i potpisala gosp. Snežana Rakočević (str. 12-17), a koji su redakcijski priredili i tehnički opremili vaši urednici i saradnici.

U ovom tekstu, osim niza manjih nepreciznosti, potkrale su se i sledeće tri grube greške:

Ad. 1: Nije tačno da sam potpredsednik Građanskog saveza Srbije, kao što je izričito navedeno na strani 12;

Ad. 2: Tokom intervjua nisu spomenute reči "odnosno onom njenom delu koji poziva na linč, bacanje bombi, 'razapinjanje konjima o repove', koji poziva na oružje..." (strana 13);

Ad. 3: U intervjuu nisam rekao, niti na bilo koji neposredan ili posredan način dao nagoveštaj sledećoj tvrdnji: "...naročito od kada su u centralne gradske opštine ušli opozicionari" (strana 14).

Uvažavajući vašu funkciju glavnog i odgovornog urednika, poštovani Gospodine Petroviću i znajući da ćete moju ispravku u celosti objaviti u narednom broju vašeg lista, slobodan sam da vas samo podsetim na Ustav Srbije (čl. 46, st. 5), a posebno i na odredbe Zakona o javnom informisanju — da je glavni i odgovorni urednik dužan da objavi ispravku bez izmena i dopuna i to na istoj strani, u prvom narednom broju, kao i da nije dozvoljeno da se istovremeno objavljuje komentar ispravke (čl. 31).

Prof. dr Stevan Lilić

* * *

Na str. 47 "Vremena" br. 320 pominje se g. Stevan Lilić kao potpredsednik Građanskog saveza Srbije. On već dugo nije član Građanskog saveza, a još manje njegov potpredsednik.

Molim vas da se zbog ove greške izvinite profesoru Liliću, a naročito članovima Građanskog saveza.

Desanka Kokić, članica GSS, Beograd

Iz prošlog broja "Vremena"

Stevan Lilić,

potpredsednik Građanskog saveza Srbije i generalni sekretar Udruženja pravnika Jugoslavije, u listu "Intervju" govori o odnosu vlasti i opozicije u gradovima gde je vlast prešla u ruke opozicije: "Da bi u ovakvim uslovima podele vlasti društvo uopšte funkcionisalo, mora da se uspostavi korektna politička — i svaka druga — komunikacija političkih rivala. Ako to ne bude moguće, onda će neko nekoga morati da ruši, u bukvalnom smislu te reči".

Objašnjenje

Pošto uvaženi profesor Lilić moli ("molim 'Vreme' da nas obavesti") da ih obavestimo o autoru i inspiratoru podmetačine na podmetačinu, Uredništvo je osetilo potrebu da neke stvari pojasni. Prvo: objašnjenje upućujemo gospodinu Liliću, pošto nam nije jasno na koga je mislio kad je napisao NAS. Drugo: ne mislimo da je prenošenje (tada još nedemantovanih) izjava iz drugih novina podmetačina. Treće: deo izjave koji smo preneli gospodin Lilić nije ni kasnije demantovao, osim dela da je potpredsednik GSS-a, kako ga je "Intervju" titulisao.

Uredništvo

Knjiga o Tesli

"Neki novi rođaci", "Vreme" br. 305

U časopisu "Vreme", u broju od 24. avgusta 1996. godine (str. 46, 47), objavljen je članak vašeg novinara Sonje Ćirić sa naslovom "Neki novi rođaci". Gospođa Sonja Ćirić je precizno i korektno iznela svu problematiku u vezi sa prevodom knjige "Nikola Tesla — prepiska sa rodbinom", čiji smo autori, na engleski jezik, kao

i sa kršenjem autorskih prava. Izdavač engleskog prevoda je Teslino memorijalno društvo (Tesla Memorial Society) iz grada Lakavane (Lackawanna) u državi Njujork u Sjedinjenim Američkim Državama. Prevodilac knjige je Nikolas Kosanović (Nicholas Kosanovich), sekretar Društva.

Zahvaljujemo vam što ste našli razumevanje da ovom problemu posvetite prostor u vašem cenjenom listu. Ovoga puta želimo da vas obavestimo da je pomenuti članak naišao na veliko interesovanje čitalaca u Americi, onih čitalaca koji proučavaju život i stvaralaštvo Nikole Tesle.

Članak je, kako saznajemo, ili prenet u delovima u pojedinim američkim novinama koje izlaze na srpskom jeziku ili je bio povod za članke drugih autora. Nažalost, ne posedujemo primerke ovih novina, jer smo o njima, posebno ovih dana, obavešteni telefonom od naših prijatelja koji žive u Americi.

Takođe, oktobra meseca o.g. u Muzeju Nikole Tesle, gde radimo, boravio je Ljuba Vujović, član Teslinog memorijalnog društva, koji živi u Njujorku. Od gospodina Vujovića smo saznale da nakon objavljivanja članaka u kojima se govori o ovoj sramoti, u kojoj je učestvovalo Društvo kome i sam pripada, prevodilac knjige i ostali članovi Društva koji su u ovome učestvovali ne mogu dalje da se ponašaju bezobzirno.

Još jednom se zahvaljujemo uredništvu vašeg lista i gospođi Sonji Ćirić, na doprinosu da istina o problemu prevođenja knjige "Nikola Tesla — prepiska sa rodbinom" na engleski jezik i kršenju autorskih prava stigne do čitalaca.

Koristimo ovu priliku da vam poželimo srećne Božićne praznike i svako dobro u Novoj 1997. godini.

Dubravka Smiljanić, Beograd
Zorica Civrić, Beograd

Do pobede

"Lik i delo", "Vreme" br. 320

Izritiran sam i nadasve zapanjen rečima Dragana Tomića, po funkciji predsednik Skupštine Srbije, koji je učesnike protesta nazvao fašisoidnim elementima.

Ovo što vladajuća klasa kod nas naziva Socijalizmom zapravo je najogoljeniji Komunjaro-fašizam, kome se što pre mora doći glave. I zato, deco, studenti i svi ostali učesnici protesta, budite uporni i uz, nadam se, pomoć progresivnih snaga Evrope i sveta (jer se, nažalost, bez njih ova neman urazumiti i savladati ne može) za dobrobit progresa, mira i demokratije izdržite do konačne pobede.

Sava Milovanov, Bečej

Božić, Nova godina, Božić, Nova godi

Pretplatite se da biste uštedeli!

Mi težimo da vas informišemo onako kako svog čitaoca informišu njujorški (*Time, Vreme*), hamburški Cajt (*die Zeit, Vreme*), moskovsko *Novoje vremja*... O našoj reputaciji govori i podatak da smo prošle godine bili citirani u oko 400 svetskih listova. Ime našeg lista je dobro prihvaćeno u svetskoj novinarskoj, političkoj i privrednoj eliti. Cilj nam je da održimo i unapredimo profesionalni standard i da vam pružimo informacije koje će vam pomoći da se orijentišete, da se upoznate sa uzrocima zbivanja i da se, usput, i zabavite.

Svesni smo da je u današnje vreme štampa skupa i zato ćemo od ovog broja nuditi čitaocima da se pridruže klubu naših pretplatnika s popustom od 20 %

Šta je potrebno da uradite? Da ispunite opšte uslove pretplate koji se nalaze na dnu ove strane i da popunite ovaj kupon i pošaljete nam ga faksom ili poštom na adresu **"Vreme", Mišarska 12, Beograd ili "Vreme International", Neudeggergasse 1-3/22, 1080 Wien, Austria**.

BOŽIĆNO NOVOGODIŠNJI POPUST VAŽI DO 15. 1. 1997.

Pretplaćujem se na

❑ pola godine (26 brojeva)

❑ godinu dana (52 broja)

Ime i prezime (molimo da popunite štampanim slovima)

Adresa telefon

Grad država

20%

PRETPLATA SA POPUSTOM DO 15. 1. 1997.

	Beograd (kurirom)	Jugoslavija (pošta)	Evropske zemlje (površinska pošta)	Vanevropske zemlje (avionska pošta)
6 meseci	160 din	152 din	84 DEM	148 DEM
12 meseci	320 din	304 din	168 DEM	296 DEM

Uplata pretplate u dinarima, za Jugoslaviju, u korist **N.P. "Vreme" - Beograd**, žiro račun: **40804-603-7-31530**. Potvrdu o uplati poslati na adresu **N.P. "VREME", Mišarska 12-14, p.fah 257, 11000 Beograd**. Uplata u zemlji za inostranstvo, po odobrenju NBJ, naplaćuje se u redakciji u efektivnom stranom novcu. Pretplatu u inostranstvu izvršiti na račun broj: **611 378 704 Bank-Austria Wien, BLZ 20151**. Cena pretplate za inostranstvo u drugim valutama preračunava se po dnevnom kursu. Pretplata za evropske zemlje avionom jednaka je pretplati za vanevropske zemlje. Popust važi od 15. 12. 1996. do 15. 1. 1997. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate. **Informacije u vezi sa pretplatom radnim danom od 10-16h: Beograd 334-774 / Beč 43 1 408 96 52.**

Murija

Svaka država koja drži do sebe, i koja je veća od Vatikana i Monaka (a sve države su veće od Vatikana i Monaka) ima organizovane "postrojbe" od države, tj. poreskih obveznika plaćenih čuvara reda (policija), ili, pak, jedinice regrutovane iz nepresušnog majdana "naoružanog naroda"

vazda spremnog za obračun s kontrarevolucionarnim pojavama (milicija). Englezi imaju čuvene bobije, pozornike koji se ponašaju neuporedivo uglađenije od prosečnog ovdašnjeg akademika (sećate li se onog Isakovićevog: "nemo' da bučeš!"?), Francuzi čuvaju tradiciju svoje žandarmerije: njihovi žandarmi su strogi ali pravedni sprovoditelji zakona. Srbi, međutim, nemaju paradne policajce za lickanje i pokazivanje turističkim zadribaldama – lepe, pristojne, nepotkupljive, građaninu podređene; umesto takvih pojava stranih etničkom biću nebeskog naroda, Srbi imaju – muriju. I u njojzi murijake.

Murija nije obična u plavo odevena grupa ljudi koju država snabdeva oružjem, oruđem i ovlašćenjima da sprovodi prisilu i represiju. Murija je pitanje pristupa i stila, pogled na svet, osobena filozofija bahatosti. Biti murijak znači hodati ulicom kao mali bog, praćen strahopoštovanjem pokornog građanstva koje se smerno sklanja u stranu da murijak slučajno ne pomisli da mu neko staje na put. Murijak je kroz duge decenije brozomornog socijalističkog eksperimenta navikavan na status primenjenog tužioca, sudije i dželata, sve u istoj osobi i u isto vreme. Takav lik murijaka ovekovečilo je *Zabranjeno pušenje* u pesmi "Murga drot", jednoj od nekoliko rok-pesmuljaka koje su bez ikakvih dvosmislenosti govorile o policijskoj represiji mnogo pre nego što su se toga dosetili vajni ušuškani dedinjski disidenti.

Vlast nosilaca aktuelnog društvenog poretka (uh: ovo ni Kardelj ne bi bolje smislio!) počiva na murijaku kao osnovnoj ćeliji društva. Seljaci su nedovoljno obrazovani, pa im je samo do njihovih novaca, umesto da se posvete duhovnim dobrima, radnici su skloni gunđanju i galamdžijskim istupima zbog najobičnije oskudice sredstava za život, intelektualci nisu ništa drugo do rođeni izdajnici i vetropiri. Murijak je, međutim, idejno čvrst, moralno stamen i fizički upečatljiv.

Pogledajte, recimo, najnovije demonstracije u Beogradu: murija stoji pored mimohoda demonstranata i ničim ne odaje da prema šetajućem građaninu poseduje bilo kakav odnos osim instrumentalnog: može li to da se bije i rasteruje, ili je pametnije ne zametati kavgu. Naravno, ovde je mahom reč o specijalno obučenoj muriji za posebne zadatke i krizna stanja; osim te, postoji i tajna murija, ona čiji se pripadnici ovih dana smrzavaju na decembarskoj košavi cepajući grlo od vrućih parola. Ovi veselnici se lako prepoznaju po karakterističnom mrmljanju u rukav, bizarnom "tiku" koji predstavlja "masku" za lik od Vardara do Triglava poznat pod milozvučnim nadimcima: drot, špicl, špija, kljun itd. Ipak, ovi trudbenici emanacije Poretka u Večnost nisu pravi murijaci. Murijak je onaj štićenik državne kase koji (mal)tretira građane kao da su mu od baba ostanuli, domaćinski razdrljeni delija koji pita za ličnu kartu iz čiste dosade i upada na bezazlene domaćinske žurke trijumfalno obznanjujući: 'ajmo, razlaz! Dosta je bilo ponašanja! Murijak je, dakle, primerak sorte domaćeg ozakonjenog kabadahije, šaljivdžija koji trenira strogoću na patološki uplašenim podanicima. Jeste li nekada gledali kako se važni, pametni i ugledni ljudi, pisci, profesori univerziteta, počasni predavači na Harvardu i ostali buržoaski smutljivci smanjuju do mikroskopskih razmera i koprcaju se onako skvrčeni pred sumnjičavim pogledom murijaka, iako provereno ništa nisu skrivili? Nije retkost upoznati heroja borbe za istinu i pravdu koji će predsedniku države javno skresati u brk da o njemu misli sve najgore, ali murijak – e, to je drugo... taj može i da podvikne, a bogami i da udari...

Posao policajca je težak, opasan i složen; biti murijak prava je pesma. Murija je paradigma društva u kojem sve biva onako kako kaže onaj ko drži batinu u ruci. U vojsci postoje stroge regule, možda besmislene, ali ipak čvrste, postojane i na neki uvrnut način pravedne. Murija je oličenje

Z. SINKO

uличne samovolje, kao preslikani mikroodraz samodržačke neodgovornosti na vrhu društvene piramide. Zato je murija, a ne vojska, potporni stub ovog društva, a njegovim vrhom dominira klika, a ne hunta. Zato se društvo deli na tri kaste: one koji muriji naređuju, one koji za nju rade, te na sumnjive tipove, tj. sve ostale građane.

Od rođenja nas kroz život prati svevideće i nezdravo radoznalo oko murije: za svaku sitnicu od nje tražimo odobrenje, u svim situacijama od nje strahujemo ili joj se bez pravog povoda nešto pravdamo. Namrgođena i večito nezadovoljna murija najpouzdanija je konstanta naših balkanskih egzistencija i male su šanse da ćemo joj za života videti leđa. Pa dobro, ali gde je tu uživanje, pitate se vi?! E, to treba da pitate – murijake... ■

TEOFIL PANČIĆ

Izaberite između 34 vrhunska kalendara za 1997!!!

Digitalne fotografije visoke rezolucije u punom koloru, sa CD-romova najboljih svetskih proizvođača. Priprema za štampu na Apple Macintosh računarima. Vrhunska štampa na Heidelberg ofset mašinama.

Pejzaži neba

Planine

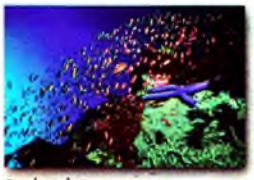
Podvodni svet

Impresionisti

Van Gog

Gogen

Stare mape 1

Stare mape 2

LZK
Luksuzni zidni kalendar
Cena: 35 din

LSK Luksuzni stoni kalendar
Cena: 9 din

Leonardo

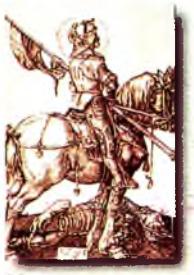
Direr

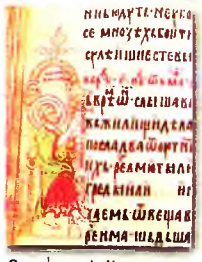
Srpske minijature

Evropski posteri

Mikelandelo

Arhitektura

Luksuzne stone kalendare **15.5 x 18.5 cm**
i luksuzne zidne kalendare **30 x 49 cm**
trinaestolisne, u punom koloru, možete izabrati između 14 različitih tema: Srpske minijature, Arhitektura, Stare mape 1, Stare mape 2, Mikelandelo, Leonardo, Direr, Impresionisti, Gogen, Van Gog, Evropski posteri, Pejzaži neba, Planine, Podvodni svet.

TSK 1
Cena: 1.5 din

Trodelni zidni kalendar 30 x 60 cm
TZK 1
Dvobojni trodelni zidni kalendar sa motivima neba
TZK 2
Dvobojni trodelni zidni kalendar sa 36 fotografija manekenki
TZK 3
Trodelni zidni kalendar sa 12 pejzaža u četiri boje

TSK 2
Cena: 1.5 din

ZK 1
4.4 din

TZK 2
Cena: 4.4 din

TZK 3
Cena: 4.4 din

Trodelni zidni kalendar

Trouglasti stoni kalendar 10 x 22 cm
Pun kolor
TSK 1 - motiv ruža
TSK 2 - motiv devojka
TSK 3 - motiv planina

TSK 3
Cena: 1.5 din

NARUDŽBENICA
Ovim neopozivo naručujem kalendare po sledećoj specifikaciji: (šifra/broj komada)

_____

GLOBAL
NOVI POSLOVNI SVET
21000 Novi Sad
Mike Antica 4
Tel:021/612-666

Firma i odg. lice _____ adresa _____ tel: _____

Štampanje Vašeg znaka da☐ ne☐ broj boja ☐ (1, 2, 3...)

- Minimalna količina: jedan kalendar
- Za porudžbine preko 1000 kom. kalendara TSK 1-3 i TZK 1-3, kao i preko 200 kom. kalendara LSK 1-14 i LZK 1-14, odobravamo rabat od 5% u kalendarima po izboru kupca.
- Rok za isporuku: 14 dana.
- Uslovi plaćanja: 1) avansna plaćanja 2% popust, 2) AC nalog naplativ 7 dana od isporuke.
- Za uštampavanje Vašeg znaka potrebno je dostaviti poštom tehničko rešenje (npr. vizit kartu ili memorandum). Cena štampe Vašeg znaka je 0.50 dinara za boju po komadu, na tiražu iznad 100 komada po vrsti kalendara (TSK, TZK, LSK

Срећни Божићни празници!
Срећна Нова Година!

MOBTEL

Mobilne Telekomunikacije "Srbija" BK-PTT